چو صورت بست اینک بار دیگر
بطرز دلربا طبع نفائس
منتخب النفائس
رقم زد شمس بهر سال طبعش
گرامی حبذا طبع نفائس
۱۲۶۴

عمده ترین کلامیکه عند التقریر موید فضلای نامدار و مدار افاضل جلیل المقدار رشا
حمد حمیدیست که از جواهر الحروف ثنایش خلعت مکلل صحاح برای اجسام الفاظ
رسیده و زیباترین بیانیکه استماعش مفتاح کنز سعادت و مصباح فانوس
رشادت عطا فرماید نعت محمودیست که ذاتش منتخب کتاب رسالت و منتخب
دیوان نبوت واقع گردیده **امّا بعد** بر ضمائر اقمار
نضائر طالبان حق شناس روشن تر از خورشید سمت الراس باد که
هرگاه اشیای عجیبه و اجناس غریبه از صنادیق اختفا و کتمان بر آمده
زیب دکاکین اعلان می شوند صاعدان مصاعد فهم و ذکا و عارجان

معارج رفعت و اعتلا دست با بتیاعش کشاده حظّی می اندوزند و از پا افتادگان

بوحل پرخلل پستی فطرت و گام سبحان بوادی دور از آبادی نهب

و غارت کف افسوس مالیده فتیلهٔ نقب سرقت می افروزند حتی که این معنی

در متاع کثیر الانتفاع علم و هنر که گرمی هنگامهٔ انتظام امور جزوی و کلی بدان

منوط و مربوط نیز راه یافت چنانچه هر یک از ناآشنایان طرز معانی بیگانه و با

مضامین بیگانه یگانه براه ناهموار سرقه مضمون اشعار خواه بهمان الفاظ و خواه

به تبدیل بعض شتافت فاما معشوقه کتابی که سرتا پا بعلت سرقه گرفتار باشد

بنظر نرسیده و شاهد نسخه که از فرق تا قدم حلیهٔ دزدی پوشیده باشد جلوه گر

نگردیده پس بنازم بعقل مشیرند وین انفس النفائس که چیان جواهر الفاظ کتاب مشکین

نفحات نفائس اللغات را که در ترجمهٔ لغات اردوی هندوستانی و عربی

و فارسی و اندکی ترکی از تصانیف لطیف ابلغ بلغای دهر افصح فصحای عصر

مولوی اوحد الدین احمد بلگرامی قدس سرّه

السامی ست با وجود احاطهٔ ضیای بیضای شهرتش دزدید و تلمّع

بواقیت مضمونش مصرعه چه دلاورست

دزدی که بکف چراغ دارد مصداق حال وگردید از انجا که حواس

سارق هنگام ارتکاب فعل ناقصهٔ خود صریح ست که مجتمع نمی باشند

بسا گوہر الفاظ مرادف از دست نگاہش فرو ریخت و چونکہ اخفای
این چنین امتعۂ نفیسہ خیلی دشوار و اشکال ست بخیال
تشنیع خلائق بشاہ راہی کہ مظہر طرز انتخاب باشد گریخت حال
چون اکثر خاص و عام از ان کتاب ممتنع الجواب کہ این فقیر
حقیر محبوب علی رامپوری آرایش از زین در مطبع
جامع مکارم اخلاق و منبع محاسن اشفاق محمد مصطفی خان
حرسہ اللہ عن نوائب الزمان مطبوع کنانیدہ بود تا حال بیخبر
ہستند و دامن حال از لآلی شوق تحقیق مالامال داشتہ از تفقد
ظاہری تہیدستند لہذا خاکسار بعد ازالۂ اغلاط صریحہ نسخۂ النفس نامش
منتخب النفائس کہ از ایصال لوث و دروغ جدا و نقصان
و زرق سارق و بدخواہ و شاہد سال ہجری جلوس نماست قرار
داد و در عہد تقدس مہد خدام گردون احتشام حضرت شہنشاہ
گیتی پناہ ابوالظفر مصلح الدین ثریا جاہ سلطان عادل
خاقان زمان محمد امجد علی شاہ بادشاہ خلد اللہ ملکہ و سلطانہ
و افاض علی العالمین برہ و احسانہ طبع کنانیدہ ابواب فوائد
کثیرہ بر روی طالبان گشاد و اللہ ولی التوفیق و بیدہ ازمۃ التحقیق

باب الف ممدوده با بای موحده

اردو	فارسی	عربی
آنجورا	آنجور	کوب و کوز
آبریز	آبریز جای ریختن آب ۱۲	مصب الماء
آپس	خوشی خودشان و باہم	قرابة وفیما بین الاحباب
آٹا	آرد	طحن
آٹھ آٹھ آنسو رونا	بسیار گریستن	الدمع باربعة
آج	امروز	الیوم
آدھا	نیم و نیمه	نصف
آرایش	کاغذین باغ	×
آرا	اره	منشار
آڑ	پرده	حجر و حجاب و ستر
آڑو	شفتالو	خوخ
آزمائش	[illegible]	خبرت بکسرۂ معجمہ ۱۲
آستین چڑھانا	آستین بر زدن	تشمیر

اردو	فارسی	عربی
آبرو	آبرو	عرض اعراض جمع ۱۲
آبنوس چوب معروف ۱۲	آبنوس	ابنوس
آپہی ماری آپہی چلای	خود میزند و خود فریاد میکند	فلان یضرب و یصیح
آٹھ عدد معروف ۱۲	ہشت	ثمان و ثمانیة
آٹھواں	ہشتم و ہشتمین	ثامن
اکتانا	اخته و دیده خاکشید	خصی
آدھاسیسی	درد نیم سر	شقیقه
آرسی	[illegible]	مرآة
آرا چلانا	اره کشیدن	نشر
آڑا	اریب	[illegible]
آزمانا	آزمودن	امتحان و تجربه و اختبار
آستین	آستین	کم و ردن
آسرا	امید و چشم	رجاء و امل

باب الالف

ه	ف	ع	ه	ف	ع
آسان	آسان	سَهْل و اَهْوَن و هَيِّن هَيْن	آسائش	اسائش	رَوْح و دَعَة
آس پاس	گرداگرد	حَوْل	آسمان	آسمان و سپهر و چرخ	سماء و فلک و خضراء و جرباء
آسمانی تیر	تیر ہوائے	سَہمِ عائِر	آسیبی	پری زده و گرفته و دیو زده و گرفته	ذی جِنّة
آفابه و آفاده	آفابه و آفاده	مطمورة و مقمقة	آگ	آتش و آذر	نار و ضرم و سُواظ
آگ بجھانا	سرکردن آتش	اِخماد و اِطفاء	آگ دبانا	آتش بخاکستر پوشیدن و نہفتن	طَمْر
آگ گاڑنا و دبانا	آتش بخاکستر نہفتن	دفن النار فی الرماد	آگ لگانا	آتش زدن	اِحراق
آگ لگنا	آتش گرفتن و افتادن	وُقُوع حریق	آگ لینا	آمدن برای آتش بردن	+
اگہہ و اگہ (درخت معروف)	زاخل	عُشَر	آگے	پیش و روبرو	قُدّام و قِبال و تِجاه و حضور
آلوبخارا	آلوبخارا سرد و تر در دوم	اِجّاص	آنا	آمدن	مجیء و اتیان
آنا جانا	آمد و رفت	تَرَدُّد	آنب و آم	انبه و نغزک	انبج
آندھی	تند باد	ریح و زَوْبَعَة	آندھی اٹھنا	باد تند برخاستن	ہیجان الریح
آنسو	اشک سرشک	دَمْع جمع دموع	آنسو بہانا	روان اشک	[illegible]
آنسو ٹپکانا	چکیدن	اِسْبال	آنکڑا	آهن سرکج	عَقْفاء
آنکس	کجک	مِقْمَعَة	آنکھ	چشم و دیده	[illegible]
آنکھ پھرکنا	پریدن چشم	اِختلاج العَین	آنکھ پھوڑنا	چشم کور کردن	فَقْأ

ه	ف	عر	ه	ف	عر
آنکھ دکھانا	چشم نمودن	زنہرہ و حملقہ	آنکھ مارنا	چشمک زدن	غمز
آنکھ مچولا	سرمامک و چشم بندک	+	آنکھ موندنا و بند کرنا	چشم بستن	تغمیض و اغماض
آنکھ نیچی کرنا	چشم فروکردن	غض ہر دو بمعنی ۱۲	آنولا معروف ۱۲	آملہ سرد و خشک ۱۲	آملج
آواز	آواز و آوا و بانگ	صوت و صدا	آواز بیٹھنا اور بیٹھ جانا	آواز گرفتن	بح و بحوحہ و بحاحہ
آوا معروف ۱۲	آوہ و خمدان و داش	[illegible]	آہٹ	شکیو و شلیو و شپیو	حس و حسیس و قس

باب الف مقصورہ با موحدہ

ه	ف	عر	ه	ف	عر
ابابیل	پرستوک و فرستوک	[illegible]	ابال	سرجوش کفک دیگ	[illegible]
ابرک	ستارہ زمین	طلق معرب تلک ۱۲	ابرہ	ابرہ	ظہارہ
ابسنا	مزہ گردیدن طعام	تسنہ	ابکائی	بہم آمدن دل	تہوع
ابلنا	جوشیدن آب و دیگ	غلیان و جلیش	اپلا	پاچک و غوشاک	خثی اخثاء جمع
اپلی جلانا	پاچک سوختن	اختثاء	اپنا ہی	از خود است و از ماست	ہو منی
اتار	نشیب ضد فراز	صبب	اتارا	گذرگاہ آب و فرود آمدن	معبر و نزال
اتارنا	فرود آوردن کسی را بمکان	انزال	اترانا	خودنمائی	[illegible]
اترسوں	پسترپس فردا و پسترپریروز	بعد یومین و قبل یومین	اترنا	فرود آمدن تنزل و از ور پا گذشتن	نزول و عبور
اترنگ	کرارا	سارکف	اترہری	باد شمال و شمالی و بالا	شمال و شمس و نسیم ۱۲

ه	ف	ع
ازاربند	شلوار بند و بند تنبان	تکّة و تکک جمع
اژدہا	اژدہا و اژدر	تنّین و ابو مرداس کنیت آن
آسانا لغت قصبات ۱۲	کاه خرمن بباد دادن	تذریة
اسپند	سپند و سپندان	حرمل
اَستر	آستر و آستر	بِطانة
اِشارا	اِشاره	رمز و غمز و ایماء
افلاس	درویشی و فلاکت	فقر و فاقة و خصاصة
اُکتانا	دل گرفتن	ملال و ملال
اکڑنا	بر خود پیچیدن و نازیدن	تبختر و عجب
اُکڑو	چنگ پا و غنچه نشستن	قرفصاء
اکھاڑا	جُرگ	مصرع
اُکھیڑنا	بر کندن و بر کشیدن	نزع و قلع و تقلیع و اقلاع
اُگالنا	[illegible]	مجّ
اگر	اگر کرم و خشک ۱۲	عود و قطر و مندل
اگل پڑنا	[illegible]	اندلاق

ه	ف	ع
ازار بند ڈالنا	ازار بند در ازار کردن	اِستِکاک
اژدہات	ہفت جوش	صُفر
اِسپغول	اسپغول و اسپغوزه	بذرقطونا
اُستانی	آتون	مُعلِّمة
اُسترا	اُستره و موی تراش	مُوسٰی
افطاری	روزه کشا	فطور و فطور
افیون و افیم	مہیا بل بروزن تغافل ۱۲	افیون
اکڑا	شنجیده	مُتشنّج
اکڑ کی چلنا	سینه اکشیده و جنبان رفتن	شمر و رمل
اُگولی ۱۲ لغت قصبات ۱۲	دوشاب دلی	وِحام
اکھڑی رسّے	رسن یکتاه	حبل و اسحیل
اگاڑی	[illegible]	طِوال و شکیل
اُگال	اُگال	بُلاعة
اگلا	پیشین و پیشینه	سابق و سالف
اُگلنا	بیرون انداختن از دهن	قذف

۱۱

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
اگنا	روئیدن و رستن و دمیدن	نبت	اگن چڑیا بھاگہا ۱۲	سمندر	سمندل
اگوائی	پذیرہ شدن	استقبال	اگھانا بھاگہا ۱۲	سیر	شبعان
الاؤ	الاو	موقد النار	الاچی	قاقلہ گرم و خشک	ہیل و شوشمیر
الٹا	بازگونہ سرازیر	مقلوب و معکوس	الٹا جنا	بازگونہ زادن	یتن
الٹا سوار ہونا	از پس و پشت برنشستن	تسندد	الٹ پلٹ کرنا و الٹنا	زیروزبر کردن و تہ و بالا کردن	قلب و تقلیب
الٹ پلٹ ہونا	برہم شدن و سبا	تقلب و انقلاب	الٹی مالا پھیرنا	برقفا گشتن	رجعۂ قہقری
السی	زغیر	کتان	الغوزہ	توتک	شبابہ
الف ہونا	سیخپا شدن	قمص و استنان و شباب	الگنی	[illegible]	مغلاق
الکسی	سستی و کاہلی و سنبلی	کسل و صمہ	الو	چغد	بوم و بومہ
الوپ انجن	سرمۂ خفا	کحل الخفاء	الیندہ و اندڑ	فروریختن	کتب و کتب
امام	سرگروہ و تسبیح گل سبحہ	امام	امام باڑہ	حسینیہ و روضۂ ماہ محرم	+
امانت رکھنا	ودیعت نہادن	ایداع	امرت بھاکہا ۱۲	انگبین و زرآب زندگانی	ماء الحیوۃ و عسل
امس	گرمی سخت	علۃ و عکاک و عکاک و عکیک	امکا و ڈھمکا	باستار و بیستار	+
اکناس	خیار چنبر	خیار شنبر	انار	نار و انار	رمان
انار سیدانہ	″	شنباء	انبلی	انبلچہ سرد و خشک ۱۲	تمر ہندی

ہ	ف	عر
اُٹّی	کشادگی میان انگشتہا	فوت
اُنجُل	+	حَثیہ
انجیر	انجیر و انجیرہ	تِین
اِندرجو	زبان گنجشک	لِسانُ العَصافِیر
اَندھڑ	باد تند غبار انگیز	صَفق و هبوة
اندھیرے	چشم بند	بُرقعُ الفَرَس
انڈوائے	+	بائِض
انڈی سینا	بال بر بیضہ کشیدن و بیضہ پروردن	حضن و حضانة
انگارا	آتش پارہ کلان	جَمرة
انگڑائی لینا	خمیازہ کردن و درازی کشیدن	تَمطّی
اُنگلی	انگشت	اِصبَع
انگلی چوسنا	انگشت لیسیدن	مَرث
انگوٹھا	زانگشت	اِبہام
انگوٹھی پہننا	انگشتری پوشیدن	تَختّم
انگیا	شانا گیر و بازوبند	+

ہ	ف	عر
اٹّی باز	+	ثقّاف
انجن	توتیا و سرمہ	کُحل
اندراین کا پھل	کبست و خربزہ تلخ	حنظل
اندھا	کور و نابینا	ضَریر و اعمی
اندھی	زن نابینا	عمیاء و عمیہ
انڈا	تخم مرغ و خایہ مرغ	بیضہ و بیض
انڈی دینا	بیضہ دادن و تخم نہادن	بیض
انکھوا و کھوا	روئیدگی کہ از زمین برآید	بارض
انگڑائے	خمیازہ و ...	مطواء
انگشتانا	شست و انگیر	ختیعہ
انگلی چٹخانا	آواز برآوردن انگشتان	فرقعہ
انگنائے	پیشگاہ	ساحہ و قاعہ
انگوٹھے	انگشتری	خاتَم
انگور	انگور	عِنَب و کرم
انگیٹھی	آتشدان	کانون

ہ	ف	ع
اَنی	نوک نیزہ	سِنَان
اوپر	بالا	اَعلٰی[1]
اُوٹ	پردہ	حَاجِز[3]
اوٹنے	چوبکین و لوہنین	مِحلَاج[5]
اوجھ	شکنبہ	کِرش[6]
اوڑہنا	جامہ بر خود انداختن	اِلتِحاف و تَغَطّی[7]
اُوکھ	نیشکر	قَصَبُ السُّکّر
اول	گِرَو	رَہن[10]
اولا	رو و و رو و	مُسَمُوط[12]
اونٹ	شتر	بَعیر و جَمَل
اونٹ کٹارا	اُشترخار	+
اونٹنی	مادہ شتر	نَاقَہ
اَوندھا	بازگونہ[15]	مَنکُوس و مَقلُوب
اوندھے منہ گرنا	بررو افتادن	اِنکِبَاب[17]
او دھرے / اوہ وا وا[18]	وَخ و وَخ جان	وَي

ہ	ف	ع
ادبھی	غار گرفتن فیل و شیر	زُبیَہ[1]
اُوت / محاورہ قدیم ۱۲	مرد بیزان	عَزَب[2]
اُوٹنا / ای پنبہ ۱۲	فلخیدن	حَلج[4]
اوٹی روئی	فلخودہ و فلخیدہ	مَحلُوج
اُوجھی	محکم بندہ و شکی	بِطین / و عبد البطن نیز ۱۲
اوڑہنی	سرانداز و دامنی و باشامہ	خِمار و مِعجَر و مِقنَعہ
اُوکھلی	جواز و جوغن[9]	مِہرَاس و ہاوَن
اولا	تگرگ و یخچہ و سنگچہ	بَرَد و غراب[11]
اُون	پشم	صُوف و وبر[13]
اونٹ بٹھانا	خواباندن شتر	اِنَاخَة
اونٹ گاسی / ہندی ساختہ ۱۲	اشترگاو پلنگ	زَرَافَہ[14]
اونچی نیچی	نشیب و فراز	اَرض ذات کُسُود
اوندھانا	نگونسار کردن	نَکب و نکس
اُونگہ	پینکی	نُعَاس و سِنَہ و وسن
اُتار	آسُش / بہر ہرہ کہ بر کاغذ تابند ۱۲	+

۱۳

ہ	ف	ع
بابرواری	باربرداری	حمولہ
باڑہ	آب و دم تیغ	غرار و حد و ظُبَۃ
باڑہ	پرچین و حصار بست	قشیع
باڑہ	بالیدگی	نمو بضمتین و تشدید واو
باڑہ کر جانا	ریختن دم شمشیر	تفلل و فلول
باز	باز	بازی ابواز جمع
بازو	بازو	عضد
بازو	بازو و کنی	عضادۃ
بازیگر	بازیگر	مشعبذ و مشعوذ
باسی	شبینہ	بائت
باگ	دوال لگام	عنان اعنۃ جمع
باگ ڈھیلی کرنا	سبک کردن عنان	ارخاء
باگ موڑنا	عنان پیچیدن	عطف و ثنی
باگھنی	مادہ شیر	اسدۃ و لبوۃ
بالا	شیرخوارہ	طفل

ہ	ف	ع
باری	ہنگام معین	نوبۃ
باڑہ صف درختان	رده و رسته	سکۃ و انبوب و سطر
باڑہ	جوش دریا	مد و طمو و تموج
باڑہ کہنا	آب و دم دادن	تنحل و تحسن
باڑہیا	فسان کش	شحاذ و سان
بازاری	بازاری و مردم بازار	سوقی
بازو	بال مرغان	جناح
بازوبند	بازوبند	دملوج و دملج
باس	خوشبوی و بدبو	نشر و نتن
باشا	باشہ	باشق و غلام
باگڈور	پالہنگ و چنبر	مقود
باگ کھینچنا	جلوی کشیدن	کبح و کفح
باگھ	شیر	اسد آساد جمع
بال	موی	شعر
بالاپوش	شادیچہ	لحاف

ہ	ف	عر
بالا زیور ۱۲	گوشوارہ	قُرط و شَنف
بال بکھرنا درہا ہم ۱۲	موی پریشان کردن	نَشرُ الشَّعر
بال جھڑنا	ریختن مو	اِنحِسار ۳
بالچھڑ	+	سُنبُل الطِّیب
بالشت	وجب گرُست و بدست ۵	شِبر اشبار جمع ۱۲
بالو	ریگ	رَمل
بالے اسیر نغہ ترکی ۱۲	گوشوارہ و آویزۂ گوش	قُرط و رَعثہ
بان	تیر چرخ	+
بانات	سقرلات و جامۂ پشمینہ	جُوخ دَلَنَہ
بانبی	سوراخ مار	جُحر بضم جیم و سکون حای مہملہ ۱۲
بانج	ستروَن و ستاغ ۱۳	عقیم و عاقر
باندھنو	گلبند و گلبند	+
بانس	نے	قَصَب و قَصَبہ
بانس کی جڑ	ریشۂ نی و بن نے	عنقر ۱۷
بانسلے	نی و نیشتہ و نیچہ ۱۹	قَصَب و شَبّابہ و قَرمار

ہ	ف	عر
بالاخانہ	منظر و پروارہ و وَرغنہ	غُرفہ و عُلِّیَّہ
بال بکھیرنا	موی کشادن	سَدل و اِرسال
بال چُننا	موی چیدن	نَتف و نَمص
بال سلجھانا	راست کردن موی	تَسریح
بالشت سے ناپنا	وجب کردن	شَبر
بالو کی دوات	دوات ریگ	مُرَمِّلہ ۸
بالے بشاقہ ترکی ۱۲	خوشہ	سُنبُلہ
بانا	پود	لُحمہ
بام قسمی از ماہی	مار ماہی	جِرِّیث و انقلیس و جِرّی ۸ ۱۲
بانٹنا	بخش کردن	تَوزیع و تَفریق
باندھ	بند آب	بَرَع و سِکر ۱۴
باندا	بگنگ ۱۵	اَبتَر و بَتراء
بانسا	نی بینی و بوارک بینی	قَصَبۃ الانف و عرنین ۱۲
بانس کی چھال	پوست نے	لِیط ۱۸
بانسلی بجانا	نی دمیدن	زَمر و تَزمیر

ه	ف	ع
بچھو	کژدم	عقرب و شبدع
بچھیا	بچہ مادہ گاو	عجلۃ
بچی	ریش بچہ و ریش چہ	عنفقۃ
بچوں والی	بچہ دار	مطفل
بخار آنا	تپ کردن و تفتن و کشیدن تب	حم
بدخو	بدخو	شکس و زعرور
بدکر	نقرہ کوب	مفضض
بدشگنی	بدگوئی و بدشگنی	شائمۃ و طیرۃ و نطیر
بدکاری	بدکاری	زناء و بغاء و فسق و فجور
بدن ٹوٹنا	بدن مالیدن	دلک و تدلک
بدھیا	خایہ کشید	خصی
برآمدا	ساسیان	صفۃ و ظلۃ
براورد	براورد	تخمین
برابری کرنا	ہمسری کردن	مساجلۃ
برائی	بدی	سیئۃ

ه	ف	ع
بچھونا	بستر	بساط و فراش
بچھیرا	اسپ کرہ	مہر
بچیانا کان	بنا بندن کوش شوخی	صر
بخار	تپ	حمی و بخار
بخاری	پرخو	+
بدذات	بدذات	خلیف و اشرار
بدنویسی	ابواب	+
بدکار	بدکار	زانی و بغی و مومسۃ
بدلی کا کھلنا	واشدن ابر	انقشاع
بدھ	چارشنبہ	یوم الاربعاء و دبار
برا	بد	قبیح
برانا	خفتک	کابوس و عبدالجنۃ
برابر	برابر و ہمسر	کفو و عدیل
برادہ	سورش	برادۃ
بربری خانا	گوسپندخانہ	ماوی الغنم

د	ف	ع
برتن	آوند (دراصل آب وند بود وند)	ظرف و آناء
برچھی	ژوپین	حربة
برس	سال	سنة
برسپت (بہاکہا ۱۲)	اورمزد و ہرمز	برجیس و مشتری
برف	برف	ثلج
برفی	صابونے	صابونیة
برقع اٹھانا	نقاب از رخ برافکندن	زحزحة و إدارة
برکت ہونا	برکت شدن	+
برما	برمہ و برماہ و سنبہ و اسکنہ	منقب و بیرم
برن	سراپا	حلیة
برنی	سنگاہ تره	شقرو اسکف
برہا	آب راہہ	غمیس
بڑا جھوٹھا	بسیار دروغگو دروغ زن	[illegible]
بڑائی کرنا	ستودن	مدح و ثنا
بڑا چلنے والا	بسیار رو	مشاء

ہ	ف	ع
برچھا	نیزه و زارسانا	رمح و اسل
برداشت کرنا	تیمار دار و نیکو داشت	صنعة
برسات	برشکال	بسارة
برطرف کرنا	برطرف کردن	عزل
برف والا	برف فروش	ثلاج
برقع	روبند	برقع و نقاب
برقع ڈالنا	برقع برخ افکندن	تبرقع و تنقب
برگد	×	ذات الذوائب
برمانا	سنبیدن (بروزن خمیدن ۱۲)	تنقیب
برنگا	گداره و پروار	هردیة
بروٹھا (محاورہ قصبات ۱۲)	×	سكة
برہی	شیربہا (ساچق ترکی ۱۲)	+
بڑائی	بزرگی	عظمة
بڑبڑانا	ژکیدن	غمغمة و بجبجة
بڑبھس	فرتوتی	خرافة

ہ	ف	عر
بورا	سبوسۂ چوب	نُشارة
بوڑھا	پیر	شیخ و هرم
بول	گفت و گفتار و سخن	قول و کلام
بول (صمغ درخت تلخ)	×	مُرّ
بونا	کوتہ پا و چہ حرز پا	نغاش
بوند	پوچہ و چکہ	قطرة
بھابھی	زن برادر	زوجة الاخ
بہاتی و بہتی	طعام ماتم	وضیمة
بہاٹا (لغت مردم بنگالہ)	کم شدن آب یا	جزر
بہارنا	جاروب زدن	کنس
بہاگنا	گریختن	أبق
بہالا	نیزہ	رمح
بہانت بہانت	گونہ گونہ	انواع و اصناف
بھانجی	دختر خواہر	بنت الاخت
بہان متی	حقہ باز و طاس باز	مشعبذ و مشعوذ

ہ	ف	عر
بورانی	بورانی (مفرس)	بورانیة
بوزا	بوزہ نگنی و آب خمیرہ	فقّاع
بول (صیغہ امر)	بگو و حرف زن	قل و تکلم
بولی	زبان	لهجة و لغة
بونا	کشتن و تخم ریختن	زرع و بذر
بھاپ	دود دیگ و تف دیگ	بخار
بہات	تبہ و بدرہ	هطّ
بہاٹ	باد فروش و باد خوان	وصّاف و مطری و مادح
بہاجی	کاسۂ ہمسایہ	×
بھاری	گران	ثقیل
بہال	نوک نیزہ و تیر	سنان
بہالا مارنا	نیزہ زدن	طعن و اسعاط
بھانجا	خواہرزادہ	ابن الاخت
بہنگ (زم و خشک)	بنگ و کنب	حشیش و قنب
بہاوج	بیگم و زن برادر	کنة

ہ	ف	عر
بہانہ	بہانہ	حیلہ
بہائی	برادر و دادر و بابو / آغا ترکی ۱۲	اخ
بہت	بسیار و فراوان	کثیر و جمیع
بہٹ	خانۂ روباہ و گرگ و غیرہ	دیماس و مجحر
بہٹنے	پستان	حلمہ
بہٹی	گلخن	قمین و اتون
بہٹیارے سرائے	مہمان سرا و مسافرخانہ	خان و رباط
بہرا	کر	اصم و اوقر
بہرتے	اگر و اگنہ	حشو
بہر لینا	گرفتن بہ چون و چرا	استیفاء و توفی
بہرنا	آمودن	ملاء
بہروپیا	صورت باز	+
بہری	زن کر	صماء
بہر بہونجا	تو در تو و خود بخود	محمض
بہڑکنا	زبانہ کشیدن	التہاب

ہ	ف	عا
بہاو	نرخ	سعر
بہپارا	گہناب بہ وزن شہاب	بخور
بہتیجا	برادر زادہ	ابن الاخ
بہٹکنا	راہ غلط کردن	ضلالۃ و تیہ
بہٹی	دمش و دمہ	کور
بہٹیارا	+	طباخ الخان والرباط
بہچک	خیرہ و ششدر	تحیر و مبہوت
بہرانا	بحوصلہ رفتن	غم و عمارت
بہردیا	جملہ حرف آموزان	توقیہ و ایفاء
بہرم	بزرگی	وقعۃ و عزۃ و عظمہ
بہرنا	آلودن و آغشتن	تلوث
بہروسا	امید	توکل و اعتماد و اتکال
بہڑ	گلیز	زنبور و دبر و زنابیر
بہڑکانا	تیز کردن	الہاب
بہڑکنا	وحشت خوردن	نفور و ندامت

ہ	ف	ع
بہروا	کس کش و جلب و قربان	قوّاد دیّوث
بہشتی	بہشتی	اہل الجنۃ
بہکانا	ورغلانیدن	اِغوا
بہکونا	خیسانیدن	ہرث و نقع
بہل	ارابہ	عجلہ
بہلاوان	بلادر گرم و خشک ۱۲	بلاذر
بہلائے	خوبی و بہتر	حُسنیٰ و حسنہ
بہلکڑ	فراموشکار و نایاد دار	نسّی
بہلا	بہلۂ بکاف	قفّاز
بہنا	بہینہ و پینہ زن	حلّاج و ندّاف
بہنبہنانا	بدماغ حرف زدن و ابینی سخن گفتن	خنخنہ و غنّہ
بہنبہیرے	+	برقان
بہنگا	کاژ	اقبل و احول
بہنگہوتنا	بنگ سا	+
بہنگے	کود کش بکاف تازیے ۱۲	مطہر

ہ	ف	ع
بہس	کاہ	حی و تبن
بہشتی	آب کش	سقّاء
بہکہاری	درویش و دریوزہ گر دریوزہ کدا و کدیہ	تحّاد
بہکوڑا	بسیار گریزپا	آبّاق و ملّاح
بہلا	خوش و نیکو	طیّب و حسن و زین
بہلاوا دینا	فراموش گردانیدن	تنسیہ و انساء
بہلائی و بہیا	نونوت	+
بہلکڑ	غلط کار	مغلاط
بہن در ترکی آپا ۱۲	باجی و خواہر و ہمشیرہ	اُخت
بہنبہنا	+	اغنّ و اخنّ
بہنبہنانا	شورش مگسان	اِغنان
بہنڈے	+	بام صیاء و ثنّاء
بہنگا	+	یراعہ و سمول
بہنگیرا	بنگابسا	+
بہنگے	بنگ نوش	حشّاش

ہ	ف	عر
بھولی	یزنہ	صِہر و خَتَن
بھنی	دست فال و سفتہ و شں	×
بھوسی	سبوس بروزن مجوس	نُخالہ
بھوک	گرسنگی و گشنگی	جُوع و مَسغَبَۃ
بھول جانا	از یاد بردن	ذُھُول
بھونا	برشتہ و بریان	شِوَاء
بھونکنا	عفعف کردن سگ	نُبَاح و عُوَاء
بھونرا	بوز و درخف	الزُنبُور الاَسوَد
بہی	روزنامہ	دَفتَر الحِسَاب
بھیدی	ہمراز	نَجِیّ
بھیرون	زیر افگن	×
بھیڑ	مادہ میش	نَعجَۃ
بھیک	گدیہ	کُدیَۃ
بھیگنا	تر شدن	اِبتِلَال
بھینسا	گاومیش نر	جَامُوس

ہ	ف	عر
بھنور	گرداب و چرخاب	وَرطہ و دُردُور
بھو زن پسر	سنہ و شنہا	کَنَّۃ
بھوبھل	خزیرہ	مَلَّۃ
بھوکا	گرسنہ و گشنہ	جائع و جَوعَان
بھولا بسرا	از یاد رفتہ	نَسیاً مَنسِیّاً
بھونکانا	بفغان آوردن	اِنبَاح
بھونچال	زمین لرزہ	رَجفَۃ و زَلزَلَۃ
بہی	بہ و آبی و ترنج	سَفَرجَل
بھیا	سیلاب و توجبہ	سَیل
بھیڑ	انبوہ	اِزدِحَام
بھیڑا	میش نر	کَبش و ضَان
بھیڑیا	گرگ	ذِئب سِید
بھیک کا ٹھیکرا	کشکول	شَلَاق
بھینس	مادہ گاومیش	جَامُوسَۃ
ببیا	رگیتو	تَنَوّط

ہ	ف	ع
بیاج	سود	رِبا
بی ادب	بی اندام نافرہنجہ ونا تراشیدہ	[illegible]
بیاہ	کدخدائی	عُرس
بیپاری	سوداگر	تاجر
بیٹا	پسر زادہ و فرزند و نقد	ابن و ولد و عاقبۃ و سلالۃ و خلف
بیٹی فرزند ترسے ۱۲	دختر و دخت	بنت و ابنۃ و سلیلۃ
بیچ	میان	وَسط و اوسط
بیچونبیچ	میان میانہ	بحبوحۃ و خاق
بیحیائی	بیشرمی	وقاحۃ
بیر سرد و خشک ۱۲	کُنار	نَبق
بیربہٹی	عروسک	×
بیڑہ	×	سَیّقۃ
بیڑی	بندپا و زاولانہ	آدھم و مرمل
بیگار	مجبرگ	تسخر
بیل	بیارہ و پاپیچان و ویرہ	یقطین

ہ	ف	ع
بیاج خور	سود خور	مُربی
بیعانا	بیعانہ و ربون	عَربان و عَربون و مُسکان
بیت	بید	خیزران
بیٹ	پیخال	ذرق
بیٹھنا	نشستن	قعود و جلوس
بیج	تخم	بذر و بزر ہردو آمدہ ۱۲
بیچ	در و اندر	فی و وسط
بیحیاٹ	بی شرم بی آزرم	وقح و جالع
بیٹ	بچشک و بزشک	[illegible]
بیری	درخت کنار	سدرۃ
بیراٹ	سل	[illegible]
بیڑہ و بیجانا	راندن و شتن ستور از را	استیاق
بیکار	بیکار	متعطل
بیگاری	بیگاری	سُخرۃ
بیل	نرگاو	ثور

ه	ف	ع	ه	ف	ع
بیلچه	بیل	مِجرَفه	بیلن	چوبچه و چوبه	[illegible]
بیمارداری	رنجور داری	تَمرِیض	بی محاسبه	برو قلم نیست	مَرفُوعُ القلم
بینت	دسته	نِصَاب و مِقبَض	بینڈا	مترس و عذر لنگ	شِجار بجیم
بَین	مویه	نُدبَه	بیونسا	جامه بریدن	قطع
بینگن گرم و خشک	بادنگان بادنجان معرب	اَنَب و کَهکَب	بین ہتّھا	جیبه	اَعسَر و اَلفت
بینی یای اول مجهول دوم	بینی و بینی در	رِتَاج	بیوقت سونا	خواب بی ہنگام	نام فلان و لم یذق عضوا
بیوقوف	بیوقوف و گول و کودن خر	اَبلَه و اَحمَق	بہیر	جرجر	جُوق و صَیداء

باب بای فارسی با الف

ه	ف	ع	ه	ف	ع
پاتا	کورک و جابه کوب	مِرحَاض و عِضبار	پاٹ	جامه یک لخت	لِفق
پاٹ	پره آسیا	ضَرّه	پاٹنا	انباشتن	کَبس
پاٹھا	فیل بچه	دَغفَل	پاجی	دون فرومایه و لفتره	رَذِیل و وَغد
پاخانه	آبخانه و خلاجا و ادب خانه	بیت الخلا و کَنِیف	پاد	گوز و تیز	ضُراط و رُدام
پادرے لغت انگریزی	کشیش بروزن رئیس	قِسّیس معرب	پادنا	گوزیدن و تیزدن	ضَرط
پارا	سیماب و جیوه بروزن میوه	زِئبق و زُوق	پارسال	پار و پیرار هر دو مهمله	[illegible]
پارہ	خرد چوب بست	+	پاسنگ	پای سنگ	حَین

ہ	ف	ع
پاسی	پاسبان نگاہبانی ودراجہ [۱]	عاس و حارس
پاکدامن	پاکدامن و پارسا	عفیف
پال	بادبان	شراع و کجل [۵]
پالا	+	صر [۶]
پالان	پالان	اکاف و رحل [۷]
پالک	اسپناخ	اسفاناخ معرب
پالنا	کہوارہ	مهد مہود جمع ۱۲
پاکھر	برگستوان و تجہیم و تجبین	تجفاف [۹]
پانچ	پنج	خمس
پانڈ	+	صہباء [۱۱]
پانس ڈالنا	تیرو دادن مین را	دبول و زبل [۱۳]
پانسا پھینکنا	کعبتین نعلات نیز	جیح وصبن [۱۴]
پانی بھر آنا منہ مین	دہان پر آب گشتن [۱۷]	+
پانی پانی ہوا	از شرم آب شد	ذاب من الحیاء
پائنچا چڑھانا	پائچہ بالا زدن	تشمیر [۱۸]

ہ	ف	ع
پاش پاش کرنا	پارہ پارہ کردن	تفتیت [۲]
پال	خیمہ کوچک	حفش [۳]
پال	خاندس [۵]	+
پالا	پروردہ	مربوب
پالان باندہنا	پالان نہادن	ایکاف
پالنا	پروردن	رب
پالیز	پالیز و فالیز	خضرۃ و مبطخہ [۸]
پاموز	کبوتر پرپا [۱۰]	حمامہ مسرولہ
پانچوان	پنجم و پنجمین	خامس
پانس	انبار	سماد [۱۲]
پانسا	+	قرعہ
پانی	آب	ماء [۱۵]
پانی پینا	آب خوردن	شرب
پائچہ	پائچہ	رجل [۱۶]
پانی سوکھ جانا زمین مین	فرو شدن آب در زمین	نضب وغیض [۱۹]

ہ	ف	ع
پتنگا	پرکار آتش	[illegible]
پتوار	دنبال کشتی	سُکّان
پتھر	سنگ	[illegible]
پتھر مارنا	سنگسار کردن	رَجم
پتھری	فسان وسان	مِشحَذ
پتھری	سنگ مثانہ	حصاة المثانہ
پتّی	برگ کوچک	وَرَق
پتّی جھاڑنا	برگ افشاندن	[illegible]
پتیلا	پتیلہ و پتیل و پاتیلہ	قِدر
پٹ	تختہ در	مِصراع
پٹّا	گلوبند سگ وغیرہ	مِخنقة
پٹاری	+	جُونة
پٹپڑ	دشت سادہ	قفر و جرد
پٹکا	کمربند پیلباغ ترکی	نطاق و مِنطقة
پٹوا	علاقہ بند تحادر و حال	+

ہ	ف	ع
پتنگا	پروانہ	فَراش
پتواس	پتواز	[illegible]
پتھر کا سکان	سکان سنگین	[illegible]
پتھراو کرنا	سنگ باران کردن	اِمطار الحجر
پتھری	سنگ چقماق	قَدّاح
پتھری	سنگریزہ	[illegible]
پتّی	ایزر	شرک
پتّی جھڑنا	برگ ریختن	اِنحِمات
پتیلے	دیگ مسینہ خرد	کِفت
پٹ	نگون	مُکِبّ
پٹارا	+	سلّة
پٹری	روش خیابان	+
پٹخنا	فرو نشستن آماس	انفشاس
پٹکنا	بر زمین زدن	رمی و [illegible]
پٹھا	پی	عَصَب

ع	ف	ہ
فرخ	جوزہ	بٹھا
عصاب	زخم بند رگ بند	سپٹے
کورۃ اللبن	برادہ ودوش	بجاورا
ھضم	شکستن طعام در معدہ	بچانا
شکہ	بانہ	بجر
مضخہ	دگیر	بچکاری
ہاضوم	+	بجلونا
سطن وشکال	تانورہ وپابند	بچھاڑی
رجوع علی العود	برقفا گشتن	بچھلی پاؤں پھرنا
مشرط	نشتر	بچھنا
دبور	باد قبلہ	بچھوا وبچھاو
لسافہ	+	بچھوڑن
ضراط	گوزن وگوززن	بدوڑا
لکنہ	بدومگو	بر
غرب	دلو بزرگ	بر

ع	ف	ہ
عصابہ	سربند	بٹی
مسلفہ	مالاوگرا	بٹیلا
رذیل وغل	ناکس وفرومایہ	بجوڑا
تلہف وتفکن	افسوس خوردن	بجتانا
وشظ	+	بچرلگانا
مزرقہ	+	بچکاری
انہضام	+	بچنا
تجعجع	خوردن بر زمین	بچھاڑی کھانا
مغرب	خاور وباختر	بچھم وبچھاں
شرط وبزغ	کلک زدن	بچھنی لگانا
نسف	غلہ افشاندن	بچھوڑنا
تضریط	گوزانیدن	بدانا
ضراطہ	زن گوزندہ	بدوڑے
ریش	بر	بر
عتیق	کہنہ ودیرینہ	پرانا

ه	ف	ع
پر بال	موی دیم	نتف المنقار الشعر
پرجهاڑنا	پرافشانی	نفض و نفض
پرپهیے	خرجین و باران دار	خُرجُ
پردادی	جدهٔ پدر	جَدَّةُ الاَب
پرده اوٹهنا	پرده نشیدن و برگرفتن	رفع و کشف
پردیکی بی بی	پردگی	مُحَدَّدَه
پردیسی	غریب و دیده	ابن السبیل و غریب و مسافر
پرسون آواز گون جو کی ۱۲	پریروز	قبل الامس
پُرسا	پرسه ماتم پرسی	تعزیه
پرکترنا	پر بریدن	قصّ
پرگار	پرگار	فرجار و دوّاره
پرگیری لگانا	پر تیر نهادن و نشاندن	قذّ و ریش
پرمٹ	+	فُرضه
پرنالا	ناودان	میزاب و مرزاب
پرنانا	فرجد	اَب الجدّ الاُمّ

ه	ف	ع
پرجهاڑنا	گریز و گریخ	نَسَل
پرجهڑنا	پر افتادن	نسل
پردادا	فرجد	جدّ الاب
پردا	پرده	سِتر و حجاب
پرداڈالنا	پرده افکندن و انداختن	سَدَل
پردیس	+	دار الغربة
پُرس	قد آدم	بطحه
پرسون ایسی دن ہوگا ۱۲	پس فردا	بعد الغد
پرکٹ	مرغ پر بریده	مقصوص الجناح
پرکهنا	سره کردن	نقد و نحل
پرگیرے	پر تیر	...
پرگنه	پرگنه و قصبه	+
پرمیو	پرمیو سوزاک	حرقة البول
پرنالے	ناو کفل ۱۵	+
پرنده	پرنده و مرغ ۱۶	طائر

باب الزای الہندی

ہ	ف	ع
پرنوچنا	پر برکندن	نتف بفتح نون ۱۲
پروانہ	فرمان پادشاہ	مرسوم
پروا	باد مشرق	صبا
پرّہ	ردہ وپرہ	صف ترکی ریل ۱۲
پرہیز کرونا	پرہیز فرمودن	حمیۃ
پرہیز کرنا بیمار کا	پرہیز کردن	احتماء
پری	پری	جنیۃ
پڑاو	فرودگاہ کاروان	محط القافلہ
پڑوس	ہمسائگی	مجاورۃ
پڑھانا	آموختن و درس فرمودن	اقراء وتعلیم وتدریس
پڑھنا	آموختن و درس گرفتن	تعلم و درس
پزاوا	پزاوہ	کورۃ الفخار
پستا	پستہ	فستق
پسنہارے	آرد ساو آرد گر	طحان
پسوج	×	ملۃ

باب السین المہملہ

ہ	ف	ع
پروار	خانوادہ	عشیرۃ
پروانہ	کاغذ روانی	[illegible]
پروتا	نوند	[illegible]
پرا باندھنا	پرہ بستن	تصفیف
پرہیز کرنا کسی سے	پرہیز کردن	حذر واجتناب
پرہیزی کھانا	پرہیزانہ	مزورۃ
پڑاو	لشکرگاہ	معسکر ۵
پڑاو مارنا	شبخون زدن	تبییت ۶
پڑوسی	ہمسایہ	جار مجاور
پڑھنا	خواندن	قراءۃ
پڑیا	چکسہ ۹	+
پسائی	مزد آرد کردن	[illegible]
پسلی	وند	ضلع
پستو	کیک	برغوث
پسینا	خوی	عرق

باب الپای فارسی

ہ	ف	ع
پیسیو	سرجوش	فُوّارَہ
پستخار	پشت خار	+
پشتہ دیوار کا	پشتہ دیوار وارزارہ	[illegible]
پشتینون سے	زاد برزاد	عن [illegible]
پشیمان	شرمسار و پشیمان	[illegible] نادم
پکا	پخستہ و رسیدہ	مطبوخ و [illegible]
پکنا	پخستہ شدن و رسیدن	نضج و [illegible]
پکارکی کہنا	باواز بلند گفتن	جہر
پگڑی	دستار	عِمَامَة
پگڑی کہنا	دستارزدن	وضع العمامة
پل	+	دَقِیقَہ
پلّا	بار پشت	حِمل
پلّا	دوری	بُعد
پل پڑنا	بزور درامدن	دُمُوْد
پلڑا	پلہ ترازو	کِفّہ

ہ	ف	ع
پشتارا	پشتارہ و پشتوارہ	حزمہ و [illegible]
پشتک مارنا	جفتہ زدن	[illegible]
پشتیبان	پشتیبان	[illegible]
پشتینون تک	تخمہ در تخمہ	نسلا بعد نسل وبطنا بعد بطن
پشیمان ہونا	چشم پیش کردن	تندّم
پکا	پخستہ کار	نضیج الرای
پکارکی کہنا	برہنہ حرف زدن	علن
پکھیرو	پرندہ	طائر
پگڑی باندھنا	دستاربستن	تعمّم
پُل	پل	قنطرہ [illegible]
پلّا	سگ بچہ	جِرو
پلا	جفت متقرض	جلو
پلّا	تیر پرتاپ	مسافة السّھم
پلپلانا	×	لوک
پلک	مژہ بضم ہم آمدہ	ھُدبہ

پانون

ه	ف	عر
پلک لگنا	مژه بر مژه خوردن	انطباق الاهداب
پلنگ	پلنگ	+
پلیتهن لگانا	پرسم آلودن	تدمیق [3]
پنته	پیشه	حرفه
پنجرے	قفس صیاد	مقنب [6]
پنجہ کرنا	پنجه کردن ورزیدن	مشابکه وتشبیک
پنچ	داور	حکم وحاکم
پنچایت	داوری	حکومه
پنچورا	آب دزد	سرّاقه [9]
پنڈلی	کلک پا	ساق
پنساری	دارو فروش	بزّار [11]
پنیر	پنیر	جبن

ه	ف	عر
پلک مارنا	چشم زدن	طرفة العین [1]
پلیتهن	پرسم	کوات [2]
پنبئی	پنبکی	قطنی [4]
پنجراش [5]	پنجره کوفیجان	قفص
پنجا	پنجه وچنگل وچنگال	برثن ومخلب [7]
پنجا لیجانا	پنجه بردن وتافتن	+
پنجا	چک	عضد [8]
پنچکی	آسیاب	طاحونه
پنڈبّی	نوعی از مرغابی	غطّاس [10]
پنڈ کھجور	خرمای تر	رطب
پنکھا	بادبیزن	مروحه
پنیر والا	پنیر فروش	جبّان

پاواو

ه	ف	عر
پوپلا	دندان ریخته	أدرد [13]
پو پھٹنا	صبح دمیدن	فلق [14]
پوتا	سیم گل [15]	+

ه	ف	عر
پوپلے	زن دندان افتاده	درداء
پوتا	نوازاده ونبیره	سبط ونافله
پوتی	نواده	حافده [16]

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
پوٹھا	جاغر چینہ دان	حوصلہ	پوٹ	پشتوارہ	اِضبارہ
پوٹھی	گرہچہ	عُقدَہ	پوجا	پرستش	عِبادَہ
پودھا	نونہال	فَسِیل	پودینہ	پودینہ	نعناع
پور	بندنی دگرہ نی نیز	انبوب	پورا	×	تام و وافی
پوراباٹ	×	صنجہ وافیہ	پوراتولنا	×	توفیہ
پورب	باختر	مَشرِق	پورہ	پارہ زمین آباد	معمورہ
پوری	چلپک و چپک	×	پوزمال	پوزمال لوشہ و لبیشہ	×
پوسالہ	سبیل کردن	سِقایہ	پوست	کوکنار	قشر الخشخاش
پولا بواو معروف	دستہ کار	حزمۃ التبن	پولا بواو مجہول	نرم	لَیِّن
پولا بواو مجہول	×	متخلخل	پولاد	پولاد	فولاد
پولے بواو معروف	گران سبد	حزمہ و محزمہ	پونجی	مایہ و سرمایہ	راس المال
پونچھ	دم و دنب	ذَنَب	پوہمک بواو مجہول	رقیق بدن	ثَلِط
پوسے	پاغند	سبیخہ	پولی کرنا	×	تعمیت و تسبیخ
پوسے	پوپہ	خلب	پوئیوں جانا	پوپہ رستن	خَبّ
پھاٹک	در کلان	رتاج	پھوہار	ژالہ کاک	دھموط

ه	ف	عر
پہاڑ	کوہ	جبل و علم و طود
پہاڑی	کوہچہ و کوہک	ظرب
پہانا بجای آن تسکات	پانہ و بغار	×
پہاندی	بندسنی	طمنة
پہانس	خس	شظیة
پہانک قاش ت ۱۲	برگین و ترش و کرچ دلاھورہ	قطعة
پہاوڑا	کلند و کلنگ	مِنسفة
پہپوندی	گرہ و شیشچہ	کرج
پہپولا	آبلہ	نفطة و نفاح
پہٹ و پہٹیل	یکہ و تنہا	فرد و طاق
پہٹکارنا	راندن	خسوم
پہٹکن	افشاندہ	نسافة
پہٹکنا	×	عکین
پہٹکی	×	علقة
پہٹنا	از ہم پاشیدن	تفلق

ه	ف	عر
پہاڑنا	دریدن	خرق و مزق
پہال آلہ مزارعان ۱۲	آہن گاو	سکة
پہاندنا	برجستن	وثوب و طفرہ
پہاندی	نبد نیشکر	حزمة و قصب السکر
پہانسی	گلوکش	خناق
پہانکنا	بکف خوردن	اسْتفاف
پہاوڑی	پاروب	مجراف
پہپوندی لگنا	گرہ برآوردن	تسنه و تکرج
پہپی	خواہر پدر	عمة
پہٹپہٹ	آواز کفش	وخط
پہٹکری	زاک	زاج و شب
پہٹکنا	غلہ افشاندن	نسف
پہٹکی	قفس صیاد	مقلت ۱۲
پہٹنا	کفیدن	انشقاق
پہچارا بیکار انیز	×	ثملة

ه	ف	عر
پهر	پهر و پاس	[illegible] الليل
پهرکی	باد گرد و فرفره	خُذروف
پهرکنا	پریدن اعضا	خُلوج
پهرنا	گشتن	طوف و سَیر و دَوَر
پهرنا	از سفر باز آمدن	قُفول
پهریری	فراخیدن	قُشَعریرة
پهڑکنا	تپیدن مرغ	اِضطراب
پهوڑیا	ریش معروف	خُراج و قَرحة
پهسلانا	لغزانیدن و لخشانیدن	اِستزلال و اِزلاق
پهسلن	لغزش	زَلّة
پهسلنی جگه	لغزشگاه	مَزَلّة و مَدحضة و مَزلِقة
پهنسنا	گرفتن استخوان در گلو	نُشوب
پهنسنا	گرفته شدن تیغ در نیام	لَحِج
پهنکنی	دمه و دم آتش افروز	مِنفاخ
پهلا	نخستین	اَوّل

ه	ف	عر
پهر	باز	ثُمّ
پهرکے	آسیای کاغذ	اَبو الرِّیح
پهرکنا و پهرنا	جنبش کودک در شکم	اِرتِکاض
پهرنا	باز آمدن	رُجوع و عَود
پهرهرا	بَیرق	عَلَم
پهریری لینا	افشاندن جسم یا اثر خود را	تَنفّش
پهڑکنا	تپیدن گشته	تَشحّط
پهٹکے	چس	فُسُوّ و صُلُق
پهسلانا	فریب دادن	غَرّ و خِداع
پهسلنا	لخشیدن	زَلّ و زَلَق
پهنسنا	گرفتگی چیزی در چیزی یا بشاخی	تَشبُّك بر وزن تفعّل
پهنسنا	آویختن شکار در دام و آمدن	عَلَق
پهکنا	گمیز دان	مَثانة
پهل	بار درخت و میوه	حَمل و ثَمر و فاکهة
پهلا پهل	نوبار و نخل نوبر	باکورة و مِبکار

ع	ف	ه		ع	ف	ه
×	گل یا پوش و بیر	پھول		وَرد و رَیحان	گل	پھول
اِنتِفاخ	آماسیدن	پھولنا		تَفَتُّح	شگفتن	پھولنا
اُف	پُف	پھونک		زُبّ الصَّبِی	نرۂ کودک	پھُنّو
اِحراق	سوختن	پھونکنا		نَفخ	بردمیدن	پھونکنا
رِیَۃ	شُش	پھیپڑا		خرقاء	زن بی سلیقہ	پھوہڑ
اِستِرداد	باز آوردن	پھیر لانا		رَدّ	بازدادن	پھیر دینا
مَسِیخ	تفہ	پھیکا		رُجُوع	پس و باز گرفتن	پھیر لینا
سَعَۃ	فراخی پہن	پھیلاؤ		بسط و مدّ	واکردن	پھیلانا
لغز و لغوزہ و اُحجیّہ	چیستان و گردک	پہیلی		اِنتِشار	پراگندگی	پھیلنا
نبذ و طرح	از دست انداختن	پھینکدینا		زَبَد	کفک	پھین
شُرطی	نوکر کوتوال و غیرہ	پیادہ		راجل	پیادہ	پیادہ
شَفَقَۃ	مہربانی	پیار		بَیدَق	مُہرۂ شطرنج	پیادہ
عَطَش	تشنگی	پیاس		بَصَل کرم خشک	پیازو براز	پیاز
عَطشیٰ	زن تشنہ	پیاسی		عطشان	تشنہ	پیاسا
سُکُرُّجَہ	پیالۂ کوچک	پیالی		سِقایۃ و کأس	پیالہ و ساغر	پیالا و انواع برتن کے

ع	ف	ہ
قیح و مِدّہ	ریم و زرداب	پیپ
مضرب	×	پپیلا
شبہ	برنج	پیتل
حمل و حَبَل	بار شکم	پیٹ
استطلاق و مشی البطن	شکم رفتن	پیٹ چلنا
اسقاط	بار افکندن	پیٹ گرانا
جرضوم و بطن	لت انبان	پیٹو
اغتیاب	در غیب بد گفتن	پیٹھ پیچھے برا کہنا
عقر	پشت ریش کردن	پیٹھ لگانا
فوارۃ الارز	آبجوش برنج	پیچ
نکوص	بر پشت گشتن	پیچھے پھرنا
شجر	درخت	پیڑ
رکب	زہار	پیڑو
طحن	آس کردن	پیسنا
بول	پیشاب و شاشہ و کمیز	پیشاب

ع	ف	ہ
دار فلفل	×	پیپل
فلفلمویہ	بیخ درخت فلفل	پیپلا مول
بطن	شکم	پیٹ
بعج	شکم دریدن	پیٹ پھاڑنا
حبل و علوق	بار گرفتن	پیٹ رہنا
املاص	بچہ از شکم افتادن	پیٹ گرنا
ظہر	پشت	پیٹھ
اعتقار	پشت ستور ریش شدن	پیٹھ لگنا
سلق	پشت بزمین رسانیدن	پیٹھ لگانا
مغص	پیچش	پیچش
استحاضہ	آمدن بیماری زنان را	پیر چھوٹنا
فرزدقہ	زوالہ و برازدہ	پیڑا
فلس	پشیز پول سیاہ	پیسا
سحق و دہک	دوا سائیدن	پیسنا
احتقان	کمیز گرفتن	پیشاب بند ہونا

ه	ف	عر	ه	ف	عر
پیش جیا	پیش خیمہ	سبق	پیشکار	پیشکار و پیشدست	نائب
پیشگی	پیشادو پیشاد	تقدم و سلم	پیشوائی	پذیرہ شدن	استقبال
پیغام	پیغام	رسالة و بلاغ	پیغام پہنچانا	پیغام رسانیدن	ابلاغ و تبلیغ
پیغام بھیجنا	پیغام فرستادن	ارسال الرسالة	پیغام دینا	پیغام دادن	×
پیغام لانا	پیغام آوردن	المجیء بالرسالة	پیغام لیجانے والا	پیغام بر و پیغام آور	رسول و مرسل
پیغام لیجانا	پیغام بردن	الذهاب بالرسالة	پیک	پیک	فیج
پیک	×	بزاق التنبول	پیکدان	تفل دان	ملزاق و متفله
پیلا	زرد	اصفر	پیلو	بیم جال	اراک
پیلہڑ	گند و خایہ	خصیة	پیمان	پیمان	عهد و اصر
پیمان توڑنا	پیمان گسستن	نکث و نقض العهد	پیمانا	پیمانہ و پیمونہ	کیل
پینا	نوشیدن	شرب	پینا	کنجارہ	الثجیر السمسم
پینٹھ	روز بازار	یوم السوق	پیندا	بن	سافل
پینگ	پینکی	وسن و نعاس	پیوسی	فلہ و آغوز	لبا
پیوند	پیوند و ربی و دو ربہ	رقعة	پیوند لگانا	پیوند کردن	ترقیع

باب تای فوقانی با الف

ہ	ف	ع
تاب تلی	بیماری سپرز	مرض الطحال
تاج	کلاہ	تاج و قلنسوۃ
تارا	تارہ و ستارہ واختر و رخشان	کوکب و نجم
تامڑہ	تازہ	جدید
تاک	×	رصد
تاک میں رہنا	در منتظر ماندن	انتہاز
تاکنا	نگرستن	رؤیۃ
تال	آبگیر	غدیر
تالا	کلیدانہ کلیدان	مغلاق
تالو	کام	حنک
تالو اوٹھانا	بناگوش کردن	دغر
تانبا	مس	نحاس
تانت	رود	وتر
تانا تنا	تنیدن	اسداء
تبر	تبر	فاس

ہ	ف	ع
تاپنا	×	اصطلاء
تاج رکھنا	تاج بر سر نہادن	تتوج بروزن تفعل
تاڑنا	دریافتن	تفرس بروزن تفعل
تافتہ	تافتہ	استبرق
تاک	ہنگام	لفرصۃ
تاکنا	دیدن بغور	امعان
تاگا	رشتہ	خیط و سلک
تال	×	ایقاع
تار	×	وتر و شرعۃ
تالو	تنگی جائے	زماعۃ و یافوخ
تالی بجانا	دست زدن	تصفیق
تانبا	مسینہ	لحمۃ
تانا	فرت و فلات	سدی
تاوان	تاوان	غرم
تپ	تپ	حمی

ه	ف	عر	ه	ف	عر
تپ دق	تپ دق و تپ باریک	حمی الدق	تپاک مخفف ناپاک ۱۲	گرمجوشی و تپاک	اطباء المحبة
تپش	تپش	ودیقة ۲	تپک	تیرکشی زخم	نخس ۳
تتر بتر	تار و مار و تال و مال	شذر مذر ۴ این لغت از اتباع است	تتلانا	برگشتن زبان وقت کلام	لثغة ۵
تتلی	بادزن پری	مروحة الجن ۶	تتلی	سبداب گرم خشک ۱۲	فیجن ۷
تج	×	قرفة	تجاری	روزافکن	غب ۸
تخت	تخت	عرش و نعش	تختی	تخته و تختی سه و سلم	لوح
تخمینا	اندازه	تخمین	تر	نورد	منوال ۹
ترازو	ترازو	میزان	ترائی	×	برغیل ۱۰
تربوز	تربز و هندوانه	حبحب	ترت بھاگنا ۱۲	هماندم	فورا
ترچھی نگاہ دیکھنا	بنیم نگاه دیدن	شزر ۱۱	ترش رو	ترش رو	عبوس
ترقنا	ترکیدن	انشقاق	ترکش	ترکش شغا و شگا	جعبة ۱۲
ترکش لنڈیلنا	فرو ریختن تیر	نکب ۱۳	ترکی تمام ہونا	ترکی تمام شدن ۱۴	×
ترستی	ترسائی و سنگک ۱۵	×	ترنج	ترنج گرم و خشک ۱۲	اترج ۱۶
ترلی	سرای و سرعنین ۱۷	×	تریز	تریز و شاخ جامه	دخریص ۱۸
ترپنا	دست و پا زدن	سهف ۱۹	ترکا	پگاه	سحر

۴۷

عر	ف	ہ	عر	ف	ہ
فرسن	سپل	تلی	طحال	سپرز	تلی
نزہۃ فرجۃ ہردو بالضم ۱۲	ہنگامۂ عجیب	تماشا	نظارہ	دیدار	تماشا
تفرج و تنزہ بر وزن تفعل ۱۲	تماشا کردن	تماشا دیکھنا	اراءۃ الفرجۃ	تماشا نمودن	تماشا دکھانا
متفرج اسم ظرف ۱۲	تماشاگاہ	تماشے کی جگہ	متفرج فاعل ۱۲	تماشائی	تماشبین
تمییز	تمیز	تمیز	سجل	تمسک	تمسک
خیمہ و مضرب	تمبو و خیمہ	تمبو	تنباک و تتن	تمباکو | طاریالیون	تمباکو
مشاہرہ	درماہہ	تنخواہ	طنبورہ	تنبورا	تنبورا نام ساز ۱۲
حمۃ التنور	تنور تافتن	تندور گرم کرنا	تنور	تنور	تندور
ضیق	تنگ	تنگ	جہد و سعی	تندہی و کوشش	تندہی
طابق	تابہ	توا	سامۃ	تنگ آمدن	تنگ ہونا
مخلاۃ و علیقہ	توبرہ و تبرہ	توبڑہ	توبہ	توبہ	توباہ
استتابہ	توبہ فرمودن	توبہ کرانا	نقض التوبہ	توبہ شکستن	توبہ توڑنا
مدفع	توپ بادلیج	توپ	توبہ	توبہ کردن	توبہ کرنا
ضرب المدفع	توپ دادن	توپ چلانا اور چھوڑنا	العرض علی المدفع	بام توپ دادن	توپ کہنا
توث	توت	توت	صب المدفع فی القالب	توپ ریختن	توپ ڈھالنا

ہ	ف	عر
تُوتلا	تتقو ترکی ۱۲	اَلثَّغ
توتا	طوطی وتوتی	بَبَّغاء و دُرَّة
توڑا	پلیته	فَتِيلَة
توڑا	کیسه درهم و دینار	بَدْرَة
توڑنا	چیدن بار وگل	قَطْف و جَنْی
تول	سنگ	وَزْن
تومڑی	کدوی تلخ	القَرْع المُرّ
توندی	ناف	سُرَّة
تھالا	گردان وکولاب	شَرَبَة
تھان	آخور	مِعْلَف
تھانگی	دزد فشار	حامی اللص
تھپڑ مارنا	روی دستی بر زدن	صَكّ
تھتکارنا	اندکی تف انداختن	نَفْث
تھکرنا	تف کردن	تَفّ
تھکانا	مانده کردن	إِعْيَاء و إِتْعَاب

ہ	ف	عر
توتلی	زن تتقو	لَثْغَاء
توڑ	آب دوغ	ماء الرائب
توڑا	کمیابی	قِلَّة
توڑنا	شکستن	شَدْخ
توشک ترکی ۱۲	برخوابه ور انگیختن و نهالی	حَشِيَّة
تولنا	سختن و سنجیدن	زِنَة
تومنا	پشمینه کردن و از نفاس برآمده	مَزْع و مَشْع
توندیلا	شکم دار	بَطِين
تھان	توب	طَاقَة
تھان مین آنا	بکاکی علیحده ایستادن	تَمَرُّغ
تھاه	تگ	قَعْر
تھپکنا	دست بر کودک زدن برای خواب	تَرْبِيَة
تهخانه	سردابه و نهانخانه و ته خانه	مَطْمُورَة و سِرْدَاب
تھکنا	مانده شدن	لُغُوب و كَلَال
تھل	جای شیر	عَرِين و عِرِّيس

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
تھلتھلانا	جنبیدن سرین	رجرجہ	تھمنا	استادن باران	رکود
تہمت	تہمت	تہمۃ و بہتان	تہمت لگانا	تہمت کردن و نہادن و بستن	اتہام و اتھام
تھن	پستان گوسپند وغیرہ	ضرع	تھن تھنا	شیرزدہ	مقرقم
تھنال تیغ وغیرہ	تہنال تیغ وغیرہ	نعل	تہ نشان	تہ نشان	مرصع
تھوتھنی	پوز	خطم	تھوڑا	اندک	نکد و نزر و قلیل
تھوڑا تھوڑا ادا کرنا	اندک اندک ادا کردن	نجم	تھڑی	تفو و اخ تفو	افّاً و تفّاً
تھوک	خیو و آب دہن	بزاق و ریق	تھوکنا	تف افگندن	تفل و بزق
تھوک نگلنا	فرو بردن آب دہن	بلع و لعب	تھونی	ستون	عماد
تھوہر	زقوبیا	زقوم	تھوئی	گلکار دیوارگر	معمار و بناء
تھیلا	×	خریطہ و زنبیل	تھیلی	کیسہ	صرہ و کیس
تیتر	تیہو	دراج	تیر	تیر	سہم و نشاب
تیر انداز	تیرانداز و کمانداز	راشق و رامی	تیر چلانا و پھینکنا	تیر رہا کردن	رمی و رمایہ
تیر کمان میں رکھنا	تیر در کمان نہادن	افاق و تفویق	تیر لگنا	تیر خوردن	اصابہ
تیر مارنا	تیر زدن	رمی و رشق	تیری جان کی قسم	بجان تو	لعمرک
تیری منہ میں خاک	خاک در دہن تو	بفیک التراب	تیزابات گرم خشک	×	ساذج ہندی

٧٩

ہ	ف	ع
ٹٹی انگور کے	داربست و دار انگور	عَرِیش
ٹڈی	مَلخ	جَراد
ٹک	دمی و یکدم	ھُنَیْھَۃ و لَمحَۃ
ٹکٹکی لگنا	باز ماندن چشم	شُفُوص
ٹکڑا	پارہ از ہر چیز	فِرزَۃ و کِسفَۃ و کِسا
ٹکڑا	پارہ گوشت	فِدرَۃ و بَضعَۃ
ٹکڑا	پارہ جگر	فِلذَۃ
ٹکڑا	پارہ جامہ	خِرقَۃ
ٹکڑا	پارہ رسن	رُمَّۃ
ٹکڑا	پارہ نیزہ	قِصدَۃ
ٹکڑا	پارہ آہن	زُبرَۃ
ٹکسال	درم سرا	دارالضرب
ٹکور	پارچہ کہ گرم کردہ بر عضو نہند	کِمادَۃ
ٹنڈا	دست بریدہ	اَقطَع
ٹنھائی	زن جادوگر	ساحرۃ

ہ	ف	ع
ٹنخا	شتالنگ	کَعب
ٹسر	بینک	قَوَّۃ
ٹکا	تنگہ	فَلسَین
ٹکر مارنا	سرکلہ زدن	مُناطَحَۃ
ٹکڑا	پارہ نان و شکنک	کِسرَۃ
ٹکڑا	پارہ پیہ	ھَنانَۃ
ٹکڑا	پارہ سیم	نُقرَۃ
ٹکڑا	پارہ پوست	فِلعَۃ
ٹکڑا	پارہ شیر	فِلقَۃ
ٹکڑا	پارہ مسواک	قِصمَۃ
ٹکڑے ٹکڑے کرنا ٹکڑی ٹکڑی	پارہ پارہ کردن	تَقطِیع
ٹکسال باہر	نہ بہ درون سرا	+
ٹنا	خروسہ و چچلہ و خرد سگ	بَظر و کُو
ٹنھایا	افسونگر	ساحر و راقی
ٹوپ	کلوتہ	طاقی

ہ	ف	عر
ٹوپی	کلاہ و افسر	کوفیۃ ١٢ محاورہ حال
ٹوکرا	کوارہ و نوبان	قفص
ٹونا	جادو و فسون	سحر و رقیۃ
ٹونے الٹنا	جادو زدن	ابطال السحر
ٹھٹھا	کنگلک	مزاح و دعابۃ
ٹھٹھرنا	کشیدہ شدن اعضا از سردی	تقفع
ٹھٹھیرا	مسگر و ریختہ گر	نحاس
ٹھڈ سیکا گڑھا	چاہ زنخ	نونۃ
ٹھہرنا	درنگ کردن و ایستادن	وقوف و مکث
ٹھسکے	چس	فسی
ٹھگ	راہ زن	قاطع الطریق
ٹھمکا و ٹھمکی ٹھنکنا و ٹھنکی	پستہ	قصیر و قصیرۃ
ٹہنی	شاخچہ	غصنۃ
ٹھنڈا	سرد	براد و بارد و مبرود
ٹھوکر	پا لغز و شکوخہ	عثرۃ

ہ	ف	عر
ٹوٹ پڑنا	از ہر سو ریختن	انثیال
ٹولا	×	حلۃ و محلۃ و حارۃ
ٹونٹی	ناشورہ و لولہ	خرطوم
ٹھاٹھ	آرائش	تجمل و تزین
ٹھٹھا کرنا	کنگلک زدن	مزاح و ملاعبۃ
ٹھٹھول	×	مزاح و ھزل
ٹھڈی	زنخ	ذقن
ٹھڈی ہاتھ پر ٹیکنا	دست استون زنخ کردن	اشتجار
ٹھہرنا	قرار یافتن	تقرر
ٹھکانا	جای بود و باش	ماوی و مقر و مستقر
ٹھلیا	سبوچہ	جرۃ
ٹہنا	شاخ کلان	غصن
ٹھنڈ	خنکی	برد
ٹھوس	پر	مصمت
ٹھوکر کھانا	پیچ خوردن	عثار

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
ٹھوکر مارنا	سر یا و پشت پا زدن	نخلہ	ٹھونسنا	گنجانیدن چیزی در چیزی	دس
ٹھونٹھ	درخت خشک	قفد و صر نقف	ٹھوکنا	کوفتن و کوبیدن	دق
ٹھوکنا	زدن بدست و تازیانہ	دق	ٹھیک بیای مجہول	پانہ	شکہ
ٹھیک بیای مجہول	انبار غلہ	کدس بالضم	ٹھیک	درست است	صحیح و سوی
ٹھیک بنانا	بی کم و کاست	تسویہ	ٹھیکری	خزف ریزہ و بر زن	دقاق الخزف
ٹیم	زبان چراغ	لسان السراج	ٹیپ ٹاپ	پوشش پوچ	×
ٹیس	تیر کشیدن	ضربان	ٹیڑھا	کژ و دوتا و کبوس	منحنی و معوج
ٹیڑھا کرنا	خم دادن و خمانیدن	عطف و حنو	ٹیڑھا ہونا	خمیدن و خم خوردن	تاعوج و انحناء
ٹڑھ منہا	کج دہن	متضاجم	ٹیکا	قشقہ	×
ٹیکا زیور معروف	تینہ	×	ٹیکا	وسمی	شرح
ٹیکنا	تکیہ کردن	توکؤ	ٹیلا	تپہ	نجد

باب جیم تازی با الف

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
جاٹ	عن	سہم العصا	جازم	جاجم	×
جاڑا	سردی	برد و خصر	جاڑا	زمستان	شتاء
جاگنا	بیدار	یقظان و ساہر	جاگتی رہنا	شب زندہ داشتن	سہر و ارق

ع	ف	ہ	ع	ف	ہ
قطیعة	جاگیر و قطاع	جاگیر	انتباه	از خواب برخاستن	جاگنا
مصیدة و شبکة	جال و دام	جال	اقطاع	جاگیر دادن	جاگیر دینا
عکاش	تغنه	جالا	نسج عنکبوت	تنه	جالا
بسط الشرک	دام گستردن	جال لگانا	سبل	سپید	جالا
مکسع	ریسمان	جالی	نشب و علوق	بدام افتادن و آویختن	جال میں پھنسنا
روح و نفس حرباء	جان	جان	عیبه و حقیبه	جامه دان و جامه خانه	جامدانی
فخذ	ران	جانگه	ابتلاء	آزمودن	جانچنا
حیوان	جانور	جانور	تبان	تبان و تنکه	جانگھیا
طیانه	یاسمین صحرائی	جاہی جوہی	روبه	مایه شیر	جاون و ضامن
مستراح و کنیف	آبخانه و قدمجا	جای ضرور	جوز هوا	×	جاہل کرم خشک
لحی	چانه	جبڑا	فک عظم و دو عظم	×	جبڈا
حیله و تدبیر	فریب	جتن	اعلام	آگاهیدن	جتانا
حصون	×	جتی	حزب	گروه	جتھا
صدء	زنگ گرفتن	جٹنا	عرزم	مار کهنه	جٹاداری
عصا	چوب دستی	جریب	×	جدول و تحریر	جدول

ہ	ف	عر	ہ	ف	عر
جڑ	بیخ و بن	اَصل	جڑ پکڑنا	ریشہ دواندن	تأصّل
جڑسی کھونا	از بیخ برکندن	استیصال و قلع	جڑنا	نشاندن	ترکیب
جُزدان	جُنابہ	توأمان	جُز معروف ۱۲	جُزو	کُرّاسۃ
جز	مگر	اِلّا و غیر	جزدان	جزودان	کیس الکتاب
جزکشی کرنا	جزوکشیدن	تعلّم و اکتساب	جُست	رومی توتیا نوعی از فلزات	×
جستجو	جست و جو	فحص و تفحّص	جفت	جفت	زوج
جستی کرنا	جفت شدن	سِفاد و [illegible]	جکڑنا	استوار بستن	اِیثاق و توثیق
جگ	گیتی	عالم و دنیا و خلق	جُگ	روزگار دراز	حِقبۃ و قرن
جگادری	باستانی دیرینہ	عُدمُلّ	جُگالی	نشخوار	جِرّۃ
جگالی کرنا	نشخوار کردن	اِجترار	جگانا	از خواب برداشتن و بیدار کردن	ایقاظ
جگانا	از خواب باز داشتن	تاریق و اسہار	جگت	لب چاہ	قُف البئر
جگت گرو و جگت استاد	سرد الشوران و استاد روزگار	اُستاد الانام	جگت گرو	مخدوم جہانیان	شیخ الاسلام
جگرا	تاب و جگر	طاقۃ و قوۃ	جگنو	کرم شب تاب و شب افروز	حُباحب
جلّاب	مسہل لفظ عربی بفارسی	مشو و مشی	جلّاد	گردن زن	سیّاف
جلانا	سوزانیدن	احراق و اصلاء	جلانا	افروختن آتش	ایقاد

۵۵

ه	ف	ع	ه	ف	ع
جلانا ای بیخ دادن	سوزانیدن بآتش	احراق	جلاہا	جلاہہ و جامہ باف و لنور باف	حائک
جلد بازی	شتاب کردن	تعجیلہ	جلدی	زودی و شتابی	عجلہ
جلدی کا مارا	شتاب زدہ	عجل	جلق مارنا	جلق زدن	استمناء بالید
جل مانس	مردم آبی	انسان الماء	جلنا	سوختن	احتراق
جلندھر	×	استسقاء	جلیبی	زلیبیا و جلقچی	زلابیہ و مشبک
جلی ہانڈی و ٹکی ہلی	سنگ سوختہ	×	جمالکوٹا	دند ماہود انہ	حب الملوک
جماہی	فاژہ و دہان دره	تثاوب	جماہی لینا	فاژہ کشیدن	تثاؤب
جمعدار	جماعہ دار	×	جمعرات	پنجشنبہ	یوم الخمیس
جمعہ	آدینہ	جمعۃ و عروبہ	جمنا نیز نام دریا	بستہ شدن	انجماد
جموگا	×	ام الشیاطین و ام الصبیان	جننا	زاییدن	ولاد و ولادۃ و وضع حمل
جنازہ	تختۂ تابوت و سریر مردہ	جنازہ	جنتری	شغتاہنگ	شغتاہنج معرب
جنگل	جنگل و دشت و بیابان	صحراء و قاع و بیداء و فیفاء	جنم	آفرینش	فطرۃ و خلقۃ
جنم پترا	زایچہ	تقویم العمر	جنم لینا	تناسخ زدن	تناسخ
جنیو	زنار از روی استعمال	زنار	جو	جو کرم خشک	شعیر
جوا	دانہ سیر	سنّہ و فص	جوا	جغ و یوغ	نیر

ه	ف	عر
جُوڑی	تپ لرزه	نافِض
جوش میں آنا	درجوش آمدن	فَوَر
جون	شپش	قَمْل وحَمْك
جون دکھانا	کسی را زمودن تا شپش برآرد	اِسْتِفْلاء
جونک	زلو کہ زالو و زلو و یوچه	عَلَق
جون مارنا	شپش را جان کشتن	قَصْع
جُوہی	یاسمین و شبی	طَبّاك
جھاڑ	×	ثُرَيّا
جھاڑ جھنکاڑ	رفت و روب و رفت و رو	×
جھاڑنا	افشاندن	نَفْض
جھاڑو	جاروب	مِكْنَسَة
جھاڑو دینا	جاروب زدن	كَنْس و قَمّ
جھاڑو دینا	ہمہ طعام خوردن	قَمّ واقْتِمام
جہاز	جہاز	مَرْكَب سَفِينَة وجارِيَة
جہاگر	سلسل	تَنواط

ه	ف	عر
جوڑی آنا	لرزه گرفتن	نَفْضُ الحُمّى
جوکھوں و جوکھم	زیان	غَبْن و خَسارَة
جون پڑنا	شپشناک شدن	قَمِل
جون دیکھنا	شپش جستن و برآوردن	تَفْلِيَة
جونک لگانا	زلو چسپانیدن و انداختن	إعلاق و إرسال العلق
جوہر	پرند و پلارک	فِرِنْد وافرند
جھاڑ	درخت کلان	دَغَل
جھاڑ لینا	جای کسی جستن	اِسْتِنْفاض
جھاڑن	آنچه از افشاندن بیفتد	نُفاض
جھاڑنا	روفتن	كَنْس
جھاڑو	ستاره دُم دار	ذُو ذُنابة
جھاڑو دینا	جاروب زده همه مال بردن	اِكْتِساح
جھاڑی	بوته	غِيل
جھالا	×	نُفْضَة
جھانٹ	موی زہار و زم	عانة و شِعْرَة

ه	ف	ع
جھکانا	دوتا کردن	عطف و ثنی
جھکنا	دوتا شدن و منیدن	انحناء و انعطاف
جھگڑا	خرخشہ و پرخاش	تخاصم و منازعہ
جھکمارنا	ژاژ خائیدن / حک دن	ھذیان
جھلانا	جنبانیدن باد و بیچ	ترجیح
جھمکا	پروین	ثریا
جھمانا	بجوب ارفتن عضو	خدر
جھنجھنا	انخلگندو	×
جھنکار	جلنک	طنین و صلیل
جھوٹا	دروغگو	کاذب
جھوٹ بنانا	دروغ بافتن	خرق
جھول	×	جل
جھولنا	×	ترجح
جھولی فقیر کی	چراسدان	مخلاۃ
جھومنا	نادیدن	ترنح و میل

ه	ف	ع
جھکڑ	جکر	زوزاۃ
جھکنا	فروتنی کردن	تواضع و خشوع
جھگڑالو	بسیار پرخاش کنندہ	الد و ملط
جھکورا	جنبش باد و آب	زعزعہ
جھلی	پوست نازک درون شکم	غشاء
جھمکڑا و جھمکا	دیدار معشوق	تجلی
جھنجلانا	بخشم آمدن	تغیظ
جھنڈ	جہار	سرب و قطیع
جھوٹ	دروغ	کذب و فریہ
جھوٹا	پس خوردہ	سؤر
جھوٹ لگانا	دروغ بستن	افتراء و تقول
جھولا	گہوارہ و رسن و بازیچہ و تگازہ	ارجوحہ
جھولی مسافر کی	توشہ دان	جراب
جھومر	دست بند و رقص فرمہہے	دعکسہ
جھونپڑا	کریچہ و تارہ	کوخ و دعشہ

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
جهوکا	آسیب باد	زَعْزَعَه [1]	جهونک	جریدگی	رُجحان و رُجُوح [2]
جهونکنا	فروزینه گلخن	سَجُور [3]	جهیل	آبگیر	غَدِیر
جهینگر	زیز و زنجره [4]	صَرصُور و جُندُب	جی	دل و جان	فُؤاد و خَلَد و نفس [5]
جی	آری	نَعَم	جیتا	زنده	حَیّ
جیتنا	چربیدن	غَلَبَه	جیتنا	بازی بردن	قَمَر
جیتنا	فیروزی یافتن	ظَفَر	جی مین آنا	در دل افتادن	خُطُور [6]

باب جیم فارسی با الف

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
چاپلوسی	چاپلوسی	تَمَلُّق	چاٹنا	لیسیدن	لَعْق و لَحْس
چادر	چادر	رِدَا	چادر کیپنی	رُوگوشے	رَبْطَه
چادر	بسته آتشک [9]	+	چادر اوڑهنا	چادر کشیدن	تَرَدِّی و ارتِداء
چار	چار و چهار	اَرْبَع	چار آئینه	چار آئینه و تنوره	+
چارپائی	پلنگ	+	چار جامه	چار جامه	+
چار خانا	هزار خانه و شکنبه	قِبَّه [12]	چار زانو بیٹهنا	چار زانو زدن	تَرَبُّع
چارا	چاره و گزیر	بُدّ و مُحَاله [13]	چارا	آخور	عَلَف
چارق ترکی [12]	چست و تندرست	صَحِیح و سالم	چارقوا ترکی [12]	+	مِکشطه [14]

ہ	ف	عر
چاک پیراہن	چاک پیراہن	×
چاکر	چاکر و نوکر	اَجِیرٌ و شاکِرٌ
چال	رفتار	مِشْیَۃ
چالاک	چست و چابک	کَمِیش
چاند	ماہ و مانگ و ماج	قمر و سِنِمار
چاند کا ٹکڑا	ماہ پارہ	فِلقَۃُ القَمَر
چاند گہن	ماہ گرفتگی	خُسُوف
چاندنی رات	شب مہتاب	لیلۃ ضحیانۃ
چاول	برنج معتدل	اُرز
چاہ	خواہش	اشتہاء و اشتہاء
چاہنا	خواہش	مَشِیَّۃ
چپکانا	چاویدن	مضغ و علک
چپ و چپکا	خاموش	منصت
چپاتی	چپاتی و نان تنک	رُقاق
چپٹ باز	سعتر باز	×

ہ	ف	عر
چاک	چرخ کلال	×
چاکری	نوکری و غلامی	الخدمۃ بالاجرۃ
چال	روش	طریق و سیرۃ
چالیس	چہل و چل	اربعین
چاند دیکھنا	ماہ نو دیدن	اِہلال
چاند رات	شب ہلال	غرۃ و لیلۃ الہلال
چاندنی	مہتاب	قمراء فختۃ
چاندی	سیم سرد خشک	فضۃ لجین
چاہ	دوستی	وداد و حب
چاہنا	دوستی داشتن	ود و رغبۃ
چای	چای گرم و تر	صای
چبوترا	مہتابی و دکانچہ	دکۃ و دکان
چپ	خموش بصیغہ امر	انصت و صہ
چپٹ باز	طبق زن	سحاقۃ
چپٹی	طبق	سحق

ہ	ف	ع
چپٹی لڑنا	طبق زدن	مساحقة
چپڑا	لک شسته	اللّك المغسول
چپچپاہٹ	چسپیدگی	لزوجة
چپڑی	روغنہ	مروّلة
چپکانا	چسپانیدن	الزاق بالکسر
چپکنا	چسپیدن	لصوق
چپکنی	سرپوش	×
چیت	ستان	مستلقی
چتلا	رنگارنگ	مبرقش
چٹالنا	خسته کردن	تجریح
چٹان	خرسنگ	صخرة
چٹ پٹ	بیک ناگاه	بغتة
چٹخارنا	×	تمطّق
چٹکلے	تیلک بنگ	قرحة
چٹکی بھر	مقدار یکہ بسر انگشتان دارند	قبضة

ہ	ف	ع
چپٹا	×	مفلطح
چپ رہنا	تن زدن	صمت وسکوت
چپڑا و چپڑی	چیخ	الرمص و رمصاء
چپکا کرنا	خاموش گردانیدن	اسکات بالکسر
چپکن	چپکن	قباء
چپکی کہنا	آہستہ گفتن	اسرار
چپنی	کاسہ زانو و آئینہ زانو	داغصة
چترا	ہشیار	عصّ
چت پڑنا	بر پشت خوابیدن	استلقاء
چتّا	سپید	یقق
چٹائی	بوریا	حصیر و بوریا
چٹخنا	اجہرہ	بلسك
چٹخانا	انگشتان را خمانیدہ آواز کردن	فرقعة
چٹکی بجانا	ترنگ زدن	زنجرة
چٹکی بھر لینا	بسر دو انگشت برداشتن	قبص

ہ	ف	ع
چٹکی سی ملکر دیکھنا	بسر انگشتان مالیدہ شستن	قَرْص
چٹلا	+	وُصْلَه
چٹھی گاسی کی	خط گذارہ	جَوَاز
چِٹیلا	زخمخوردہ و خستہ	مَجْرُوح
چِدُّو	روسپے	فَاجِرو فَاعِلَه
چراغ	چراغ	سِرَاج و نِبْرَاس
چراغ جلنا	افروختن	تَوَقُّد
چراغدان	چراغپایہ و چراغ بردہ	مَنَارَہ و مِشْکوٰۃ
چراغ گل ہونا	خاموش شدن و مردن چراغ	طُفُوء
چَرَانا	چرانیدن	اِرْعَاء
چرسنے	چربو و پیہ	شَحْم
چرچا کرنا	واگفتن	تَذَکُّر
چرخا کاتنا	رشتن	اِغْزَال
چَرَس	شکنجہ و گمکک	غَمْز و عَصْن
چرنا	چریدن	رَعْی و رَعْی

ہ	ف	ع
چٹکی لینا	نشکنجیدن	قَرْص
چِٹّے	چشہ	لَعُوق
چُٹیا	+	قَنْزَعِ
چچا	اَفدر و عَمّو	عم اعمام
چَدّہا	بیغولہ ران	رُفْغ و مَغْبَن
چراغ پا ہونا	چراغ پا شدن و سیخ پا	اِسْتِنَان
چراغ جلانا	افروختن	اِیقَاد
چراغ گل کرنا	چراغ نشاندن و کشتن	اِطْفَاء
چراغ میں تیل ڈالنا	روغن بچراغ ریختن	سَکْب الدُّهن
چراہند	زنجبیر	قُتَار
چَرْچا	واگویہ	تَذْکَار
چَرْخه	چُرْخه	دُولَاب الغزل
چرسے	چوبین و لوہین	مِحْلَاج
چَرْسا	چرم	سِبْت
چَرَند	چرندہ	دَعِبَه

ه	ف	ع
چڑیکی لیی چھوڑنا	برای چریدن رہا کردن	مرج
چرونجی	نقل خواجہ	حب الشمنہ
چڑچڑا	بدخو	زعفوق
چڑہانا	دیگ دیگدان گذاشتن	نصب
چڑہائی	لشکرکشی	قود وجر
چڑیا	گنجشک چکوک	عصفور
چڑی مار	دامیار	صیاد الطیور
چشمہ	چشمہ	ینبوع
چغلخور ترکی و فارسی	سخن چین	نمام و وساعی
چقماق ترکی	آتش زنہ	زند
چقندر	چقندر	سلق
چگادڑ	جغرات چکیدہ	حکابد
چُکانا	نرخ کردن	سوم
چکٹنا	فتیلہ شدن	تلبد و تلزج
چک جانا و چپنا	فیصلہ یافتن	انفصال

ه	ف	ع
چرواہا	شبان	راعی
چڑانا	خائیدن	اختلاج بالوجہ
چڑہانا	از پائین بالا بردن	ارقاء
چڑہائی	زمینیکہ کمی او بلند باشد	صعود و مرتقی
چڑہنا	برآمدن	صعود و تصعد
چڑیل	ماده غول	سعلاة
چُسنہ	شیردان	×
چشمہ	چشمک	منظرہ
چغلی ترکی	سخن چینی	نمیمہ سعایہ
چقماق جہاڑنا	آتش از آتش زنہ براوردن	ایراء
چق ترکی	چک	ستارہ
چکاچوندہ	غبار آوردن چشم	سدد
چکتی	دنبہ	الیہ
چک جانا	سپری شدن	نفاد
چکر	×	ہلال الصبیہ

ه	ف	عر
چکلا	پہنا	عریض
چکنا	لغشان	املس
چکنا	قرار یافتن	تقرّر
چکنائی	چربی	دُهن و سمن و دسومت
چکنی مٹی	گل چسپان	طین لازب
چکوتا	وابریدن	مقاطعه
چکور کا بچا	بچه کبک	سُلک
چکھنا	چشیدن و لب تر کردن	ذوق و تجرّع
چکلے	×	خزارة
چکی پیسنے والا	آسیاگر	مُرحّی
چکی رہنا	آسیا تیز کردن	نقر الرحی
چکی کا کھونٹا	دستہ آسیا	زُرنوق
چگنا	دانه چیدن	تلقّط
چلانا	شور و غوغا	صخب و صیاح
چلمچی	طشت و لگن	طست

ه	ف	عر
چکن	چکن دوزکار	×
چکنا	سنگ ہموار	صلد
چکنا چور	ریزه ریزه	مرضوض
چکنیا	جوان خوب	×
چکوا چکوی	سرخاب	نحام و غام
چکور	مرغ آتش خوار و کبک	حجل
چکھانا	چشانیدن	اذاقة
چکھچانا	همه خوردن	اقتمام
چکی	آسیا	رحی و عربیة
چکی رہا	آسیابان	×
چکی کا پاٹ	پره آسیا	فلکة
چکی کی کھونٹی	میخ آسیا	قطب
چل	خارش	حکّة
چلم	چلم و سرقلیان	راس انبوبه
چلنا	رفتن	مشی

واو

ہ	ف	عر
چنگا ہونا	بہ شدن	برء
چنکھاڑ	آواز فیل	نئیم
چوبا	میخ آہن	مسمار
چوپایا	ستور و چارپا و چارپایہ	بہیمہ
چوپڑ	×	×
چوت	کس	فرج
چوٹ	کوب	ضربہ
چوٹی مرغ کی	پوپ	اکلیل و تاج
چوٹی پہاڑ کے	تیغ و طبی کوہ	قلہ وقنہ
چوچی	پچو پستان	ثدی و ضرع
چودھویں رات	شب چاردہم	بلماء
چورانا	دزدیدن	سرق بفتحتین
چورنی	گمس ران	مذبہ
چوری کا مال	مال دزدی	سرقہ
چوڑانا	پہنا کردن	توسیع

ہ	ف	عر
چنگھاڑ	آواز جنت	صیحہ
چوبندی باندھنا	نعل بستن و زدن	انعال
چوبائی	×	متناوحہ
چوبدار	چوبکی	×
چوپڑ بازار	چارباز ار چارسو	×
چوتڑ	سرین	عجز
چوٹ کرنا	ضرب سانیدن و زخم	جرح
چوٹی عورتکی	جعد	فرع
چوٹی ترازو کے	زبانہ ترازو	عذبۃ المیزان
چودہ	چاردہ	اربعۃ عشر
چور	دزد	سارق و لص
چوری	دزدی	سرقہ
چوری چھپی دیکھنا	دزدیدہ دیدن	مسارقۃ النظر
چوڑا	پہن و پہناور	عریض و وسیع
چوڑائی	پہنائی	سعۃ و بداح

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
چھاپا مارنا	شبخون	تبییت	چھاتا	برکار روبینہ	صلا مشتر
چھاتی	سینہ	صدر	چھاتی لگانا	در بر گرفتن	الضم الی الصدر
چھاتی کا پتھر	سنگ سینہ	کل	چھاج	غلہ افشان	منسف
چھاچھ	دوغ	مخیض	چھارا	خرما	تمر
چھاگل	کوزہ و شکیزہ	رکوۃ و مطہرۃ	چھال	پوست درخت	لحاء
چھالا	تبخالہ	عقبولۃ	چھالا پڑنا	آبلہ نمودن	نفط
چھانٹ	افشانہ	نقابۃ	چھاننا	پالودن	ترویق
چھاننا	بیختن	نخل	چھانو	سایہ	ظل و فیء
چھب	آرایش	تقطیع	چہ بچہ	منجلاب	بالوعۃ
چھپرا	سبد	غدر	چھبڑی	×	عزیر
چھپانا	پوشیدن	کتمان	چھپٹی	چوب ریزہ	وقش
چھپٹی	فروزینہ	ضرام	چھپر	چپر	×
چھپکلی	کرفش و چلپاسہ	وزغۃ	چھپکلی نکلنا	پنہان بیرون شدن	انسلال
چھت	بام و سنج	سطح و سقف	چھتا	کوتار	ساباط
چھتا	لانہ شان موم	مشار و خلیۃ	چھت پاٹنا	سقف کردن بام خانہ	تسقیف

ع	ف	ہ	ع	ف	ہ
مظلّہ	چتر	چھتر	توگاف	کلیدن و سیخ	جھٹ جھپکنا
موقعۃ الحمام	آدہ	چھتری	ظُلّہ	آفتاب گیرہ	چھتری
نثر	درہم ریختن	چھٹکانا	اِنتشار	فرو ریختن	چھٹکنا
فراغ	×	چھٹی	خرمس	زاج شور	چھچھی کا کھانا
احمر قانی	تخت سرخ	چھپا	گُنّہ	باران گیر	چھجا
خُلد	موش کور	چھچھوندر	بذور	لترہ	چھچھورا
×	موشک دوانیدن	چھچھوندر چھوڑنا	×	موشک	چھچھوندر آتش بازی
ساطور	دشنہ	چھرا	صفیر و سجع	چہچہ آواز بلبل	چہچہا
فک	رہانیدن گرو	چھڑانا	اِنجاء و اِنقاذ	رہانیدن	چھڑانا
رش	آب زدن	چھڑکنا	عزل	برطرف کردن	چھڑانا
سحنۃ	چھرہ	چھرا	دق	گوسپیند	چھڑکا
سکّین	کارد و گزلک	چھری	مشیق	چوبینہ	چھربرا
قضیب و مطرقۃ	چوب تعلیم	چھڑی	×	تاچہ	چھڑا
سکران و طافح	گلست و سیست	چھچھکا چھک	وجاء	کارد زدن	چھری مارنا
صقع	سرجنگ	چھکڑ	اِمتلاء	خوب سیر شدن	چھک جانا

ه	ف	عر
چھکڑا	گردون	عراده
چھلکا	پوست میوه و درخت	قشر و لحاء
چھلکنا	اندک بول بی اراده آمدن	انتضح بالبول
چھکوری	کژدمه	داخس
چھلا	لای و لش	وحل و نخه
چھننا	دردبیزن	مصفاة
چھنکا	شش انگشتی	اعنش
چھنگلیا	کالنج و کلک	خنصر
چھوڑنا	رها کردن	اطلاق و تخلیه
چھوڑنا	گذاشتن ستور بهر چریدن	سرح
چھوڑنا	گذاشتن زن	تطلیق
چھوکرا	ساده رو	امرد
چھیپ	پیهک سپید	لهق ابیض
چھیچھڑا	لوش و چنذره	×
چھید	سوراخ	نقب و خرق

ه	ف	عر
چھلبل	فریب	خداع
چھلکتا ہوا	لبریز و سرشار	دهاق
چھلنی	پرویزن و گربال	غربال و منخل
چھلا	کچه	فتخه
چھلا پہننا	کچه پوشیدن	تفتخ
چھنال	زنجک و روسپی	قحبه و فاجره
چھنکانا	×	تعطیس
چھوٹنا	رهائی	نجاة
چھوٹنا	بریدن	قطع
چھوڑنا	گذاشتن جانور شکاری	ارسال
چھوڑنا	سر دادن بندوق و توپ	ضرب و تخلیه
چھوچھی	ماشوره	القصبة الصفیرة
چھی جانا	شگافیده شدن سوراخ سوزن و غیره	انخرام
چھیپی	چاپه گر	وشاء و منمق
چھیلا ہوا	بخته	مقشور و مقشر

ه	ف	ع
چهیلن	خراشه و تراشه	خُرَاتَه و نُحَاتَه
چهیلنا	خراشیدن و تراشیدن	سَحْت و سَحْو
چهینٹ	چکه و گل سرشک بفتح ۱۲ هر	رَشَاش
چهینٹا پڑنا	اندک باریدن باران	تَرْشِیش
چهینٹا دینا	فریب و دم دادن	خُدَع و خَتْل
چهینکنا	عطسه زدن و دادن و بر آمدن	عُطَاس
چهینی	آزینه	مِنْقَر
چیت بیای مجهول ۱۲	هوش	اِدْرَاك
چیچک	چیچک و سرخچه	جُدَرِي و حَصْبَه
چیخ	شور	صَيْحَه
چیرنا	شکافتن و دریدن	شَقّ و خَرْق
چیرا	دختری دختره	عُذْرَه
چیل	زغن و غلیواژ و خات و کلید	حِدَأَة و حِدَأ و شَاهِجْر
چین	آرام و آسایش	رَاحَة
چین چین	چاو چاو	سَفْسَقَة

ه	ف	ع
چهیلنا	پوست باز کردن	اِلْحَاء
چهینا چهینی	کش مکش	مُنَازَعَة و مُجَاذَبَة
چهینٹ	چیت و جامه بوته دار	کُشْکِیل و وَشْي
چهینٹا دینا	آب زدن	رَشّ
چهینک	سنوسه و شنوسه	عَطْسَه
چهین لینا	در ربودن	سَلْب و اِخْتِلَاس
چیپڑ	چرک چشم	رَمَص و غَمَص
چیتا معروف ۱۲	یوز	نَمِر
چیچک رو	چیچک رو و آبله رو و دبرزده رو	مُجَدُّر و مُجَدَّر
چیرا اُتارنا	دوشیزگی بردن	اِقْتِضَاض
چیرا	نوعی از دستار	+
چیره بند	دوشیزه	بِکْر
چیلا	بنده	عَبْد
چین	شکن	غُضُن
چینی	شکر سفید	سُکَّر

ه	ف	عر	ه	ف	عر
چیولی	تافتہ	اِسْتَبْرَق	چیونٹا	مورسوارے	عُجْرُوف
چیونٹی	مورچہ	نَمْلَہ وذَرَّة	چیونٹی سرد و خشک	شوشو	دُخْن

باب حاے حطی

ه	ف	عر	ه	ف	عر
حاجت	حاجت	صَارَّة	حاضر جواب	حاضر جواب	تِلِقَّاعٌ
حاضر کرنا	حاضر کردن	تَعْبِيَة و إعْدَاد و اِحْضَار	حال لانا	حال و سماع کردن	وجد و سماع
حجاب	شرم	حَيَا	حُجَّت	حجت	حُجَّة و دَلِيل و بُرْهَان
حرارہ	جنبش ذوق	اِهْتِزَاز	حرام مغز	حرام مغز	نُخَاع
حرامزادہ	زنازادہ و تخم حرام و جا مغول	وَلَدُ السِّفَاح و وَلَدُ الحَرَام	حرامزادہ	فتنہ انگیز	شِرِّير
حرام کا مال	مال حرام	سُحْت	حرص	آز	طَمَع و غَشَم
حرصی	آزرو مند و آزمند	حَرِيص	حریف	ہم آورد و ہمسر	قِرْن
حریرہ	×	حَسِيَّة	حُقّہ	قلیان و حقہ نیز	بُورِي و مَلاعة
حلال کرنا	ذبح کردن	ذَبْح	حلکاری	حلکاری	مُذَهَّب و مُفَضَّض
حلوان	بزغالہ و میش بچہ	حُلّام و حُلّان	حلواسوہن	حلوای سوہان	×
حلوائی	حلوا فروش	حَلْوَانِي و حلوا	حمام	گرمابہ	دِيمَاس و بِلَّان
حمیل	زیور گلو	وِشَاح	حوض	آبدان و توز	حَوْض و صِهْرِيج

باب الخاء المعجمة مع الواو

	ه	ف	ع	ه	ف	ع
با شین معجمه	خشک	خشک	یابس	خشکا	+	بهط
	خشکی یای معروف ۱۲	خشکی	یُبس	خشکی	پرسم	لوانه
با صاد معجمه	خضاب	خضاب	خِضاب	خضاب کرنا	خضاب کردن و رزدن و داون	اِختضاب
با طاء معجمه	خط	خط	رقیم و کتابه	خط	سبزه گرد لب و رخساره	بَقل
	خط نکلنا	خط برآمدن و سبزه دمیدن	تبقیل	خلال	دندان کاو	خِلال
	خلال کرنا	خلال کردن	تخلّل	خم ٹھوکنا	دست بر بازو زدن	ضرب الملیکین علی العضلتین
	مخمرا زبان قصبات ۱۲	بوریا باف	ناسج الحصیر	خمیر	آرد سرشته	عجین
	خمیر اٹھنا	خمیر آمدن	اِختمار	خمیر کتنا ہونا	برش شدن خمیر	تخوّخه
	خمیر رکھنا	خمیر کردن	تخمیر	خمیرا	خمیر مایه	فتاق
با نون	خمیری روٹی	نان خمیر	خبز الخمیر	خنجری	خنجری	دُقیف
با واو	خواب	خواب	رُؤیا	خواب پریشان	خواب پریشان	اَضغاث اَحلام
	خوان	خوان	خوان و طبق ۱۲	خواجه و خواجه سرا	خواجه سرا	مجبوب و خصی ۱۲
	خوانچه	خوانچه و طبقچه	الطبق الصغیر	خواه مخواه	خواهی نخواهی	لاجرم و لابد
	خوبانے	شکر بادام	مِشمِش ۱۲	خُود	خود	بیضه و ترکه ۱۲
	خود پسند	خود پسند خود رای و خود سر	راکب الرأس	خود غرض	خود کام	+

ع	ف	ه	ع	ف	ه
مُتملّق	بادبران	خوشامدے	مُدَارَاۃ وملاطفہ	خوشامد	خوشامد
تضمّخ	خوشبو مالیدن	خوشبو لگانا	طِیب	خوشبو	خوشبو
اِستبشار	نوید دادن	خوشخبری دینا	بُشرٰے	مژدہ و نوید	خوش خبری
دَالِق	خوش غلاف	خوش غلاف	مُعزھل	خوش غذا	خوشخوراک
متعوّد ومالف	خوگر وخوکردہ	خوکر	حُبور وسُرور وبہجۃ وفرحۃ	خوشی وشادی	خوشے
دِیَۃ	خون بہا	خون بہا	لِبد	نمد زین تکلتو	خوگیر
عطشان الدم	تشنہ خون	خون کا پیاسا	+	خون سپید شدن	خون سپید ہونا
قِصاص وقود	+	خون کا عوض	مُستقص	خونخواہ	خون کا چاہنے والا
فِصاد	خون کشیدن	خون لینا	اِقتصاص	خون گرفتن	خون کا عوض لینا
سجیّۃ وشیمۃ	خوی وشیوہ	خوے	قاتل وسفاک	خونی وخون دار	خونی
تعوید	خو دادن	خوگر کرنا	ترک العادۃ	خوی باز کردن	خو چھوڑنا
خامہ	خوید	خوید	تعوّد	خوکردن	خوگر ہونا

باب دال مہملہ

ع	ف	ه	ع	ف	ه
سخی وجواد	راد	داتا	غمر	بدست نہادن جیسے	دانا
عدل ونصفۃ	داد	داد ضد ستم	قُوبا	داد و اورون	داد مرض مشہور

ه	ف	ع
دادا	نیا و پدر پدر	جَدّ
داد دینا	بداد رسانیدن	اِغاثة
دادی	مادر پدر	جَدَّة
دارو	دارو و باروت	بارُود
داروغہ	داروغہ	قَیِّم و قَوَّام
داروغہ دیوانخانہ	میر بار	×
داستانا	داستانہ سپر	صِنَار
دان باطہار اوزان	جہیز و بخش	جَہاز و عَطاء
دانا پانی	آبخورد	حَظ و نَصِیب
دانت	دندان	ثَغر و ضِرس و سِن
دانت بیٹھنا	دندان بہ دندان نشستن	اِسْتِبَام
دانت سی کاٹنا	بدندان بریدن	اَزْم
دانت کٹکٹانا	دندان سائیدن	حَرق
دانت کرکرانا	دندان بہم خوردن	اِصطکاک الاَسنان
دانت نکالنا	دندان برآوردن	اِفْتِرَار

ه	ف	ع
داد پانا	بداد رسیدن	وِجدان الغَوث
داماد	شوہر دختر	صِہر و خَتَن
دار الشفا	بیمارستان و بیمارخانہ	دار المرضی و مارستان
دارو	درمان	دَوَاء
داروغہ توپخانہ	میر آتش	×
دستانا	بہلہ	قُفّاز
دامن	دامن	ذَیل
دانا بدلنا	×	تَطَعُّم
دانا چڑہنا	دانہ افتادن	لِحَاب
دانت اکہاڑنا	دندان برآوردن	اِمتلاخ و قَلع
دانت پیسنا	دندان از خشم سائیدن	حَرق
دانت سی کاٹ کہانا	بدندان گزیدن	تَسنِین
دانت کڑکڑانا	آواز کردن در خواب	الصَّکَّة فی النَّوم
دانت کہٹی ہونا	کند شدن دندان	ضَرَس
دانت نکوسنا	دندان برآوردن درندہ از خشم و عجز	کَشْر

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
داہنا ہاتھ	دست راست	یَدٌ یُمنیٰ	داہنی	راست	یَمِین
دائی	دائی و دایہ و شیردہ	مُرضِعَۃ و ظِئر	دائی جنائی	ماچہ و ہازاج	قَابِلَۃ
دبانا	فشار دادن	ضَغطَۃ	دَبّا مارنا	کمین کردن	کُمُولَۃ
دبدبہ	فر	شَوکَۃ	دَبگر	سپرساز	تَرَّاس
دُبلا	لاغر و زار	عَجِیف و مَہزُول	دُبلاپا	لاغری	نَحَافَۃ
دُبہاسیا	پچواک	تَرجُمَان	دبی پاؤں چلنا	آہستہ رفتن	دَبّ بدال مہملہ
دُت	×	اِخسَأ صیغہ امر	دُت دُت	×	سَرمَاسَرمَا
دتکارنا	راندن سگ	خَسَا و خُسُوء	دتون و داتون	×	مِسوَاک
دَدا	دَدَک	حَاضِنَۃ	دَدَہی	شیرگیا	یَنُّوع
دَر	کوشانیدن شجر	فُقرَہ	دَر	دَرگوش	خُرص
دربار	دربار	حَضرَۃ السُّلطَان	درباری کرسی	رخت سلامی	×
دربان	دربان و پردہ دار	بَوَّاب	درخت	درخت	شَجَر
دَردَرا	نیکوفتہ	جَرِیش	دَردِزہ	دَردِزہ	طَلَق و مَخَاض
دَرز	دَرز	شَقّ	درزی	درزی و جامہ دوز	خَیَّاط و نَاصِح
درماہہ	ماہیانہ و ماہوار	مُشَاہَرَۃ	دروازہ	در	بَاب

۸۰

ا	ف	ع
دروازہ بند کرنا	دربستن	اِغلاق
دروازہ کھٹکھٹانا	بر در زدن	دَقُّ الباب
دریا	دریا	بحر و یم
دراڑ	شکاف	صَدْع و خَرْق
دس	دہ	عَشَر
دستہ پناہ و دسپنا	آتش کش	مِلقاط
دست فروش	دست فروش	+
دستک دینا	دستک زدن و چشمک زدن	تصفیق ۵
دستگردان دینا	دستگردان دادن	اِعارۃ
دستہ	گلدستہ	باقہ ۶
دستہ	جیب و راس و جیر اس	+
دسواں	دہم	عاشر
دشمن جانی	دشمن جانی	قتل
دشنے	دشنے	شحناء ۸
دعوتے	افسون خوان	معزّم ۹

ا	ف	ع
دروازہ بھیڑ دینا	در را فراز کردن	اِطباق
دروازہ کھولنا	در وا کردن	فتح
دریتی	دستاس	مجشّہ
دڑبا	کرتانہ	اُقنہ ۳
دست آویز	دست آویز	وثیقہ
دسترخوان	دستارخوان و شیلان	سُفرہ و سماط
دستک	دستک	+
دستگردان	دستگردان	عاریۃ
دستگردان لینا	دستگردان کردن	اِستعارۃ
دستہ	دستہ کارد	نصاب
دسواں	دہیک	عُشر
دشمن	دشمن	عدو و عادی
دشمن بولے	دشمن بولے	حارقل
دعا دینا	دعا دادن و گفتن و کردن	دعا و دعوۃ
دغا	دغا و فریب	ختل و خدع

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
دغاباز	دغاباز	خادع و خاتل	دغا دینا	فریب دادن و کول زدن	خلاع ومکر
دغاکہانا	فریب خوردن	انخداع	دغدغا	دغدغہ و تشویش خاطر	توزع و تشتت
دفتے	دفتین	دفتین	دُکہ	رنج و آزار	اذیۃ
دُکہ	درد و بیماری	داء و وجع	دُکہ دینا	درد کردن	وجع
دکہائی	باد برین	جنوب	دُکہیا	زن حاجتمند	ارملۃ
دل	دل	قلب و فواد و جنان	دَل	جماعت بسیار	جم غفیر
دلاسا	دلاسا	تسکین	دلاسا دینا	دل دادن	تسلیۃ
دلال	سفسار و ستار	سمسار	دلاّلے	دلاّلے	کلالۃ
دلدل	لائی لش	وحل	دل لگانا	دل بچیزی بستن	تعلق
دل کے پہپولے توڑنا	آبلہ دل شکستن	شفاء	دل کی پہپولے توڑنا	آبلہ دل شکستن	تشفی
دل لگی	خوش طبعی	مزاح	دل میں کہنا	در دل گفتن	رس
دلہن	بیوہ و بانو	عروس و ہدی	دستی	دستاس	مجشۃ
دُم	دم و دنب	ذنب	دَم	دم	نفس
دم	دم گاہ	حین و وقت	دمانا	دم دادن تیغ	+
دم بدم	دمادم	آنا فآنا	دمچے	پارہ دم	ثفر

ع	ف	ه	ع	ف	ه
خدع	دم دادن	دم دینا	کشح	×	دم دبانا
ضیق النفس	دم گرفتن	دم رکنا	قلکۃ	سنگوک	دمڑکا
تلألؤ و بریق	درخشندگی	دمک	حبس النفس	دم کشیدن	دم سادھنا
سکوت	خموشی ورزیدن	دم کھانا	برق و لمع	درخشیدن	دمکنا
زمکی	دمغزہ	دم کڑا	انخداع	فریب خوردن	دم کھانا
انخداع	دم خوردن	دم میں آنا	استراح	آرام گرفتن	دم لینا
یوم	روز	دن	تحریک الذنب	دم جنبانیدن	دم ہلانا
دمّل و خراج و حبنۃ	×	دنبل	ذنابۃ	دنبالہ	دنبالا
سنّۃ	دندانہ	دندانا	کبش	دنبہ	دنبا
جہر	روزکوری	دنونڈی	لغاق	برآشفتن سپاہ وغیرہ	دگگا
نون و محبرۃ و دوات	آمہ	دوات	دنیا	اینجہان	دنیا
سعی	دوادوش و تاز و تک و دو	دوادوش	[illegible]	دوات آشور	دوات جلانا
مجنون	دیوانہ	دوانا	×	چراغ روشن کردن ہندو	دوالا نکالنا
مواجہۃ	دوبدو	دوبدو	آبّ و عشب	فریز و مرغ	دوب
تغویر	فرود آمدن نیمروز	دوپہر کو اترنا	ہاجرۃ و ظہیرۃ	نیمروز	دوپہر

ع	ف	ہ	ع	ف	ہ
تغویر	رفتن ہنگام نیم روز	دوپہر کو چلنا	زوال	برگشتن آفتاب	دوپہر ڈھلنا
متفکر	دودلہ	دودلا	قیلولہ	خفتن نیم روز	دوپہر کو سونا
الباء	فرود آمدن شیر در پستان	دودھ اترنا	لبن و دِرّ	شیر	دودھ
مرضعۃ	دایہ شیردہ	دودھ پلائی	ارضاع	شیر دادن	دودھ پلانا
رضیع	شیرخوارہ	دودھ پیتا لڑکا	تفطیم	بریدن شیر	دودھ چھڑانا
فطام	از شیر باز کردن	دودھ بڑھانا اور چھڑانا	رضاع	شیر مکیدن	دودھ پینا
ذو وجہین و غرغرۃ	×	دودل و دورو	ذو شفرتین	شمشیر دودمہ	دودھارا
طریق ذو جہتین	دوراہہ	دوراہہ	رواضع	×	دودھ کی دانت
حکومۃ	حکمرانی	دور	تعبیۃ	دور	دور
منظار	دوربین دستارہ بین	دوربین	ایقاع	ترکتاز	دوڑ مارنا
اعداء	دوانیدن	دوڑانا	×	بالا خوانی	دور کی ہانکنا
سعی	تک و دو و تکدو	دوڑنا دھوپنا دوڑ دھوپ کرنا	عدو	دویدن	دوڑنا
محب و خلیل	دوست	دوست	سقر	دوزخ	دوزخ
اثنین و یوم الاثنین	دوشنبہ	دوشنبہ	ولیجہ	دوست دلی	دوست دلی
ہجینۃ	زن اکدش	دوغلی	ہجین	اکدش	دوغلا

۸۲

ہجین بمعنی دوغلا ... بروزن فعیل ۱۲

ه	ف	ع
دوکان	دُکّان	دُکّان و حانُوت
دوکان کھولنا	دکان وا کردن	فتح
دولائی	دولائے و دوہستے	رِتاق
دولتی مارنا	جفتہ زدن	رَمح
دُو منزلا	دو منزلہ و خانہ دو آشیانہ	ذو طبقتین
دونا دون	زیادہ از دو چند	اضعاف مضاعف
دو دستے تلوار مارنا	تیغ دو دستی زدن	ضرب السیف بالیدین
دوہائے	فریاد	واغوثاہ
دُوہنا	دوشیدن	حلب
دہات	آب منی	مَنِی
دھار	تار شیر و غیر آن و مانند آن	شخبۃ
دھارا	جائے جریان آب	مجری الماء و ناصفۃ
دھانا	دہنہ	شکیمۃ
دھپ	سرخنگ	صقع
دھجی	اندک پارہ جامہ	قزاع

ه	ف	ع
دوکان بڑھانا	تختہ زدن و دوکان بستن	اغلاق
دُوکھنا	انگشت در چشم کردن	لعرص
دولتمند	توانگر و مالدار	غنی
دُولہا	نو داماد	عروس
دونا	دو چند	ضعف
دونا مروا	مرزنگوش	سمسق
دوہائی دینا	داد خواہی کردن	تغویث
دُوہتر مارنا	بر دو دست زدن	لدم
دہات	کانے	فلز
دہار	تیزی تیغ	غرار
دہاک	بیم و ترس	رُعب و ھیبۃ
دہان	شلتوک و شالی	+
دہبا	نشان رنگ مخالف	لطخ و شیۃ ردع و وضح
دہتورا	+	جوز ماثل
دُہرا	سرحد	حامد و تخوم

ہ	ف	ع
دہیان	×	خیال بالفتح ۱۲
دہی جمانا	ماست بستن و خوابانیدن شیر	ترویب
دہینڈری	ظرف جرات بستن	مروب
دیاسلائی	کبریت	نبجہ
دیپ زبان بہاکا ۱۲	کشور	اقلیم
دیر	دیر و درنگ	مکث و بطاء
دیری	دیری	بطاء
دیکہنا	دیدن	رؤیۃ
دیکچی	دیگچہ	کفت
دے ڈالنا	ہبہ نمودن	ہبۃ و منح
دیو	دیو	عفریت
دیوار بنانا	دیوار کشیدن	تحویط
دیوار پر چڑہنا	بر دیوار بر آمدن	تسلق
دیوار گرانا	دیوار افگندن	نقض
دیور	برادر خرد شوہر	حمو

ہ	ف	ع
دہی جمنا	خفتن شیر فارسی قند تمام ۱۲	روب
دہیرا	سست	کاہل
دیا	چراغ	سراج و مصباح
دیانت دار	دیانت دار	متدین
دیدار	دیدار	لقاء
دیر کرنا	تاخیر کردن	تانی و ابطاء
دیس	زاد بوم	وطن
دیگ	دیگ ہر کارہ	قدر و مرجل
دیمک	دیوک و دیوچہ	ارضۃ
دینا	دادن	اعطاء
دیوار	دیوار	حائط و جدار
دیوار کے بہی کان ہیں	دیوار ہم گوش دارد	وللحیطان آذان
دیوار گرنا	دیوار غلطیدن و افتادن	انقضاض
دیوٹ	چراغدان و چراغپایہ	مسرجۃ و منارۃ
دیورانی	زن برادر خرد شوہر	سلفۃ

٨٧

ه	ف	ع
دیوہرہ	بتکدہ و بتخانہ	کنیسۃ و بیت الصنم
ڈاڑھی	ریش	لِحیَۃ
ڈاک	چاپار	بَرِید
ڈاک چوکی	اسکدار و یام	بَرِید
ڈال	شاخ	غُصن و فَنَن
ڈالنا	انداختن	اِلقاء و طرح
ڈاٹنا	باز داشتن از کاری	زجر و تمانع
ڈانڈ	بیل و چوب ملاح	مجداف و مقذاف
ڈانڈ لینا	تاوان گرفتن	تغریم
ڈانک	قیرہ و درن زیر نگین	+
ڈاہ	برتابیدن و رشک	غِبطۃ و حسد
ڈب	قابو	قبضۃ
ڈبانا	در آب فرو کردن	اِغراق
ڈبرا	کوکیچ و ران آبدان کو گرد	حسی
ڈبکی دینا	در آب فرو کردن	غمس

ه	ف	ع
ڈاٹ	بند شیشہ	سِداد
ڈاڑھی دھوپ میں سفید کرنا	ریش بروغ سپید کردن	تبییض اللحیۃ فی الشمس
ڈاکہ	غارتگران	مُغِیرون
ڈاکو	تاراج زن	مُغیر و ناھب
ڈال	تیغہ	نَصل
ڈالی	سبد و تحفہ	طَبق
ڈانٹ	تاوان و جریانہ	مُصادرۃ
ڈانڈ دینا	تاوان دادن	مغرم و غرامۃ
ڈانس	پشہ	بقۃ
ڈانواڈول	سراسیمہ	متوزع و متشتت
ڈائن	جگرخوارہ	+
ڈبا	درج	حُقّۃ
ڈبڈبانا	[illegible]	لغرغر
ڈبکی	غوطہ و باغوص	غوص
ڈبکی کھانا	غوطہ خوردن	اِغتماس

ہ	ف	عر	ہ	ف	عر
ڈبکی مارنا	پا غوش زدن	غطس	ڈبیا	درجک	حقیقۃ
ڈپٹنا	حملہ آوردن	مواثبۃ	ڈپٹانا	تاختن انگیختن	رکض
ڈر	ترس و بیم	خوف و خشیۃ	ڈرانا	ترسانیدن	تخویف و ترویع
ڈرانا	آواز مہیب ترسانیدن	ضغب	ڈراہوا	ترسان	مذعور
ڈرنا	ترسیدن	اشفاق	ڈسنا	گزیدن مار	نهش
ڈف	دایرہ	دف و غرگل	ڈف بجانا	دایرہ زدن	ضرب الدف
ڈکار	آروغ و آجل	جشاء	ڈکارنا	آواز کردن شیر	ازآد
ڈگ	گام	خطوۃ	ڈکانا	لغزانیدن	ازلال
ڈگنا	لغزیدن واز جا رفتن	زلۃ	ڈلانا	بادزن جنبانیدن	تروح
ڈلی	پارۂ فوفل وغیرہ	قطعۃ	ڈلیا	سبد و ترابان	طبوق
ڈنڑ و ڈنڈ	شنا و شنو	سباحۃ الارض	ڈنڈی	شاہین	منجم
ڈنک	نیش	شولۃ و شوکۃ	ڈنکا	کوس	نقارۃ
ڈنک مارنا	گزیدن کژدم	لسع	ڈوب	کمہ علم داد	مدق
ڈوبا	غرق آب	غریق	ڈوب دینا	جامہ در رنگ کشیدن	غمس
ڈوبنا	آب بسر گذشتن	غرق	ڈوبنا	فروشدن آفتاب	غروب و وجوب

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
ڈھکیلنا	از پس افگندن	کَدْکَمَش ۱۲	ڈھکی مارنا	درہم کشیدن	جَرّ مَرّ ۱۲
ڈھلکا بیماری چشم ۱۲	سَبَل	دَمْعَۃ ۱۲	ڈھلکانا	ریختن متعدی ۱۲	سَکْب
ڈھلکانا	غلطانیدن	دَحْرَجَۃ	ڈھلکنا	ریختن لازم ۱۲	اِنْسِکَاب
ڈھلکنا	غلطیدن	تَدَحْرُج	ڈھنڈورا پیٹنا	منادی کردن	مُنَادَاۃ
ڈھنڈوریا	منادی زن چاچی ترکی	مُنَادِی	ڈھنگ	روش	سِیْرَۃ وَشِمَال
ڈھول	دہل و تنبک	طَبْل طبول ج	ڈھلکیا	دہل زن	طَبَّال
ڈھولائی	مرد بردار	جُعْل	ڈھونڈھنا	جستن گم شدہ	نَشْدَۃ
ڈھیٹھ	خیرہ و شوخ	جَرِیٔ	ڈھیرا	لوچ و کاژ	اَحْوَل
ڈھیر کردینا	انباز ہم کردن	تَکْوِیْم	ڈھیری	تودہ غلہ	صُبْرَۃ
ڈھینکلی	غلتک	مِنْسَفَۃ ۱۲	ڈھیل	درنگ	مُھْلَۃ
ڈھیل	سستے	بُطُوٴ ۱۲	ڈھیلا	فرو ہشتہ	رَخْو ۱۲
ڈھیلا	سست	کَاھِل	ڈھیلا جمع ۱۲	کلوخ	مَدَر بفتحتین
ڈھیلا کرنا	دور کردن سستگی	اِرْخَاء ۱۲	ڈھیل دینا	مہلت دادن	تَمْھِیْل
ڈھینڈھا	بار حرام	حَبَلُ الزِّنَا	ڈیرا	خرگاہ	خَیْمَۃ
ڈیرا	خانہ	بَیْت	ڈینگ مارنا	لاف زدن	تَبَجُّح ۱۲

۹۱

ه	ف	عر		ه	ف	عر
ڈیل	لُبش	قدّ و قِمّة		ڈیوڑھی	بالان	سُکّة

باب ذال معجمہ با تحتانی

ه	ف	عر		ه	ف	عر
ذی الحج	ذی الحج	ذی الحجّة		ذی قعد	ذی قعد	ذِی قعدہ

باب رای مہملہ با الف

ه	ف	عر		ه	ف	عر
راپی	نشکرہ	اِزمیل و شفرہ		رات	شب / کچھ تری کی ہوا	لیل
راتب	روزینہ	وظیفہ و ادرار		راتکو چلنا	شبگیر زدن	سُرای
رات دن	شبا روز	اصرمان		راج	شاہی	سلطنة
راچہ	دندش	×		راچھس و راکھس بیابانی	دیو	عِفریت
راس	تودۂ غلہ	کُدس		راس آنا	راست آمدن و گیرائی	وِفاق
راستہ	راہ	مَنہج		راکھ	خاکستر	رَماد
راگ	ترانہ و سرود	غِنا و نغمة		راگ و رنگ	راگ و رنگ	×
رال بند	آس و بسن و کنک و گلنیر	رُکال و رِیال		رال بہنا	روان شدن گلنیر	رَیل و لُعاع
رانڈ	بیوہ و گالمہ	فاقد و آیم		رانڈ ہونا	بیوہ شدن	تایُّم
رانگ / لغت ضبات	فشردہ برگہا	عُصارہ		رانگا	ارزیز	قلعی و رصاص
راوٹی	چارطاق	×		راہ	راہ و درہ	سبیل و شارع

ہ	ف	عر	ہ	ف	عر
راہ ہر یکا پروانہ	خط گذارہ	جواز	راہ دیکھنا	چشم براہ داشتن	ترقّص
راہ دینا	کوچہ دادن	افراج	راہ روکنا	راہ گرفتن	سدّ الطریق
راہ زن	راہزن و شتلنگ	قاطع الطریق	راہ کی روٹی	زاد راہ	سُفرۃ
راہ مارنا	راہ زدن	قطع الطریق	راہ کوٹ	سرودم	راس و دنبج
راہی	راہی و راہ رو	عابر سبیل	رائی	سپندان	خردل و تفلا
راتا	نمکینہ	ملحیّۃ	رائگاں	رائگان	ھدر و جبار
ربیع	بہار	ربیع	رُت	ہنگام چیزی	موسم و فصل
رتوندی	شبکوری	عشاء	رچنا پچنا	خوشگوار	ہنیا مریا و ہضم انہضام
رحل	رحل و کرخ	کرسی المصحف	رخصت	زمان	مُہلۃ
رخصت دینا	دستوری و زمان دادن	ترخیص	رخصت کرنا	بدرود کردن	تودیع
رخصت مانگنا	رخصت گرفتن	استئذان	رد	رد مجازا	قی و استفراغ
رد کرنا	شکوفہ کردن	تقیُّوء	رد کرنا	قلم کشیدن	لنسخ
ردّا	داو ور ذولا	دمص و عرق	ردی	ناکارہ	ردی
رس	افشردہ	عصارۃ	رسّا	رسن کلان	قلس
رسالہ دار	سپہبد	قائد	رسائن	آہستگی	لو دۃ

٩٣

ه	ف	ع
روزہ دار	روزہ دار	صائم
روزہ کھولنا	روزہ کشادن	افطار
روزمرہ	روزینہ	وظیفہ
روش	روش و راہرو چمن	×
روشندان	روشندان	روشن
روکن	بر سری چیزی سرکاوی	قصب
روکھ	درخت	شجر
روکھی روٹی	خشک نانہ	جاف و قفار
روگی	بیمار	سقیم
رولا کرنا	برآشفتن سپاہ	لعج
رول پڑنا	فراہم آمدن	انبعاث
رونا	مرد گریان	بکّی
رونگٹی	موی زرد	زغب
رونگٹے کھڑے ہونا	موی را تیغ شدن	اقشعرار
روئی تومنا	پنبہ شگافتن	تفغم

ه	ف	ع
روزہ رکھنا	روزہ داشتن	صوم و صیام
روزمرہ	روزمرہ	محاورہ
روزینہ	روزینہ	یومیّۃ
روشنائی	روشنائی و مرکب و سیاہی	مداد
روغنی روٹی	روغنیہ	×
روکنا	سپر کردن	تاترس
روکھا	خشک	یابس
روگ	بیماری	مرض
رومال	رومال و روپاک	منشفۃ
رولانا	بگریہ درآوردن	ابکاء
رونا	گریستن	بکاء
روندنا	پامال کردن	وطاء
رونی	زن گریناک	بکیّۃ
روئی	پنبہ	قطن
رہبر	رہبر و بلد و راہنما و راہ دان	دلیل و خرّیت

ہ	ف	عر	ہ	ف	عر
رہٹ	دولاب	عجلہ و عصمود	رہٹا	چرخہ	دولاب الغزل
ریت	ریگ	رمل	ریتا	گوراب	سراب
ریتنا	سوہان کردن	سحل	ریتی	سوہان	مسحل
ریٹھا	رتہ کرم خشک	فندق	ریچھ	خرس	دب
ریڑھ	پشت بارہ و مہرہ پشت	صلب	ریقل	لاغر	مہزول
رینٹ	خلم	مخاط	رینگنا	آوازخر	شہیق
رینگنا	آہستہ رفتن	دبیب	رینگنی	گوکر	عرق النساء
ریوڑ	گلہ و رمہ	حیلہ سرمہ	ریوڑی	کبیتا	قبیط
ریوند چینی	ریوند چینی	راوند	ریہ بیای مجہول	ریہ بیای معروف	×
باب زای معجمہ			زبان	زبان	لسان
زبان نکالنا	زبان بیرون آوردن	دلع	زبان نکلنا	زبان آمدن	دلوع
زٹل	ہرزہ و پوچ	ترہات	زچا	زچہ و زاج	نفساء
زچ کرنا	تنگ کردن کسے	اعجاز	زرد	زرد	اصفر
زردآلو	خوبانی	مشمش	زردی	زردی	صفرۃ
زردی بیضہ	زردہ	مح	زرق برق	زرق و برق	زخرف

ع	ف	ہ	ع	ف	ہ
درع و لامہ	زرہ	زرہ	×	زرگری سلیمی لوتر	زرگری
تدرّع	زرہ در بر کردن	زرہ پہننا	زرّاد	زرہ ساز	زرہ بنانے والا
صفیر	سپیل	زفیل	مُدَرَّع	زرہ پوش	زرہ پوش
طنشاش	زکام	زکام	مکاء	شفلیدن	زفیلنا
زمن و دہر	زمانہ	زمانہ	صُدغ	زلف	زلف
سلسلة	زنجیر	زنجیر	ارض و غبراء	زمین	زمین
اہلیلج اسود	ہلیلہ سیاہ	زنگی ہڑ	قعقعة	زنجیر جنبانیدن	زنجیر کھٹکھٹانا
سم	زہر	زہر	قوة و استطاعة	زور و توانائی	زور
سم	زہر دادن	زہر دینا	علقم	ہر چیز تلخ	زہر
سرج	زین	زین	کمون	زیرہ	زیرہ
اسراج	زین بستن	زین کسنا	غاشیة	زین پوش	زین پوش
باب سین مہملہ			درجة و مرقات	زینہ و پایہ و پلہ	زینہ
سابع	ہفتم	ساتوان	سبع	ہفت	سات
معین و ظہیر	مددگار	ساتھی	صاحب	ہمراہی	ساتھی
شریک	×	ساجھی	شرکة	×	ساجھا

ہ	ف	ع
سانولا	مرد گندم گون و سبز رنگ	اسمر و ملیح
سایل	×	شاقول
سائی	پیشداد و تقدمہ	سلم و سلف
سایہ ڈالنا	سایہ انداختن	اظلال
سایہ میں آنا	در سایہ آمدن	استظلال
سب	ہمہ	رمۃ و زوبروطہ
سب چڑھ جانا	ہمہ نوشیدن	اشتفاف
سبورا	مچاچنگ	صابورۃ
سبیل رکھنا	آب خیر کردن	×
سپاہی	سپاہی و لشکری	عسکری جندی
سپیدا	سپیدہ	اسفیداج
سپاری	پوپل	فوفل
ستر	ہفتاد	سبعین
ستانا	رنج دادن	آذیٰ
ستراہبترا	خرفوت	خرف

ہ	ف	ع
سانولی	زن سبز رنگ و گندم گون	سمراء و ملیحۃ
ساہی	خار پشت و سغر و چکاسہ	قنفذ دلدل
سایہ	سایہ	ظل
سایہ ڈالنا	سایہ افگندن	اظلال
سایہ میں بیٹھنا	در سایہ نشستن	استظلال
سب چٹ کرنا	ہمہ خوردن	اقتمام
سبز قدم	سبز پا	×
سبیل	سبیل و آب خیر	×
سپارا	سر ذکر	فیشۃ و کشفۃ
سپنا بہاگیا	خواب	رؤیا و حلم
سپیڈ لگانا	سپیڈ زدن	×
ستر	شرمگاہ	عورۃ
ستالی	درفش	مخصف
ستاور	بوزیدان	مستعجلۃ
ستنجا	شترنج	×

۱۰۱

ع	ف	ه
سویق	پست	ستو
ملیح و لئیق	بہتر و خوب	ستھرا
تسلل	پنہان بیرون رفتن	سک جانا
زینہ	زیب	سج
قبلے	مختار	سبھے
نعم و اجل	آری	سچ
سحور	سحر	سحری
راس و ہامہ	سر	سر
×	گاو زمین	سری گای
اطراق و نکس	سر فرو افگندن	سراونہانا
احمر	سرخ	سرخ
نحام	سرخاب	سرخاب
تصدیع	سر درد کردن	سردکھنا
عذار	افسار	سرڈوال
مسح الراس	دست بر سر کشیدن	سرسہلانا

ع	ف	ه
لت	بشورانیدن	ستو گھولنا
کحال	سرمہ گر	ستھیا
زہاق	وا فرتوت شدن	ستھیانا
حبیب	جانان	سجن
صدق	راستی	سچ
صادق	راستگو	سچا
جواد	راد	سخی
علی الراس والعین	بسر و چشم	سرانکھوں
مستلفہ و ملاسہ	برزن و شکن	سراون
شج	شکستن سر	سرتوڑنا
اشہب	اسپ سپید	سرخا
حمرہ	سرخ بادہ	سرخ بادا
صداع	درد سر	سردرد
خردل اصفر	سرشف	سرسوں
تنحیہ	یکسو کردن	سرکانا

سرکنڈا	کلک و نی	یراع		سرکنا	لکمیو شدن	تنحی
سرکھولنا	سر وا کردن	حسر		سرکہ	سرکہ	خل
سرمہ	سرمہ	کحل		سرکی والا	سرکہ فروش	خلال
سرمہ لگانا	سرمہ کشیدن	کحل و اکتحال		سرمہ دانی	سرمہ دان	مکحلۃ
سرنامہ	سرنامہ	عنوان		سرمئی	سرمئی	کحلی
سرنگ لگانا	نقب زدن	نقب النقب		سرنگ	آہون	نفق و نفق و سرب
سرہلانا	سر جنبانیدن	نغض		سرو	سرو	سرو
سری	گز	قدح		سرہلنا	جنبیدن	نغض
سریش	سریش و سریشم	سراش		قسم حریر کی	خاصگی	سریۃ
سڑنا	بو گرفتن	سنخ و عفونۃ		سڑا	بو گرفتہ	عفن
سڑاہند	بیت	سناخۃ		سراسر	سپاشپ	×
سڑی	دیوانہ	مجنون		سڑک	شاہراہ	جادۃ
سزا	باد افراہ و کیفر	عقوبۃ و عقاب	باب سین مہملہ بلزای معجمہ	سڑی کیچڑ	لای و لجم	حماۃ و حمأۃ
ست	سست و کاہل و تنبل	کسل		سزا دینا	سزا دادن	تعذیب
سستانا	آرام گرفتن	استراحۃ		سستا	ارزان	رخیص

بارای ہندی

۱۰۳

اردو	فارسی	عربی
سستی	سستی و کاہلی	فتور و کسل
سسرال	خسر خانہ	بیت الاصہار
سفرہ ۲	سفرہ	سُفرَۃ
سکڑنا	درہم کشیدہ شدن پوست	تَشَنُّج
سکورہ ۳	سکورہ و سکرہ	سُکُرُّجَۃ
سکھانا	خشک کردن	اِیْبَاس ۴
سکا مارنا	سکہ زدن	ضَربُ السِّکَّۃ
سل	سنگ صلایہ	صَلَایَہ ۶
سلائی	سیل زخم	سِبَار ۸
سلائی پھیرنا	میل در چشم کشیدن	سَمْل ۱۰
سلامی	تُلک سلامی	×
سلح خانہ	سلح خانہ	دارُالسَّلاح
سلکانا	افروختن	قَلبَس ۱۲
سمانا	گنجیدن	سَعَۃ ۱۴
سمجھانا	فہماندن	اِفْہَام

اردو	فارسی	عربی
سسرا	خسر	صِہر
سطر	سطر	سَطر، اسطار جمع
سکت	زور و توانائی	طَاقَۃ و قوۃ
سکروار	آدینہ	جُمُعَۃ
سکہ	سکہ	سِکَّۃ
سِکھانا	آموختن	تَعلِیم
سکا بھائی	برادر عینی	شَقِیق ۵
سلائی	میل سرمہ	مِکحَل ۷
سلائی	مزدوری دوخت	جِعَالَۃ ۹
سلام کرولی	سلامانہ و سلامی	×
سلجھانا	ازہم کشادن	حَلّ
سلفچی ۱۱	لگن	طَست
سم	سم و سنب	قُوسِن ۱۳
سمٹنا	فراہم آمدن	اِجتِمَاع
سمجھنا	فہمیدن	تَفَہُّم

عربی	فارسی	ہندی	عربی	فارسی	ہندی
البحر المحیط	دریای محیط	سمندر	مُصاهَرة	خسرانگی	سمدھیانا
سنبوسق	سنبوسه	سموسا	زبد البحر	کف دریا	سمندرپھین
×	لادنه	سن	تشمیر	دامن چیدن	سمیٹنا
صیّاغ و صوّاغ	زرگر	سُنار	سمع	شنیدن	سُننا
اِسماع	شنوانیدن	سُنانا	صِیاغة	زرگری	سُناری
حِراسة	تیمارداری کردن	سنبھالنا	سمّ الفار	مرگ موش	سنبل کھار
جان	بچۀ مار	سنپولیا	ذو خمسة اصابع	سیبان	سنبھالو
کُفّه	سجاف و عطف	سنجاف	حَوّاء	مارگیر و مارافسا	سنپیرا
کِریاس	چاه مبرز	سنڈاس	رِسالة	پیغام	سندیسا
کت	×	سنناہٹ	کلبتان	انبر و ماشه	سنسی
مِنقاف	خرمهره	سُنکه	فاکهانی	میوه فروش	سُنگر
مُلتقی البحرین	سنگم	سنگم	قانصه	سنگدانه	سنگدانه
تزئین	آراستن و افزودن	سنوارنا	رُخام	سنگ مرمر	سنگ مرمر
مذهّب و ذهبي	زراندود	سُنہرا	فُصوص السمک	فلس ماهی و درم ماهی و کلج	سِنّا
زُحَل	کیوان	سنیچر	یوم السبت و شبار	شنبه	سنیچر

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
سوس	خوک آبی	دُلفین	سوغات	سوغات و ارمغان و رہ آورد	عُراضہ
سوفار	سوفار و فاق	خُرت	سوکھنا	×	تنشف
سوکھا	خشک	یابس و صامل	سوکھنا	خوشیدن	یبس
سوگند	سوگند	حلف و قسم	سول	درد شکم	عِلوص
سولہ نگھی	سہ درہ و سہ پرہ	طُبن	سوکھی روٹی	نان خشک	عشمہ
سولہ سنگار	ہفت و نہ و ہر ہفت	×	سولی	دار	صلیب
سولی سے اوتارنا	از دار کشادن	انزال	سولی دینا	بر دار کشیدن	صلب و تصلیب
سوم	ژکور	شحیح و بخیل	سونا	زر و طلا	ذہب و عقیان
سونا	خفتن و چشم گرم کردن	نوم و رقود و ھجوع	سونا مکھی	سنگ روشنائی	حجر النور
سونپنا	سپردن	تفویض	سونٹا	کتک	دبوس و مطرد
سونٹھ	شنگویرہ	زنجبیل	سونڈنا	آشوردن	مرج و خلط
سونڈ	×	خرطوم	سونف	بادیان و رازیانہ	[illegible]
سونگھانا	بویانیدن	اشمام	سونگھنا	بوئیدن	شم
سونیکا پانی	آب زر	ماء الذہب	سوہا	سرخ	معصفر
سوہن	سوہان	مبرد	سور	خوک	خنزیر

مستعملہ ہندی ۱۲

ه	ف	ع	ه	ف	ع
شلنگین مارنا	شلنگ زدن	×	شلوکا	×	فروج
شمع	شمع	شمع	شمعدان	شمعدان	×
شملہ	شملہ و نبالۂ عمامہ	عذبۃ	شنشاہ	سل و مرجاوہ	[illegible]
شنگرف	شنگرف	شنجرف و شنگرۃ	شور	شور و غوغا	صیاح
شوربا	شوربہ	مرق	شوم	شوم	مشئوم
شورا	شورہ	[illegible]	شہاب	شہاب	[illegible]
شہترا	شہترہ	شاھترج	شہتیر	شہتیر و فرسب	الجذع الکبیر
شہد	شہد و انگبین	شہد و عسل	شہ و نیا	ریسمان و ارن	×
شہرپناہ	شہرپناہ	سور	شہرگ	شہرگ	وداج
شہرہ	آوازہ	صیت و شہرۃ	شہری	شہری	حضری
شہنائی	شاہ نائی و سورنائی	النفیر و المطرب	شیرازہ	شیرازہ	×
شیرازہ باندھنا	شیرازہ بستن	×	شیرازہ کھلجانا	شیرازہ از ہم گسستن	×
شیرخشت	شیرخشت	×	شیرخوار	شیرخوارہ	رضیع
شیشم	×	ساسم	شیشا	شیشہ	قارورۃ
شیشہ	آبگینہ	زجاج	شیشہ گر	شیشہ گر	زجاج

ع	ف	ہ		ع	ف	ہ
باب صاد مہملہ				قَارُورَة ۱	×	شیشی
×	صاد کردن	صاد کرنا	الالف	صَابُون	صابون	صابون
تَبیِیض	بہ بیاض آوردن	صاف کرنا		تَنقِیَة و تَنظِیف	پاک کردن	صاف کرنا
جِعَال	دستمال	صافی		×	صاف گذشتن و درگذشتن	صاف نکلجانا
مِصفَاة	صافی پالونہ	صافی بنگ وغیرہ	الحاء	طَلَّاسَة	×	صافی لوح
سَاحَة	صحن نگاہ خانہ	صحن		مُوَافَقَة	صحبت درگرفتن و برگرفتن شدن	صحبت برآر ہونا
تَفدِیَة	قربان شدن	صدقے ہونا	الدال	صَحن	طبق طعام	صحنک
صَیرَفِی	زرشناس	صراف	الراء	صُرَاحِیَة	صراحی	صراحی
اَلمَسح بِالصَّندَل	صندل مالیدن	صندل لگانا	النون	صَندَل	چندن	صندل
صُورَة و ہَیئَة	صورت	صورت	الواو	مُصَندَل	صندلی	صندلی
لَیق ۱	صوف در دوات انداختن	صوف ڈالنا	الهاء	لِیقَة	×	صوف دوات
باب ضاد معجمہ و طای مہملہ				صَاقِل و صَیقَل	روشنگر	صیقلگر
ضَرُورَة و ضَارُورَة	ناگزیر	ضرورت	الراء	ضَرر و ضَیر ۱	زیان کردن	ضرر
ضِیَافَة	مہمانی	ضیافت	الياء	وَاجِب و لَازِم	ناگزیر	ضروری
×	رشتہ و دستار و نقش	طرہ		طَاق	طاق	طاق

111

طت	طشت	طست و سطل	طفیلی	طفیلی و شبام	ضیفن
طلایہ	طلایہ و طرایہ	طلیعہ	طلسم	طلسم	طلسم
طمانچہ	تبانچہ شیلاق ترکی	لطمہ	طمانچہ مارنا	تبانچہ زدن	لطم
طمع	آز برای معجمہ بروزن ناز	طمع	طمنچہ	تفنگچہ	طمنجہ
طور	انداز	طور	طوطی	کنجشک ہندی توتی	×
طوفان	طوفان	طوفان	طوفان	×	بہتان
طوق	گردن بند	غل	طویلہ	طویلہ و آخر	اصطبل
طیار	آمادہ و طیار	مہیا	باب ظای معجمہ		
ظالم	ستمگر	ظالم	ظلم	ستم	ظلم و جور
باب عین مہملہ			عدالت	داورگاہ	محکمہ
عشق پیچہ	پوپچہ	عشقہ و لبلاب	عطار	دارو فروش و پیلوا	صیدلانی
عطردان	عطردان	معطرہ	عطر لگانا	عطر مالیدن	تعطر
علاج کو ڈھونڈھنا بہت	از بہر دوا نیا فتن	×	علاوہ	بہت و سربار	علاوہ
عماری	عماری	عماری	عمامہ	عمامہ	عمامہ
عمر تیر کرنا	بسر بردن	امضاء	عمر چہپانا	سال دزدیدن	×

اردو	فارسی	عربی
غولک	غلہ دان	طبل
فاختا	فاختہ	فاختة و صلصل
فال	شگون	فال
فالودا	فالودہ	فالوذج و رعدید
فالیز	فالیز و پالیز	مبطخة
فانوس خیال	فانوس خیال	×
فراش	بساط افگن	فراش
فراغت	توانگری	ثروة و سعة
فرد	کاغذ دفتر	قائمة و بارنامج
فروعی	ہوائی	هوائی
فریادی	دادخواہ	مستغیث
فریب دینا	فریب دادن	غرفخدع
فصاد	رگزن	فصّاد
فوجدار	فوجدار	×
فیل مرغ	خروس بوقلمون	×

باب فا

اردو	فارسی	عربی
فارغخطی	خطا پاکی	براءة
فال لینا	فال گرفتن	تفاءل
فالودی والا	پالودہ بند	بائع الفالوذ
فانوس	چراغوارہ و چراغ پرسیر	فانوس
فتوحی	×	صدیری
فراشی پنکھا	خشتباد	خیش
فراغت	فراغت	فراغة
فرمائش	فرمائش	اقتراح
فریادرس	فریادرس	مغیث
فریب	فریب	خدیعة
فریبیا	دغاباز	خادع
فوارہ	فوارہ	منبع
فیل پاون	پیلپا و پاغر	داء الفیل

باب قاف

ا	ف	ع
قلعی گر	قلعی گر	×
قط	شاخچه	×
قلم پاک	قلم پاک کن	وقیعة
قلمدان	قلمدان	مقلمة
قمچی (ترکی)	تازیانه	سوط
قند	تبرزد	قند
قوال	خنیاگر	[illegible]
قے	شکوفه و اشکوفه	قی وقلس
قیامت کرنا	قیامت کردن	اقام القیامة
قید	بند	اسر
قیف	نخاب	قمع
قی کرنا	شکوفه کردن	استقاء
قیما	قیمه	اللحم المجردل
قینچی	گاز	مقراض
کابک	کابک برج کبوتر	شرنجة

ا	ف	ع
قلم	خامه	قلم و یراع و مزبر
قلم بند کرنا	قلم بند کردن	رقم
قلمتراش	کارد	سکین
قلیا	قلیه	قلیة
قمری	قمری	قمری
قندیل	چراغواره	قندیل
قورما	گوشت بریان	لحم شوی
قیامت	رستخیز	قیامة وحشر
قیامت ہونا	قیامت افتادن	قیام القیمة
قیدی	گرفتار و بندی	اسیر
قیق	ریق	قیق
قیمتی	بیش بہا	ثمین
قیما کرنا	قیمه کردن و کشیدن	غردلة

باب کاف

ا	ف	ع
کاتنا	ریسیدن	اغتزال

ه	ف	ع	ه	ف	ع
کاٹنا	گزیدن	عَضّ ١٢	کاٹنا	بریدن	جَزّ و قطع
کاٹھ	چوب	خَشَب	کاٹھ	کلندر	مِقطَرة ١٢
کاٹھی	نیام	قِراب ١٢	کاجل	دوده	×
کارخانا	کارگاه	×	کاریگر	کاریگر	صائغ
کاسنی	کاسنی	هِندَباء	کاغذ	کاغذ	قِرطاس
کاغذی	کاغذگر	وَرّاق	کال	خشکسال	قحط و محل
کالا	سیاه	اَسوَد / دُهم	کالادانا	تخم نیل	حَبّ النِیل
کالاکوا	کلاغ	غُداف / وحاتم	کال پڑنا	قحط افتادن	اِجداب
کالک	سیاہی	سَواد	کالی	زن سیه فام و سیه چرده	سَوداء
کالی زیری	شاه زیره	کَرَوِیاء	کام	کار	شُغل
کام چلانا	کارروائی	تَمَشِّیَة	کام کا آدمی	مرد کار	×
کان	گوش	اُذُن	کان	کان	مَعدِن
کانا	یک چشم	اَعوَر	کاناپھوسی	سرگوشی	نَجوی
کاناپھوسی کرنا	سرگوشی کردن	مُناجاة	کانپنا	لرزیدن	رَجفة
کانٹا	خار	شَوک	کانٹا	چاه جو	عَودَق

واو و دال مهمله مفتوح وآخر قاف ۱۲

باب الکاف الفارسی مع الموحدة

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
کانٹا	خارخروس	صِیصَة ١	کانا چہنا	خار خلیدن و خارہ شکستن	شَوکة
کانٹوں میں گرنا	درخار افتادن	شَبکة	کانٹے دیوار پر جنا	خار برسر دیوار چیدن	تَشوِیك
کانچ نکلنا	برآمدن سقعد	خُروجُ المقعد	کاندا	پیاز دشتی	عُنصُل ٢
کاندھا	دوش و سفت	عاتِق ٣	کان کہنا	گوش نہادن	اِصاخة ٤
کان کا میل	چرک گوش	تُفّ	کان ملنا	گوش مالیدن	عَصر ٦
کانوں کان	کاغ کاغ	غاقَ غاقَ	کاہو سرد و تر	کوک ٥	خَسّ
کائی	جل آب و جغز وار و جامہ غوک	طُحلُب و عُدبة	کائی لگنا	جل بستن آب	طَحلَبة
کائی لگا پانی	آب جل بستہ	مُطحلِب	کایا پلٹنا	تناسخ زدن	تَناسُخ
کاہل	×	عُودُ البَرق	کباب	تواہہ و تبہ و بہرم و تباہچہ	کَباب
کباب لگانا	کباب اندختن	تَثبِیب	کبابی	کبابی	مُکَبِّب
کبک	ناکی و ناچند	اِلیٰ مَتیٰ	کبرا	خلنج و خلنگ و سفید	اَبلَق
کبڑی	زن کوز پشت	حَدباء	کبوتر	کبوتر و کفتر و	حَمام و یَمامة
کبوترباز	کبوترباز و عشقباز	زَجّال	کبوتری	مادہ کبوتر	حَمامة و عِکرِمة
کپا	دُبّہ	دَبّة	کپاس	×	مُکیمَل
کپڑا	جامہ و رخت	ثَوب	کپڑاہند	×	شَیاطة

ہ	ف	ع
کپڑوں سے ہونا	حیض آوردن	حَیض
کپڑے بدلنا	رخت آلش کردن	تبدیلُ اللباس
کپڑے پہنانا	جامہ پوشانیدن	اِلباس
کپور	کافور	کافور
کتا	سگ	کلب و قضاعة
کترنا	مقراض زدن	قرض و قص
کترنی	گاز و دوکارد	مِقراض
کتیرا	زول زده	کثیرا
کتار	کتاره	×
کٹائی	گل خار	×
کٹرا	بچہ گاومیش	وَلدُ الجاموس
کٹنا	زن جلب و قلتبان	دیّوث
کٹورا	×	مَشربة و سِقایة
کٹہا	گزنده	عَضوض
کٹہوڑا	×	قرّاع

ہ	ف	ع
کپڑے اتارنا	رخت از تن برکندن	نضو و فسخ
کپڑے پہننا	رخت پوشیدن	لُبس
کپکپی	لرزه و فشره	رِعدة و زِرقة
کپی	دبہ کوچک	دُبَیبة
کترانا	راه چپ کردن	قرص
کترن	تراشہ و ریزه	قُراضة
کتیا	لاس و لاده	کلبة و لعوة
کٹ	×	قُسطنا
کٹا	سپس کلان	فرجة
کٹرا	پاره زمین آباد	قطیعة
کٹکی	خال زنگی	الجزع الاسود
کٹنی	سیاندار	کلّالة و قوادة
کٹوری	پنگان	فنجان
کٹہالی	خلاص و بوتہ	بُوتقة
کٹہرا	×	عُس

خالو ریسچ پرنده که چون بر درخت نشیند منقار بر شاخ او زند و سوراخ کند مانند طرف کلان از چوب ۱۲

ع	ف	ہ
قعب	سرغچ	کٹہری
تابن	تغار	کٹہوتی
شص	شست	کٹیا
فج	خام	کچا
حلج	کالک و بغچہ	کچرا
خانق الکلب	کچ	کچلا
دیوان	دفترخانہ	کچہری
طومہ	مادہ کشف	کچہوی
قرع و دبا	کدو واج	کدو
تأوہ	آہ برآوردن و کردن و زدن	کراہنا
اتب و مجول	نیم تنہ و شانہ گیر	کرتی
کرسی	زیرگاہ	کرسی
فرش الکرسی	کرسی نہادن	کرسی بچھانا
سقط	متاع ردی	کرکری خانہ
طالع	بخت	کرم

ع	ف	ہ
تمیمہ و مقعد	گردن بند	کہٹلا
کندوج	کندو	کہٹیا
محمل	کجاوہ	کجاوا
غزل	رشتہ بیجان	کچا دہاکا
شمام	دستنبویہ	کچہری
زرنباد	کژور	کچور
سلحفاۃ	سنگ پشت و کشف و باخہ	کچہوا
معزق	زاغ نول	کدال
آہ	ہای	کراہ
قمیص و غلالہ	پیراہن	کرتا
تفلل و تثلم	رخنہ دار شدن شمشیر	کرجانا
فتۃ	پشکریزہ	کرکری
کظہ و سنق	تخمہ اسپ	کرکری
منسج	کارگاہ	کرگا
کرنب	کلم	کرم کلا

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
کرن	شعاع آفتاب	قرن الشمس	کرنی	ماندابہ و مالہ وگل مالہ	مِسحاة
کروٹ	پہلو	جنب	کروٹ لینا	پہلو خفتن	اِضطجاع
کُڑی	کرجن و کرکر	عُطرُوف و خرضُوف	کُریدنا	آتش برو زیر کردن	حضو
کُریدنا	کاویدن	نکث	کُریدنی	آتش کاو	مِحراک
کُریز ہونا	کرینہ	تحسّر	کریلا	سیاہنگ	قثاء الحمار
تخم کُسم	کازیرہ	قُرطُم	کرّا	سخت و کرخت	صلیب
کڑا	یارہ و دست برنجن	سوار	کڑا	پای برنجن	خلخال
کڑارہ	لب شطگاہ	شاطی و ساحل	کڑاہ	پاتیلہ کلان	الطنجیر الکبیر
کڑاہی	پاتیلہ	طنجیر	کڑہ بڑہی داڑہی	ریش و موی	اللحیة مجموعة
کڑک	کرک و کلک	مُقفقة	کڑکڑانا	کراجیدن	اِنقاض
کڑک ہونا	کرک شدن	اِقفاف	کڑوا	تلخ	مُر
کڑواہٹ	تلخی	مرارة	کڑور	صد لک	مائة مائة الف
کڑوڑا	۸	مُسیطر و مُسلط	کڑی	تیر بام	جذع و جذی
کڑی	حلقہ زرہ	حلقة الدرع	کڑی	آواز رساندن ماکیان	[illegible]
کس	کس	وحج	کسان	کشاورز و برزگر	فلاح و حراث

کرہ بفارسی گرگا بتقدیم رای مہملہ بر معجمہ وکاف فارسی گویند ۱۲

ع	ف	ہ
طفرۃ و وثبۃ	جست	گلانچ
طُفور و وثوب	برجستن	گلانچ مارنا
خُطور	دردل جنبیدن	کلبلانا
×	اہار	کلپ
کعک	کلیچہ	کلچا
عرف الدیک	تاج خروس	کلغا
عرین و اجمۃ	نیستان	کلک کا جنگل
×	کلگی و کلکی	کلغی
سبّابۃ	انگشت شہادت	کلی کی انگلی
خمّار	میفروش	کلوار
جذعۃ و ثنیّۃ	گاو جوان	کلور
×	شدہ	کلا
صاقور	تبر چوب کاف	کلہاڑا
صخّاب	کلہ دراز	کلہ دراز
قراد	کنہ	کلی

ع	ف	ہ
×	زر رشتہ	کلابتون
ساعد	×	کلائی
اہتزاز	جنبیدن نرمی و آہستگی	کلبلانا
قلت	ماش ہندی	کلتھی
×	سرطوق	کلس
یراعۃ	کلک	کلک
صخب	کلکل و کلکل	کل کل
عصلیب	جرغند	کلمہ
قراد	کنہ	کلنی
ماخور	میخانہ	کلوار کی بھٹی
شونیز	سیاہ دانہ	کلونجی
رأس	کلہ و سر	کلا
فأس	تبر چوب شکن	کلہاڑی
×	کوزہ قفس	کلیا
رُغلۃ	آب بہن شمید	کلی

ہ	ف	ع
کلی	پر مرغ نورستہ	شَکیرُ
کلی	تریزہ	دِخرِیصُ
کلی کرنا	آب بدہن گردیدن	مضمضۃ
کلیجی	جگر بند	سَوادُ البطن
کمان	کمان	قوس
کمان چڑہانا	کمانرا زہ کردن	توتیر
کمٹھا	کمان چوب	قضیب
کمر سیدہی کرنا	کمر سنیح کردن	×
کمک	یاری	اِنجاد و اسعاد
کملی	گلیم و کلی	حِلس
کمند ڈالنا	کمند انداختن و جہیدن	اِلہاق
کمہار	کلال و کلہ ساز	فخار
کمیلا	جای ذبح گاو و گوسپند	مذبح و مجزر
کنبا	خویشاوند	قبیلۃ و عشیرۃ
کن پہٹا	شگافتہ گوش	اَخرَب

ہ	ف	ع
کلی	غنچہ	زہر و نَور
کلیانا	شکوفہ بر آوردن	تَشکیر
کلیجا	جگر و بوت	کبد
کلیل	برجستن اسپ از نشاط	اِستِنان
کمانا	کسب کردن	اِکتِساب
کمائی	مزد و کسب	[illegible]
کمخاب	کمخاب	×
کمک	کمک	مَدَد
کمل	پلاس	کِساء
کمند	کمند	وَہَق
کمنگر	کمان گر	قوّاس
کمہلانا	افسردن و پژمردن	ذبل و ذبول
کمینگاہ	کمینگاہ	مکمن و مرصد و مرصاد
کنپٹی	بناگوش	صُدغ
کنہیا	سحک کنک و جہک	×

ہ	ف	ع
کویا	گوشهٔ چشم و کنج و سغوله	ماق و موق
کہات	چارپایه و پلنگ	قعادة (محاوره حال)
کہار	شخار	قلی
کہاری	آب شور	اُجاج
کہال	دم آهنگرو دمه	مِنفاخ
کہانا	خوردن	اکل
کہانی	افسانه	قِصّه و اسطوره
کہاوت	مثل	مثل
کہبّا	چیسه و چیست	اعسر
کہپرا	تیر پهن پیکان	منجوف
کہٹا	ترش	حامض
کہٹ بڑہی	نام مرغی	قرّاع
کہٹکا	شرفاک	وجس
کہٹمہا	سیحوش ترش شیرین	مُزّ
کہجلانا	خاریدن	حکّ

ہ	ف	ع
کوئلا	انگشت و زغال	فحم
کہار	کہار	حملة الفانکہ (محاوره حال)
کہارا	غراره	شُکُبان
کہال	پوستین	فرو
کہانا	خوردنی	طعام
کہانسی	سرفه	سُعال
کہانی	افسانهٔ شب	سمر
کہائی	کنده	خندق
کہبی	چیسه و چیست	عسراء
کہتّا	نهانخانه	مطموره
کہٹائی	ترشی	حموضة
کہٹکا	اندیشه	خیفه و مخافه
کہٹکنا	خلش و خارخار	خلجان و هجس
کہٹمل	غنک	کتّان
کہجلی	خارش	حِکّة

ہ	ف	ع
کھچڑی	کچری	کُشْرای
کُھر	سم شگافتہ	ظِلْف
کُھرا	نژم و تارمیغ و شبنم	ضَبَاب
کُھرّا	درشت	خَشِن
کھرا کرنا	سرہ کردن	اِنْتِقَاد
کھرچن	بنگرانِ تہ دیگ و تہ گیرہ	قُرَّة و قُرَارَة
کھرنڈ	کرسنہ و خشکریشہ	جُلْبَة
کھرہرا	شانۂ ستورخار	فِرْجَوْن
کھڑا کرنا	استادہ کردن	اِقَامَة
کھڑا ہونا	برخاستن	قِیَام و قَوْم
کھڑانو	نعلین چوبی یا افشار	قَبْقَاب و قراحیف
کھڑکی	دریچہ	خَوْخَة
کھسوٹنا	موبرکندن	نَتْف
کہکشان	کہکشان و آسمان درہ	مَجَرَّة
کھلائی	دایہ	حَاضِنَة

ہ	ف	ع
کھُنڈ	بدقوارہ	قلیع الہیکل
کھر	تحریر و ریزہ خوانی	تَغْرِید
کھرا	سرہ	جَیِّد
کھُرا	درشت خو	خَشِن
کھرہا	رنبہ	×
کھرکھرا	درشت	خَشِن
کھرہا در قصبات ۱۲	خرگوش	ارنب و خرنق
کھرہی در قصبات ۱۲	خرگوش مادہ	عِکْرِشَة
کھڑا کرنا	استادہ کردن نرہ	نُعْظ و انعاظ
کھڑا ہونا	استادہ شدن ذکر	نُعُوْظ
کھڑکھڑ	×	قعقعة
کھُرا	×	حَصْبَة
کھسیانا	شرمندہ شدن	خَجْلَة
کھکل	کھکل و ارز	سَیَاع
کھلڑی	پوست سرہ	قُلْفَة

ع	ف	ہ
التفسح فی المجلس ۱	فراخ نشستن	کھلکی مہپنا
×	بو دادن	کھلنا
لعبۃ ۳	×	کھلونا
کدس و اندر	خرمن	کھلیان
عسقل و کمأۃ	کلاه زمین سماروغ	کھمبی
قرض و حز ۷	رخنه چوب	کھندانا
ام سبعۃ و سبعین	هزار پا	کھنکھجورا
تنحنح ۱۱	گلو روشن کردن	کھنکھارنا
ایبس ۱۳	خشکتر	کھنکر
مرفق ۱۵	آرنج	کھنی
وجار ۱۶	خانه گرگ	کھو
جمجمه و قحف ۱۷	کاسه سر	کھوپری
ضلال و ضیعۃ ۱۸	گم شدن	کھوجانا
متفحص ۱۹	پژوہنده	کھوجی
مجرات ۲۱	آشکاو	کھودنی

ع	ف	ہ
انفلاح و انحلال	کشوده شدن	کھلنا
تبسم و تفتق ۲	شکفتن	کھلنا
کسب ۴	کنجاره	کھلی
عماد و دعامۃ	ستون	کھمبا
زرنوقان	ستارهای چاه	کھمبی
دلق و مرقع	ژنده دله	کھندڑی
نحمۃ ۱۰	×	کھنکھار
خن ۱۲	×	کھنکھنانا
مصمصۃ ۱۴	×	کھنگانا
رفق	آرنج زدن	کھنی مارنا
کب الناراجل	نغر ارجل	کھوپرلی کرم [illegible]
اثر	سراغ	کھوج
تفتیش	پژوهیدن	کھوج کرنا
حفر و قفر ۲۰	کندن	کھودنا
کوسج و سنوط ۲۲	کوسه	کھوسا

ه	ف	ع	ه	ف	ع
کهوٹ	چغد	قیاد و بوم	کهوکهل	میان تهی	المجوف
کهولنا	کشادن	حل و فتح و فلک	کهولنا	سخت گرم شدن آب	فور و فوران
کهونٹ	کناره چادر و غیره	صنفة ٣	کهونا	سیخ	وتد ٣
کهونا	ناسره	زیف	کهونا	دغل	غاش
کهونا بانا	سیخ تراشیدن	نحت	کهونا ٹهونکنا	سیخ در چیزی کوفتن	دق الوتد
کهبائی	ناگره	غش	کهونسنا	فرو کردن	غرز ۹
کهوه	گو کوه	کهف و مغارة	کهیت	کشت	مزرعة
کهیت	جنگ گاه	معرکة	کهیت رانا	خشاوه	×
کهیتی	کشتکار	زراعة	کهینچا تانی کرنا	کشاکش کردن	تنازع و تجاذب
کهینچنا	کشیدن	جذب	کهیر	شیر برنج	لبنیة
کهیرا	بادرنگ	قثد ١٣	کهیسا	کیسه	خریطة
کهیسا	کیسه دلاکی	کیس الدلاک	کهیل	بازی و لابه	لعبة و تلهیة
کهیلنا	بازی کردن	لعب و لهو	کیاری	کرز	کرد
کیا گل پهولے	چه گل شگفد	×	کیت	دُردِ روغن	دردی و عکر
کیچڑ	خم و آژخ	غمص و رمص	کیچڑ	گل و لای	ردغ

باب الکاف

۱۳۱

که اینجا مراد است چنانکه بر طالبان پوشیده نماند و صاحب موید در فصل عربی و فارسی هر دو نوشته چه عجب که از توافق لسانین باشد

روان نباشد رمص بفتح را و صاد و آخر مهملتین بفارسی آژخ بمد الف و کسر زای معجمه و تحتانی و خای معجمه گویند ۱۲

ہ	ف	ع
کیچڑ	خلاب	وحل
کیچوا	کرم شکم	حیۃ البطن
کیڑا	اِشپشہ	سُوس
کیڑا	پیلہ و کرم ابریشم	دُودُ القز
کیس	تاج خروس	عرف و کبن
کیکڑا	خرچنگ	سرطان
کیلا	×	طلح و موز
کیمخت	کیمخت	×
کینچلی اُلنا	پوست انداختن	قشر و سلخ
کیوڑے کا پھول	کندی	ورد الکاذی
گابہ	بار	حمل و حبل
گابہ ڈالنا	افگانہ افگندن	تسبیط
گاجر	زردک و گزر	جزر
گارا	گلابہ	ملاط
گاڑھ بیٹھنا	کمین زدن	تکمن

ہ	ف	ع
کیچوا	شخد و گلموز	خراطین
کیڑا	کرم	دُود
کیڑا	کرم چوب	دود
کیڑا	مار	حیّۃ
کیسر	×	زعفران و کرکم
کیل	میخ آہنی	سک جمع سکاک
کیلانا	مارستن	×
کینچلی	پوست مار	[illegible]
کیوڑا	×	کاذی

باب کاف فارسی

ہ	ف	ع
گابھن	آبستن	حامل و حبلی
گاج	خشم	غضب و قہر
گادا	دلمل و گرگن	×
گاڑا	×	کمین
گاڑنا	بخاک سپردن	دفن

ہندی	فارسی	عربی
گٹھری	پردنده	رِزْمَةُ الثِّیَاب
گٹھکٹا	کیسہ بُر	طَرَّار
گٹھلی	باغوره وگلن	غُدَّة
گُجّی	×	عَلَاثَة
گجا	مال بسیار	وَافِر
گجّا	انبوه	جُمَّاع
گدام	دبوسه	اَوَّلُ السَّفِیْنَة
گدڑی	ژنده	مُرَقَّعَة
گدڑی والا	کهنه فروش	×
گدگدی	غلغج	دَغْدَغَة
گده	کرگس	نَسْر
گدانا	×	اِسْتِیْشَام
گدھی والا	خربنده	حَمَّار
گدھی کا بچہ	بچه خر و خرکره	جَحْش
گدّی	×	رِفَادَة

ہندی	فارسی	عربی
گٹھا	پشتاره	کَارَة
گٹھلی	خسته	عَجَام
گٹھیا	جوال	جُوَالِق
گجی کی روئی	دوزیہمین	عِلِّیْث
گچ	گچ و آهک	جَصّ
گدالا	×	عَتَلَة
گدر	غوره خرما	بُسْرَة
گدریا پیر	درخت فاضل	×
گدگدانا	غلغج کردن	دَغْدَغَة
گدلا	لوشاک گلناک	رَنِق
گدنا	×	وَشْم
گدھا	خر و دراز گوش	حِمَار و عَیْر
گدھی	ماده خر	حِمَارَة و اَتَان
گدّی	سله	کُرْسُف
گدّی	پس سر	قَفَا

گڈبڈ	آمیزش	اختلاط و امتزاج	گڈریا	شبان و چوپان	راعی الغنم
گڈّی	دستۂ تیرہ	وزرہ و باقۃ	گذارہ	گذرگاہ	معبر
گذاریکی ناؤ	کشتی گذارہ	معبر	گر	×	ضابطۃ
گران	گران بہا	غالی	گرپڑنا	افتادن	سقوط و وقوع
گرپڑنا	تباہ شدن	ضیعۃ	گرتا پڑتا	سرکن کرن	قائما قاعدا
گرجا	کلیسا	صومعۃ	گرجنا	تندر	رعد و ہزۃ
گردن	گردن	عنق	گردن توڑنا	گردن شکستن	وقص
گردن مارنا	گردن زدن	ضرب العنق	گردنی مارنا	سیلی زدن	صفع
گردا	گردہ	کلیۃ	گرز	گرز و گوپال	دبوس و عمود
گرگٹ	آفتاب پرست	حربا	گرم پانی	آب گرم	حمیم
گرم مصالح	دیگ افزار	توابل و ابازیر	گرمی	گرمی	حر
گرہی	ملت سرخ	ارقان	گرہ	گرہ	عقدۃ
گرہ	گرہ گیر	مشبر	گرہ دینا	گرہ افگندن	عقد
گرہ کہولنا	گرہ کشادن	حل و سنی	گرہلی	گرہ دار	معقد
گرّی	رسن پیچ	بکرۃ	گریبان	گریبان	جربان

ه	ف	ع
گلابی	چهره	وَرَادِي
گلا پکڑنا	گلو گرفتن	اَخذُ الحَلَق
گلا گھونٹنا	خبه کردن	خَنَق
گلانا	پختن	اِنضَاج
گلانا	لاغر کردن	اِذَابَة
گل پھولنا	گل شگفتن (امر غریب ظہور آمدن)	×
گلٹی	غدده و کره گوشت	غُدَّة
گلچور	×	رِبقَه
گلدسته	گلدسته	مُشقُر
گل شبو	گل شبو	×
گل کرنا	چراغ کشتن	اِطفَاء
گلگلا	×	لقیمات الظرفا
گل لاله	گل لاله	شَقِر
گل میخ	گل میخ	×
گلنا	لاغر شدن	ذَوب

ه	ف	ع
گلا پڑنا	گلو گرفتن (لازم)	بُحُوحَة
گلا کرنا	ناگوش کردن	دَعز
گلا گھٹنا	گلو فشرده شدن	اِختِنَاق
گلانا	گداختن	سَبک
گلپھڑا	هردو کنج دهن	صِمغَات
گل تکیه	گرد بالش	مِخَدَّة
گلٹی	باغره و گلن	غُدَّة
گلخیرو	خیرو و خیری	خَیرِی
گلدم	زندخوان (نام کتاب)	عندلیب و جمیل
گلقند	گلقند	جُلَنجَبِین
گل کیش	تاج خروس	عُرفُ الدِّیک
گلگیر	گلگیر	×
گل لینا	گل از چراغ گرفتن	تَقرِیط
گلنا	پخته شدن	نُضج
گلنار	گلنار	مَظ و جُلنَار

ہ	ف	ع
گلہ	گلہ	شکوی
گلئی	سفیدکشتی	خلف
گلی	غوک چوب	قلۃ
گلی پڑنا	برگردن افتادن	التعلق فی العنق
گلی ڈنڈا	پلہ چھنہ	قلۃ ومقلی
گلی لگانا	"	معانقۃ
گنا	نیشکر ونالی	قصب السکر
گناہ	گناہ	جرم وذنب
گناہ کرنا	گناہ کردن	جنایۃ
گناہ گار ہونا	گنہگار شدن	تجرم واجترام
گنجا	کل وکچلی	اقرع
گندنا	گندنا وزیرو	کراث
گندہ بہار	باران سرما	شتی
گندک	گوگرد	کبریت
گندی	"	دفار

ہ	ف	ع
گلہری	موشک پران	فارۃ التمر
گلی	[illegible]	ملدوس
گلی	کوچہ	زقاق وسکۃ
گلی لگانا	برگردن زدن	التعلیق فی العنق
گلی ٹکے پھرنا	لبالب کردن	تحلیق
گل ہونا	گل شدن	انطفاء
گنا	شمار کردن	عد
گناہ کہنا	گناہ نہادن	تجنی
گناہ کار	گناہکار وبزہ کار	مجرم واثم
گنتی	شمار	عدد
گندا انڈا	گندہ ولنغ	بیضۃ مذرۃ
گندہ بغل	گندہ بغل	مصئن
گندہ دہن	گندہ دہن وسلیخ	الخزو والنغ
گندہی	بوفروش	عطار
گندی	پلید	قذرۃ

ه	ف	ع
گنڈا	رشتہ تب	×
گنڈلی	حلقہ مار	مثنی الحیۃ
گواہ	گواہ وگوا	شاہد و بینۃ
گواہی	گواہی	شہادۃ
گوبر	سرگین گاو	خثی
گوپھن	فلاخن و لخم	قذافۃ
گوٹ مارنا	لت کردن	ضرب الفص
گودا	مغز	لب و مخ
گود نکالنا	مغز برآوردن	نقی
گود میں لینا	دربر کشیدن	احتضان
گوراپن	×	صبحۃ
گورکن	گورکن	حفار
گور کھودنا	گورکندن	حفر
گوڑ	پای	رجل
گوڑنا	شیار	کرب

ه	ف	ع
گنڈلا	×	دائرۃ
گنڈلی مارنا	حلقہ زدن مار	تطوق و تلوی
گواہ کرنا	گواہ کردن	اشہاد
گواہی دینا	گواہی دادن	شہادۃ
گوبر کرنا	سرگین کردن	خثی
گوٹ	مہرہ و نرد	فص
گوٹ مرنا	لت خوردن	×
گودنا	آجیدن	غرز
گود	کنار و آغوش	حضن
گور	گور و تربت	قبر و جدث
گورغریبان	گورغریبان	مسبلۃ
گورگومہندا	×	سحارۃ
گوری		صبحاء
گوڑا	چدار	مرابط
گوشت	گوشت	لحم

گھاگ	مرد کہنہ و آزمودہ	حُنّک
گھابجنی	×	شَعیرۃ
گھاو	زخم و ریش	جُرح و کَلم
گھائل کرنا	زخم زدن	تجریح و تکلیم
گھائی	×	فوت و شُترۃ
گھبّا	دنبہ و شوخ	عجل و سجّادۃ
گھٹنا	زانو	رُکبۃ
گھٹنوں چلنا	غیژیدن	زحف
گھچ پچ	در آوردہ	مُتزاحم و مُتضایق
گہرا	ژرف و خش	عمیق و قعیر
گھرانا	دودہ و تبار و خانہ و خانوادہ	بیت
گھر بیٹھانا	خانہ نشستن	×
گھر کا اسباب	رخت خانہ	اثاث البیت
گھریلو	خانگی	داجن
گھڑ دوڑ	×	سباق

گھال میل	آمیزش	خلط
گھانس	کاہ و گیاہ	کلاء و تبن
گھائل	فگار و زخمی و خستہ	مجروح و کلیم
گھائل ہونا	زخم رسیدن	جرح
گھبرانا	دست پاچہ شدن	اضطراب
گھٹا	ابر سیاہ	مُکفہر
گھٹنا	کم شدن	انتقاص
گھٹی	×	زُرقہ
گھر	خانہ و سرا	دار و بیت
گھر گھرانا	×	غرغرۃ
گھرانے کی خلاف	خلاف خاندان	خالف اہل بیتہ
گھر جھکنی	خانہ گرد و خانہ بپا	زادۃ و رُوادۃ
گھریا	بوتہ	بُوتق
گھڑا	سبو و کلنیزہ	جَرۃ
گھر گھراہٹ	غرو سیا	جعجعۃ

ع	ف	ھ	ع	ف	ھ
ساعة	وقت وساعت	گھڑے	صَوغ	زرکرے	گھڑنا
اقتحام وتقحم	بی اندیشہ در آمدن بےسمجھے	گھس پڑنا	زَمج	بی اذن بخانہ درآمدن	گھس آنا
ولوج	بجای تنگ در آمدن	گھسنا	سَوخ	بزمین فرو رفتن	گھبنا
علاف	کاہ فروش	گھسیارا	سَحق	سودن	گھسنا
جر وسحب	کشیدن	گھسیٹنا	اثر الجر	نشان کشیدن	گھسیٹن
انقطاع النفس	دم از گریہ گرفتن	گھگھی بندھ جانا	اِیلاج	فرو بردن چیزی بچیزی	گھسیٹرنا
کبر وشموخ	گردن کشی	گھمنڈ	اِنمیاث	شوریدہ شدن در آب	گھلنا
سُوس	شپشہ	گھن	دُوار	سرگرد وسرگیجہ	گھمنی وگھومنی
سُوس	شپشہ درگندم افتادن	گھنا	خُسُوف وکُسُوف	گرفتگی ماہ وخور	گہن
حائط غلباء	باغ درہم درختان	گھنہا	کراھة	+	گھن
جرس	درا	گھنٹا	حلی وحلیة	زیور	گہنا
زر	بندسہ وجوسکا	گھنڈے	جُلجُل	زنگلہ	گھنٹی
قذر	کراہت کردن	گھن کھانا	زرّ	تکمہ بستن	گھنڈی لگانا
جلجل وصلصلة	زنگلہ	گھنگھرو	عین الدیک	چشم خروس	گھنگچی
کناسة	کونمک	گھور	زنیک القصب	+	گھوا

گینڈا	کرگدن	مرملیس	گینگٹا	خرچنگ	سرطان
گیہوں	گندم	حنطة	باب لام با الف		
لائق	درخور و سزاوار	قمین و حری	لات	لگد و لت	رکلة
لات مارنا	لگد زدن	رکل	لاٹھی	چوب دستی	عصا
لاٹھی مارنا	چوب دستی زدن	دباو بیج	لادنا	بار کردن بر ستور	حمل
لاڈ و لاڑ	ناز	دلال	لاڈلا	نازنین	[illegible]
لاج	شرم و آزرم	حیا	لاڑ میاں پن	″	بجمش
لاسا	سرشیم	دبق	لاکھ	لاک و لک	لک
لاکھ	صد ہزار	مائة الف	لاگ	دلبستگی	تعلق و ربط
لاگ	کینہ و دشمنی	بغض و حقد	لال	لال و آل و سرخ	احمر
لال	×	لعل	لالچ	آز	طمع
لالچی	بسیار آز	شره	لال ہو جانا	سرخ شدن	احمرار
لبالب	لبالب	طفحان	لبادہ	فرگل	لبادة
لبھانا	شیفتن و فریفتن	فتن و تدلیة	لپ	×	حفنة
لپاڑیا	بسیار دروغگو	کذاب	لپٹ	گرمی شعلہ	لفح

اردو	فارسی	عربی
لپٹنا	آویختن	تَعلّق
لپیٹن	نورد	مِسْوَلہ
لُتَرا	سخن چین	نَمّام
لُتّا	لتہ	خِرقۂ بالیہ
لتھاو	باہم لگدزدن	مُراکلہ
لتھیڑنا	آکودن	لَطخ
لِٹانا	خوابانیدن	اِضجاع
لُٹانا	تاراج دادن	اِنھاب
لٹکانا	آویختن	تَعلیق
لٹکنا	آویختن	تَدَلّی و تعلّق
لٹورا	شیر کنجشک	صُرَد
لُٹیرا	غارتگر و ویرانگر	غَنّام و نَہّاب
لچکنا	خمیدن	اِنعطاف و تَثنّی
لچھن	روش	سَجیّہ و دَیدن
لَڑ	تاہ رسن	طاقہ و قوّة

اردو	فارسی	عربی
لپیٹ	نورد	طَیّ
لپیٹنا	پیچیدن	لَفّ
لت کرنا	بشورانیدن	وَخض
لتھا	لگدزدن	صَفُوص و ضَروح
لتھڑنا	آلودہ شدن	تَلَوُّث
لٹ	شاخ گیسو	×
لُٹانا	بخاک غلطانیدن	تَمریغ
لُٹ جانا	غارت خوردن	اِنتِہاب
لٹکن	×	حَباب
لٹو	گردنا و لاتو	مِرصاع
لٹھ	چوب دستی گندہ	ہِراوہ
لُچّا	لچہ	عُریان
لُچّی	زن بچ	سُحلوت
لدا دینا	باربر دادن / باربرداری	اِحمال
لڑ	رشتۂ مروارید	سِلک

با تای فوقانی — با تای فوقانی مع الہا — با جیم فارسی — با دال مہملہ — با رای ہندی

ہ	ف	ع
لگام دینا	لگام بر آب کردن	الجام
لگ بھگ	نزدیک تاآن	لماماً و قریبة
لگلگ	لگلگ	لقلق
لگنا	گائیدن	وطی و جماع
للچانا	آرزومند شدن	اطماع
للو پتو کرنا	آشنائی	تملق
لمچھڑ	دراز	عشنق
لمگردنا	درازگردن	اعنق و اعیط
لمبا	دراز	طویل
لنجا	شل	زمن
لنڈورا	کلته	ابتر
لنگر ڈالنا	لنگر انداختن	ارساء
لنگڑانا	لنگی کردن	عرج
لنگور	میمون بوزنه	قرد
لنگی	لنگ افغانی	فوطة

ہ	ف	ع
لگان	کشتیگاه	مرفأ
لگسے	کلاک	+
لگن	لگن	طست
لگاتار	پیاپے	تترا
للکارنا	بانگ زدن	صیاح
للی	نامرد و حیز	عنین
لمکنا	گوش دراز	اذن
لمگردنی	زن دراز گردن	عیطاء و عنقاء
لمبے	زن دراز بالا	شطبة
لنڈا	کلته	ابتر
لنگر	لنگر	[illegible]
لنگڑا	لنگ	اعرج و اقزل
لنگوٹے	قیزه و لنگوته	+
لنگھانا	گذرانیدن	امرار
لنا	درودن	[illegible]

ہ	ف	ع
لو	آرزو	شوق
لو	نرمہ گوش	شحمۃ
لوا	وریج	سلویٰ
لوتھ	لاشہ	جثّہ
لوٹ	یغما و تاراج	غنیمۃ و نوع
لوٹنا	غلطیدن	تقلّب
لوری	بنگرہ و لالو	مُناغاۃ
لوکی	کدو	قرع
لومڑی	روباہ	ثعلب
لونڈا	نوچہ	امرد
لونڈے باز	کنعال و بچہ باز	مُغلِم
لونگ	میخک	قرنفل
لوہا	آہن	حدید
لوہچون	برادہ آہن	نُحالۃ
لہسنیا	۔	عین الہر

ہ	ف	ع
لو	زبانۂ آتش	شواظ و لہب
لو	باد گرم	حرور
لوبیا	[illegible]	لوبیا و دجر
لوتھڑا	گوشت پارہ	مضغۃ
لوٹا	غارت خوردہ	منہوب
لوٹنا	غارتیدن	نہب
لوڑا	لنگ و چوب	ذکر و قضیب و ایر
لوگ	مردم	ناس
لون	نمک	ملح
لونڈی	کنیز و داہ	امۃ
لونڈی بچہ	پرستارزادہ	زُومَلۃ
لونیا	نمک ساز	ملّاح
لہار	آہنگر	قین و حدّاد
لہر	۔	سلسلۃ الماء
لہنا	تاخیر و بہرہ	حظ و خلاق

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
لہو	خون	دم و نفس	لہو بھرا	خون آلود	مضرّج
لہو لہان کرنا	بخون آغشتن	ادماء	لی بھاگنا	در ربودن	خطف و اختلاس
لیپ	×	ضماد و طلاء	لیپالک	پسرخواندہ	متبنّیٰ
لیپ لگانا	×	تطلیہ و تضمید	لیٹنا	دراز کشیدن	تمدّد
لید سرگین چہارپایہ وغیرہ	سرگین	روث	لیزم	تمبوک و لزوم	×
لیپنا	بگل اندودن	تطئین	لیکھ معروف	رشک	صوابۃ
لیک	جادہ و راہ کشادہ	جادۃ	لینڈ	سندہ	×
لین دین	داد و ستد	المعاملۃ والمداینۃ	لیئی	سریش	لزاق

باب میم

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
ماپ	پیمانہ	کیل	ماتم	سوگ	مأتم
ماتی کُرتی	جامہ تنگ	جلاد	ماتھا	چُماچُم	جبہۃ ولطاۃ
ماتھے کی بال	موی جبین	ناصیۃ	ماجرا	سرگذشت	قضیۃ و واقعۃ
ماچی	لباد	سمیقان	مادر بخطا	مادر بخطا	×
مارنا	زدن	ضرب	مار ڈالنا	کشتن	قتل و سفک
مار مار	دہاوہ دن	اضرب اضرب	مازو	×	عفص

ه	ف	ع
مٹانا	ناپدید کردن	محو و محق
مٹر	کسنگ	کرسنۃ
مٹکنا	خرامیدن	خطران
مٹھا	×	مخیض و رائب
مٹھاس	شیرینی	حلاوۃ
مٹھور	خم کلان	خابیۃ
مٹھی	مشت و مشتوارہ	قبضہ
مٹھی باندھنا	کف غنچہ کردن	جمع الکف
مٹی دینا	خاک بر سر ریختن	تبتن و طلب
مجرا	مجرا شد	محسوب
مجیٹھ	روناس	فوّہ
مچا	گوشت پارہ	فلذۃ
مچھلی	ماہی	سمک و حوت
محافا	محافہ	محفۃ و منہجۃ
محصول	محصول	عشر و خراج

ه	ف	ع
مٹنا	ناپدید شدن	طموس
مٹکا	خم کلان	قلۃ
مٹھ	بتخانہ	بیت الاصنام
مٹلا	فربہ	ضخیم
مٹھائی	شیرینی	حلواء
مٹھولی مارنا	چلق زدن	[illegible]
مٹھیا	+	مقوم
مٹی	خاک	تراب
مٹی میں لوٹنا	در خاک غلطیدن	تمرغ
مجرائی	مجرائی	+
مچان	×	رف
مچھر	پشہ	بعوضۃ و برغوث و بق
مچھندر	میمون باز	قراد
محرمات	محرمات و جادہ راہ	مسہم
مددگرنا	یاری کردن	انجاد و مضافرۃ

باب الراء المهملة

ع	ف	ه
منجد و ظهیر	مددکار و یاریگر	مردگار
ذُوی	پژمردن	مُرجھانا
جنک معرب	چنگ دہن	مُرچنگ
مُرداسنج	مرده سنگ	مردار سنگ
تنّور	فانوس شیشه	مردنگ
دِیک	خروس و خروه	مُرغا
مُهارشة الدیک	بجنگ انداختن خروسان	مرغ لڑانا
ناطح و نطوح	سُرون زن	مرکہنا
جلد الایل و جلد الظبی	پوست تخته	مرگ چھالا
صَرَع	×	مِرگی
موت	قالب تہی کردن	مرنا
مرهمة	مرہم نہادن	مرہم لگانا
تلتی و انعطاف	برگشتن	مُڑجانا
لَیّ	پیچیدن	مروڑنا
مزبلة	شوله و شکنه	مربہ

ع	ف	ه
بستوقة معرب	بستو	مرتبان
فلفل	×	مرچ
میتة و جیفة	مردار	مردار
ذکرة و مذکرة	مردانه	مردانی
مَیِّت	مُرده	مُردا
طیر الماء	مرغابی	مرغابی
دجاجة	ماکیان	مرغی
ظبی	آہو	مِرگ
خشف	بچه آہو	مرگ چھونا بالکہا
مزمار	نای نی	مُرلی
مرهم مراہم جمع	مرہم	مرہم
طاعون و موتان	مرگامرگ	مری
مغص و زحیر	گناک	مروڑا
تجلید	خام کردن نقاره	مڑہنا
اجیر	مزدور	مزدور

باب الراء الهندی

باب الزاء المعجمة

ه	ف	عر	ه	ف	عر
مزدوری	مزدوری	اُجرة وعملة	مزه	مزه	لذّة
مسّی	مسّی	سُکر	مستول	تیر کشتی	دَقَل
مسخرا	×	سُخرة وسُخرة	مسخراپن	تماخره	سُخریّة
مسخراپن کرنا	تماخره کردن	سَخَر	مسطر	ستاره	مِسطار
مسطر بنانا	مسطر دوختن	×	مسطر کرنا	مسطر زدن کشیدن	تسطیر
مسکرانا	دندان سپید کردن	تبسّم تبسم	مسکا	دہان بندکرد	عِمامة
مسکه	مسکه	زُبدة	مسلمانی	×	خِتان
مسمار کرنا	مسمار کردن	ھَدم وتخریب	مسند	چار بالش	دَست
مسواک کرنا	مسواک کردن	استیاک	مسور	بنو سرخ	عدس
مسوڑھا	جای دندان	لِثة	مسّا	آزخ	ثُؤلول
مسوسنا	×	غَلط	مسہری	پشه خانه	کلّة وناموسیّة
مسہل	مسہل	مشو	مسّی	مسّی	السنون الاسود
مسی کے روٹی	نان مسی	×	مسین بھیگنا	سبزه آغاز کردن	طرّ
مشاطه	×	ماشطة وقَینة	مشق	مشق	ممارسة ومزاولة
مشک	مشک	زِق	مُشک	×	مِسک

ه	ف	ع	ه	ف	ع
مسکین ہونا بنانا	دست بر کیف بستن	کنف	مصالح	مصالح	مصالح
مصالح	بو افراز	توابل	مصقلہ	آلت صیقل	مصقلة
مظلوم	ستم رسیدہ و ستم زدہ	مضیم	مقت	مقت	مجّان
مقیش	مقیش	+	مکّا	مشت ضرب مشت	+
مکر	ساکوس دختر	مکر	مکّار	پرکار	ماکر و حیّال
مکتب خانہ	مکتب خانہ	مکتب و کتّاب	مکتوب	ترسّل	+
مکرنا	×	انکار	مکڑ	دیوپا	خدرنق
مکڑی	کلاتس	عنکبوت	مکو	روباہ تربک	عنب الثعلب
مکھا	خرمگس	شعراء	مکھیرا	روی	محیّا
مکھن	مسکہ	زبدہ	مکھی	مگس	ذباب
مکھی ہنکنا	مگس راندن	ذب	مگدر	میل	میل
مگرمچھ	نہنگ	تمساح	ملاح	کشتیبان	غدّار
ملاحی	×	نول	ملاپ	آشتی	[illegible]
ملاپ کرانا	آشتی دادن	اصلاح	ملاپ کرنا	آشتی کردن	مسالمہ و مصالحہ
ملاپ ہونا	صلح افتادن	اصطلاح و تصالح	ملائی	سرشیر و سر جغرات	ذوایہ و خرشاع

ه	ف	ع
منڈی	×	جَمّاء
منڈیر	سرلادہ	فَصِیل
منکا	مہرۂ گردن	فِقْرَۃ و فَقَارَۃ
منگل	بہرام	مِرّیخ
منگیتر	نامزد	خِطِّیبَۃ
منہ	روی	وَجہ
منہ بولا بہائی	برادر خواندہ	اَخو الوِداد
منہ بہرائی	پارۂ بلکغدہ	رِشْوَۃ
منہ تہوک دینا	تف انداختن بر رو	بزق و بسق
منہ پہیرنا	روگردانیدن	اِعْرَاض و صَدّ
منہ تک بہرنا	پر کردن ظرف تا سر	مِلا الاِناء اِلی الاَصبار
منہ چٹاٹنا	×	تَلَجُّج
منہ دکہائی	رونمائی	×
منہ کہولنا	دہن باز کردن	فغر و فتح
منہ لپیٹ لینا	رو بجامہ پیچیدن	تَغَطّی

ه	ف	ع
منڈی مسجد	×	مَسْجِد جَم
منزل	منزل	مَرْحَلَۃ و مَنْقَل
منگل	سشنبہ	جُبَار
منگنی	خواستگاری	خِطْبَۃ
منمنا	گرزہ	مَارُو جَمْر
منہ	دہان	فم و فوہ
منہ بنانا	رو در ہم کشیدن	عَبْس
منہ بہرائی دینا	دہن بستن	برطلۃ
منہ پہٹ	دہن دریدہ	فَتِیق اللِّسان
منہ پیٹنا	دست وزدن	صَكّ
منہ تہتہانا	لغج انداختن	×
منہ چڑانا	روی خمانیدن	اِخْتِلاج
منہ سے بات لینا	سخن از دہن گرفتن	×
منہ کے بل گرنا	بررو افتادن	کبو و کبو
منہ میں پانی بہر آنا	آب گشتن در دہان	تحلب

ہ	ف	ع
منہ میں لانا	برروزدن	وجه
موا بادل	ابر مرده	اِسْفَنج
موت	شاشه کمیز	بَوْل
موت کا برتن	بولدان	مِبْوَلة
موت کا کھانا	×	هَضِيمة
موتھا	×	سَعْد
موتی بیدھنا	سوراخ کردن دُر	قَصّ
موٹھ	ماش ہندی	کرسنّة
موج	لپه آبخیز	مَوْج
موچنہ	×	مِنقاش
مور	فیسان	طاؤس وصرّاخ
مورچال	چتر طاؤس زدن	×
مورچا	مورچانه	مسکا
موچا گاڑنا	زنگار خورده	صدء
مورکہ	کالیو و گول	سفیه و مغفّل

ہ	ف	ع
منہ نوچ لینا	روی ناخن خراشیدن	خَدَش
موت	مرگ	حَتْف و مَنِیّة
موت آنا	مرگ آمدن	حصول الموت
موت مارنا	آب تاختن	اِرهاک
موتنا	میزیدن	بَوْل
موتی	مروارید	لؤلؤ
موٹا	فربه	سمین
موٹھ	قبضه کمان	کبد
موچ	خسپیدن پا	وَثْء
موچی	کفشدوز	اسکاف و خصّاف
مورت	پیکر	تمثال
مورچھل	مگسران	مِذَبّة
مورچا لگنا	زنگ گرفتن	طَبَع
موچا پی کرنا	مورچه پی زدن	×
موڑ	درگشت	مُنحنی

هاے ہوز

ه	ف	ع
موٹنا	خم دادن	عطف و نثنی
موہاگنی	مرزنگوش و مرزگوش	[illegible]
موسنا	دزدیدن	سرق
مول	بہا و ارز	ثمن
موہے گرم و خشک	ترب	فجل
موم	موم	شمع
مونچھ	بروت	شارب
مونڈن	×	تحلاق
مونڈھا	شانہ	کتف
مونگا	خروہک	مرجان
مونگیکی جڑ	بیخ مرجان	بسد
مہاجن قومے معروف		+
مہتابی	مہتابی	+
مہندی	حنا	[illegible]
مہندی چھڑانا	حنا کشادن	سلت

ه	ف	ع
موزا	موزہ	[illegible]
موسل	کوبہ	عنبلة و دقاقة
موشک دوانی	موشک دوانی	+
مول لینا	خریدن	[illegible]
موگری	کلوخ کوب	میطدة
موم جاما	موم جامہ و جامۂ مومین	مشمع
مونچھوں پر تاؤ دینا	بروت مالیدن	تفتیل
مونڈنا	ستردن	[illegible]
مونگ معتدل	نبو ماش	مج
مونگیا	شمعی	+
مہاسا	×	مسامیر
مہاوت	پیلبان	فیال
مہتون	پیرو و گجیر	فرناس
مہندی	حنا بندی	+
مہندیکا پھول	گل حنا	فغو

ع	ف	ہ	ع	ف	ہ
مہر و صداق	کابین	مہر	اختضاب	حنابستن	مہندی لگانا
ختام	رسم المہر	مہرانا	خاتم	مُہر	مُہر
ختم	مہر کردن و نہادن و زدن	مُہر کرنا	ترحم و تعطف	نوازش	مہربانی
فص	مہرۂ شطرنج	مُہرا	مصقلۃ	مُہرہ	مُہرا
نشر و عرف و ارج	خوشبو	مہک	مسیل الماء	مُوری	مُہری
ضیف	مہمان	مہمان	فوح	خوشبو دمیدن	مہکنا
غالی	گران بہا	مہنگا	ضیافۃ و قری	مہمانی	مہمانی
مخنث	زنانہ	مہلا	قحط و جدب	خشک سال	مہنگی
+	گلچکان	مہوا	طعنۃ	رگرفتہ	رمہنا
شہر	ماہ	مہینا	رقیق و دقیق	باریک و تنک	مہین
مُوء	مو	میانون	مشاہرۃ	ماہوارہ و ماہیانہ	مہینا
مربوع		میانہ قد و چہار شانہ	غمد و قراب	میان و نیام	ریان
حلبۃ	شنبلید	میتھی	+	خشتک	میانی
+	شیرین باف	میٹھا نام پارچہ	عذب و حلو	شیرین	میٹھا
وتد	میخ	میخ	دہن و شیرج	روغن کنجد	میٹھا تیل

ه	ف	ع
مینچ ٹھوکنا	میخ کوفتن	دقّ
میدان	مَیدان	مِیدان وسیع
مَین	مَین	خُوار و دماغ وسمینہ
میرزئی و نیز میرزئی	تزیب و نیم جامہ	× ارخالق ترکی
میرمنزل	میر منزل	رائد
میری قسمی	برسرمن	علیّ
مَیل یای مجہول	مانند	جنس و مثل
میلخورا	چرکتاب	ادکن
مینپیل	×	جوز القی
مینڈک	غوک	ضفدع
مینڈھا	میش نر	کبش
میگنی	پشک	بکہ و بعرة
مینہ برسنا	باریدن باران	مطر

باب نون باالف

ه	ف	ع
ناپنا	وجب کردن	شبر

ه	ف	ع
مینجو	میخکوب	میتد
میدان قلم	خانہ کلک	سن القلم
میرزا و مرزا	میرزا و مرزا	×
میرفرش	میرفرش	منقلة
میری معروف	×	فرط وسبق
مَیل	چرک وریم	دنس و درن
مَیلا	چرکین و شوخگین	دنس وسخ
مینا	شارک	×
مینڈھ	پلون و مرز	×
مینڈکی	غوک کوچک	شرغ
مینڈھا	لپہ و اشترک	موج
مینہ	باران	مطر
میوہ فروش	میوہ فروش	فاکہانی
ناآزمودہ	ناآزمودہ	غریرا
ناپنا	ہمون و گزکردن	گز زرع و کیل

ه	ف	ع
نافا	نافه	نافجهٔ کستوری
ناکا	دربند	نقب و [illegible]
ناکا	چشم سوزن	سمّ الخیاط
ناک پاک کرنا	بینی افشاندن	نثر
ناک سکوڑنا	بینی درهم کشیدن	شمخ
ناگ	مار سیاه	اسود
نالا	ناله	انین
نامبردا	نامبرده	سابق الذکر
نامرد	بددل و بزدل	جبان
نام رکھنا	نام نهادن	تسمیة
ناند	تغار سفالین	اجّانة
نانهال	خویشی مادری	حؤبة
ناو	کشتی	سفینة
ناو کھینا	کشتی راندن	اجراء
[illegible]	[illegible] شدن	[illegible]

ه	ف	ع
ناک	بینی	انف
ناکا	نهنگ	تمساح
ناک بھوں چڑھانا	چین بر ابرو افکندن	مطّ
ناک رگڑنا	بینی بر زمین مالیدن	رغم
ناک ملنا	بینی کسی مالیدن	عرکت
نال	ناف	سرّ
نالی	×	خدّ
نام دھرنا	عیب کسی کردن	طعن
نامرد	×	عنّین
نانا	نیا و پدر مادر	جدّ فاسد
ناندھنا	شروع کردن	ابتداء و بدء
نانی	مادر مادر	جدّة فاسدة
ناو کناری لانا	کشتی بساحل بردن	ازفاء
نائی	سر تراش، موتراش، سرشو	[illegible]
نبض دیکھنا	دست بر نبض گذاشتن	جسّ

ه	ف	عر
نواسہ	نبہ	سبط
نوالہ	لپ و گرس	لقمہ و کلہ
نوچ	مباوا	لا یکون
نوچنا	برکندن	نتف و نهس
نو دولت	نو دولت	مقمل
نوحہ کرنا	نوحہ کردن و مویدن	نیاح و نعی و مناح
نورا لگانا	نورہ نهادن	انتیار
نورہ	نورہ	نورۃ
نهار	ناشتا	رائق
نهار منہ	ناشتا ناشکستہ	رائق
نهاری والا	نهاری پز	[illegible]
نهانا	غسل کردن	اغتسال
نهتها	بی سلاح	اعزل و اکشف
نهلانا	غسل دادن	تغسیل
نهین	نہ و نیست	لا و لیس

ه	ف	ع
نوالہ	نوالہ	مکسّر
نوبت	نوبت	نوبۃ
نوجوان	نوجوان	مراهق
نوحہ	مویہ و شیون	ماتم
نوہا	نواجستہ	+
نوحہ گر	مویہ گر	نوّاحۃ
نوروز	نوروز	نیروز
نوکر	نوکر و چاکر	خادم و مستاجر
نہ و نیہ نہا کہا ۱۲	دوستی	محبّۃ
نهاری	نهار	غداء
نهالی	نهالی و زیر انگن	حشیّۃ
نهائی	سندان	علاۃ
نهرنی	ناخن گیر	مقصّ
نهورا	منت نهادن	امتنان
نیا	نو	جدید و [illegible]

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
نیا پھل	نو برنو و نوبہار	باکورۃ	نیا کرنا	نو کردن	ابتکار
نیاریا	ریگ شو	مقلّس	نیام	نیام	قِراب
نیاو	داد	انصاف	نیزہ	نیزہ	رُمح
نیند	خواب	نوم و ھجوع	نیند جانا	خواب از چشم پرید	ذھاب النوم
نیفہ	نیفہ	حُجزۃ	نیلا تھوتھا	زاک سبز	[illegible]
نیل کنٹھ	سبزک	سِقرّاق	نیل کی پتی	برگ نیل	وسمہ و کتم
نین مہتی	×	دمعۃ و سکینۃ	نیو	رگ و پا خیزہ	اساس و قاعدہ
نیولا	راسو	سُرغوب	نیولا	ہزار چشمہ	سرطان

باب واو

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
وارنا	×	تصدّق	واری جانا	بلا چیدن شدن	تفدیہ
واہ واہ	واہ واہ	+	واہی	واہی	ھُراء و خطل
وردی	×	شعار	ورغلانا	برغلانیدن	اِغرار
ورق	ورق	ورق	ورق داغ	ورق داغ	+
وصلی	کاغذ چسپانیدہ	+	وطن اختیار کرنا	وطن گرفتن	ایطان و توطن
وعدہ خلاف	وعدہ خلاف	مخلف العہد	وعدہ کرنا	وعدہ کردن	وعد و میعاد

ه	ف	ع
وقت تاکنا	ہنگام جستن	اِنتہاز و تحیّن
وِیرا عمواً نیز گویند ۱۲	مال طرح	+
ہاتہ	دست و ارش	یَدٌ و ذِراع
ہاتہ اوٹہا لینا	دست برداشتن	رَفعُ الیَدَ
ہاتہ پاؤن مارنا	دست و پا زدن	سَعیٌ و جُہد
ہاتہ پہلائی	راہ افتادن	+
ہاتہ چہڑا لینا	دست خود از دست کسی برکشیدن	نَزع و اِمتلاص
ہاتہ کی روٹی	چاپاتے	مُلَکَّمَة
ہاتہ ملنا	دست مالیدن	تقلیبُ الکفَّین
ہاتہوں ہاتہ	دست بدست	یدًا بیدٍ
ہاتہی دانت	دندان پیل و پیلستہ	عاج
ہار	ہار و گریوارہ	عَقد و وِشاح
ہالون	+	حلل تشاد و مخروف
ہالا	خرمن آفتاب	طُفاوَة
ہا تینا	دم گسستن	بُہر و اِنتہار

ه	ف	ع
وہان	آنجا	ثمّ و ہنا

باب ها

ه	ف	ع
ہاہا بائے	دست بازی	+
ہاتہ پاؤن توڑنا	فنجیدن	فتور
ہاتہ پہیلانا	دست کفچہ کردن	اِستکفاف
ہاتہ چلانا	دست یازیدن	بسط الید
ہاتہ قبضہ پر رکہنا	دست بشمشیر بردن	آث و اِخلاف
ہاتہ مروڑنا	دست تافتن	لَیّ و فتل
ہاتہو پر ٹیک دیکی اوٹہنا	تکیہ بر دستہا کردہ برخاستن	عجن
ہاتہی	پیل و کنج	فیل و نیمشل
ہاٹ	بازار	سُوق
ہارنا	در باختن	حرم
ہالا	شاد ورد ہالہ ماہ ۱۲	دارَة
ہالہ پڑنا	ہالہ گستردن و افتادن	حدوث الہالة
ہانڈے	دیگ گلی	بُرمَة

ہ	ف	ع
ہریسہ	ہریسہ	ہریس
ہڑبڑانا	دست پاچہ شدن	اضطراب
ہڑتال	دربندان	×
ہزار	ہزار	الف
ہزارہ	صدبرگ	×
ہفتہ دوست	ہفتہ دوست	رجل طرف
ہکلا	ہاکلہ و گنگلاج	الکن ارتل
ہکلی	زبان شکستہ	لکناء
ہکیارنا	درپاپیچہ پیدن	ادماع
ہل	آماج و قلبہ	فدان و فدان
ہلا ہلا کی بہرنا	×	حصحصۃ
ہلکا	سبک	خفیف
ہلکارنا	آغالیدن	تحریش
ہمای	ہمای	بلح
ہمراز	ہمراز و راز دار	بطانۃ

ہ	ف	ع
ہڑ	ہلیلہ	ہلیلج معرب
ہڑتال گرم و خشک	×	زرنیخ
ہڑدنگا	ہرتنا	×
ہزار برس جیے	ہزار سال بزی	عاش الف سنۃ
ہشت ہشت	ہشت ہشت	×
ہکا بکا	سراسیمہ کالیوہ	ملاہوہ
ہکلانا	زبان گرفتہ شدن	حکلہ و لکنہ
ہکاسا	براز گرفتہ	معتصر
ہگنا	ریدن	تغوط
ہلانا	جنبانیدن	تحریک
ہلدی گرم و خشک	زردچوب	ہرد و عروق الصبغ
ہلکا	سبک وضع	طیاش
ہلنا	جنبیدن	تحرک شدن
ہمجولی	ہمزولی	ترب و سینۃ
ہمسن	ہمسن	سلنۃ

ه	ف	ع
ہمسنوین میں بیٹھنا	نشستن در ہمسالان	مُتَادَبَة
ہمیانی	ہمیانی	ہِمْیَانِی
ہَنڈی	سفتہ	سُفْتَجَة
ہَنسَراج	پرسیاوشان	شَعْرُ الجِنّ
ہنسلے	طوقِ گلو	طَوق
ہنسا	خندیدن	ضِحْك
ہنسوڑ	خوش طبع	مَزّاح
ہَنسیا	داس	مِنْجَل و مِحْصَد
ہواؔ	ہَوا	رِیح
ہوازدگی	زکام	زُکَام و ضُنَاك
ہواکہانا	کسبِ ہوا کردن	تَرَوُّح
ہَوَس	ہَوَس	هَوا
ہوشمیں آنا	بخود آمدن	اِفَاقَة و صَحْو
ہولِ دل	طپیدنِ دل	خفقان
ہونٹہ	لب	شَفَت

ه	ف	ع
ہمکنا	حملہ آوردن	صَوْل و کَرّ و سَطْو
ہنڈانا	بر خر نشاندن	تَشْهِیر
ہَنڈیا	دیگ گلین	مِیْکَلَة
ہنسلے	آخُر	تَرْقُوَة
ہنسلی پہنا	طوق بگردن گردن	تَطَوّق
ہَنسمکہ	خندان	ضَحُوك و بَسّام
ہنسی	خوش طبعی	مِزَاح
ہنہنانا	شیہہ و شنبہ کردن	صَهِیل
ہَتوا	کنج	ضَبَنْطَى
ہوائی	تیر چرخ	×
ہوبہو	ہوبہو	هُوَ هُوَ
ہُوش	ہُوش	اِدْرَاك
ہوشیار	ہشیار و فرزانہ و زیرک	فَطِن و حَاذِق
ہوائی لی چلنا	قدم کشیدن	هَوْن
ہونٹہ چبانا	لب گزیدن	عَضّ

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
ہونٹہ کٹا	افندہ لب	اعلم واخلج	ہونٹل	نعجن	شفاهی
ہیجڑا	آختہ	مجبوب وخصی	ہیرا	الماس	ماس
ہیدوست	ہی دوست	تقلیس	ہیز	ہیز	حبان
ہیضہ کرنا	امتلا زدن	وخامة	ہیکل	ہیکل	+
ہینک	انگوزہ	حلتیت	ہینگ کا پیڑ	درخت انگوزہ	انجدان

باب تحتانی با الف

ہ	ف	ع	ہ	ف	ع
یاس	ناامیدی	قنوط و یاس	یادگار	یادکار	تذکرة
یار	یار	صاحب	یاقوت	بہرام بہرمان	یاقوت
یتیم	پدر مردہ	یتیم	یومیہ	روزینہ	میاومة
یہان	اینجا	ہہنا وہہنا	تمت الکتاب بعون الملک الوهاب		

زیب عنوان واختتام مضمون حمد حکیمی کہ چمنستان سخن را باچمن لغات گوناگون سرسبزی جاوید بخشید و رونق کلام معتدل کریمیکہ فصاحت منزلت بلیغان عرب و عجم را سرمۂ زکالو کشید علیہ الصلوٰۃ والسلام علی آلہ وصحبہ العظام امابعد بر جوہر شناسان انجمن انتخاب پیدا باد کہ بخت طلع مشکین مشام دیکت دور سالہ پیش ازین بسلمانی ہم از نسخہ زیبای منتخب النفائس بطرح طبع سمند کشید جلوہ فروش نظارگی گردید بہ ہرکس تماشا نیا بود دید جمال جہان آراش چشم عزت دوخت مردم عیار ازین مرد دندان کمال الجواہر سود خرج خود خت ضعیفہا مشتاقان محمل این لیلائی لغت گردیدہ وہرا من بہا دہی بنقد جان بہائی این عذرای دلاویز زادہ در رسید تا آنکہ ہر سُو این یوسف بازار آرائی این متاع کس بہا نبد ہا بر نامہ خریدار آرزومند بجان صیفہ زرہا مجمول و از ان بنقد بالکف اللہ امتیاز معصول گوہر حاجی محمد حسین کہ نشیعہ عالم ما شکر نجی تغیر سانیہا در دیر رسیپ از ربع سہو و خطا طبع سالبو ہمت بطبع مکرر بر کمانت واغماض نظر در کار مرالی عالمیان گو از خاطر خطیر گذشت اللّہم بناہبت علیہ قبول القبول و آب مہتمیہ قرنت باحصول

هذه الرسالة من مصنفات محمد بن زکریا الرازی الموسومة ببرء الساعة

قد طبعت فی المطبع الاحمدی الواقع فی الدهلی باهتمام ظفر علی عفی عنه

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الحمد للہ رب العالمین والصلوة علی خیر خلقه محمد و آله قال محمد بن زکریا الرازی کنت عند الوزیر
ابی القاسم ابن عبید اللہ فجری فی محضره ذکر شیٔ من الطب وحضره جماعة ممن تدعی الطب فتکلم کلوا احد فی ذلک
بمقدار ما یبلغه علمه حتی قال بعضهم ان العلل قد یکون من مواد و قد اجتمعت علی ماضی الایام والشهور
وما یکون هذا سبیله لا یکاد ان یبرأ فی ساعة واحدة بل فی مثل ذلک لا بد من مرور الایام والشهور حتی
یتم برء العلیل فتتبع کلامه جماعة ممن حضر من المتطببین کل ذلک یریدون به کثرة الذهاب والمجیٔ الی العلیل
واخذ الشیٔ منه فعرفت الوزیر ان من العلل ما یجمع موادها فی ایام ویبرأ فی ساعة واحدة فتعجبوا من ذلک
فسألنی الوزیر ان الف فیه کتابا یشتمل علی جمیع العلل التی تبرأ فی ساعة فبادرت الی منزلی وعملت
هذا الکتاب واجتهدت فیه وسمیته کتاب برء الساعة وهو کتاب السر فی الصنعة لان هذا الکتاب دستور
للطب واللہ الموفق اعلم ان من شانی فی تالیف الکتب ان اذکر العلل من الفرق الی القدم
ولیس کل العلل یبرأ فی ساعة واحدة فلذلک ذکرنا وترکنا اعضاء کثیرة لم نذکرها بعد وقد سبقت الذکر
بما یجوز ان یبرأ فی ساعة ان شاء اللہ تعالی فمن ذلک الصداع فانه اذا کان فی مقدم الراس مائلا الی الجبهة
فان ذلک من فضل الدم فعلاجه ان یخرج شیئا من الدم اما بالحجامة او الفصد فانه یسکن فی المکان
او یشم الافیون او الاصل الجید ویجعل فی انفه او یاخذ شیئا من العناب او شرابه ویاکل شیئا

من مرق عدس او يتناول من الكزبرة اليابسة فانه يسكن في المكان وان كان ذلك من الحرارة
فيكون معه علامة جـ بان يبل خرقة كتان بدهن ورد وخل خمر ويوضع على الراس او يبل خرقة كتان
بدهن ورد ولبن جارية فان ذلك يسكن في المكان او يدلك اسفل رجله بدهن بنفسج وملح فانه يسكن
على المكان او يشم النيلوفر وياكل من لب الخيار الذي وضع في خل ثقيف او يتناول شيئا من الرب
الحامضة التي من شانها اطفاء الصفراء فانه يسكن في الوقت وان كان الصداع في موخر الراس
مما يلي القمحدوة فان ذلك من البلغم جـ ان يتقيا العليل بالسكنجبين وماء الفجل ويشرب عليه ماء الشبت
حتى يتقيا كل ما في جوفه من البلغم ويجتهد ان يكون في ماء حار فانه يسكن على المكان او يتناول شيئا
من الهليلج الكابلي المربى والآملج المربى فانه يسكن على الوقت وكذلك ان يتغرغر بايارج فيقرا فانه
يبرأ في الوقت في هيجان العين جـ يكون هيجان العين من المشي في الشمس جـ ان يشم الافيون
ويطلي به العين وقد يكون ايضا عقيب الجلوس عند النار وعلاجه ان يتناول من الطعام شيئا مبلغا وياكل
شيئا من الهليلج الكابلي فانه يبرأ في الوقت في الزكام جـ ويكون الزكام وهو اصعب العلل في ساعة
واحدة وذلك بان يامر العليل ان يصب على راسه ماء شديد الحرارة فاذا احس بتلك الحرارة في ما غسله
يبرأ في ساعة ويكون علاجه ايضا خرقة كتان تحمى ويوضع على يافوخه فانه اذا احس بالحرارة يسكن في
الوقت في وجع الاسنان جـ ان يومر العليل ان ياخذ حبتين او ثلثة من الميويزج وحب البان يلفه
بقطنة ويبله بماء ويدقه بين حجرين ويضعه على السن العليل فانه يسكن على المكان ويأخذ وزن قيراط
من سكر العشر ويلفه في قطنة ويجعل على الضرس فانه يسكن وقد يفعل اشياء كثيرة من الغالية والقطران
والكي والنار في قلع الاسنان بغير حديد جـ ياخذ عاقرقرحا فيضعه في خل خمر شهرا حتى يلين و
يصير مثل العجين ثم اجعله على اي ضرس شئت فانه يقلعه في الوقت او ياخذ ماء عروق التوث المنقع و
يجعل في الشمس في جام ويوضع منه على الضرس فيقلعه في الوقت في البخر جـ ياخذ زبيب الرازقي حبة
ويدق مع اطراف الآس الرطب ويجعله بنادق ويتناول فانه يسكن على المكان في الخوانيق جـ ان يتغرغر
برب التوت مع خرء الكلب فانه يسكن على المكان في العلق اذا نشب في الحلق جـ ان يتغرغر
بالخل او ياخذ درهما من الذباب الذي في الباقلي ويدق ويحل بخل خمر ويتغرغر فانه يحل في الوقت

في الشقيقة جرب ان يبخر بزرطيسا فانه يبرا في الوقت فان كان ذلك من الحرارة عولج بان
يدق كفا من الشعير ويوضع تحت الجب حتى يقطر عليه الماء ويلين ثم يوخذ ويعصر من مائه نصف رطل ويقطر منه ثم
يوخذ دانق اشق ودانق جاوشير ويسعط من ذلك اجمع بعد عن لوزن دانق الى دانقين فان جرب من
ذلك وجع بقي في الراس صب على راسه ماء باردا شتاء كان او صيفا فانه يذهب في الوقت **في الصرع جرب**
ان ياخذ افتيمون وعاقرقرحا وبسفايج واسطوخودوس ويدق وينخل ويعجن بزبيب طايفي ويتناول
مثل الجوز قبل النوبة فانه يدفع الصرع في ذلك الاسبوع وكذلك اذا قيّ بالخربق ثلث مرات **م**
في الدوي والطنين ان يسحق الافيون الجيد بالماء ويقطر في الاذن فانه يسكن في الوقت **في**
الرعاف ان ينفخ في الانف شب يماني او يوضع محجمة بالنار على الجنب الذي يرعف منه فانه يسكن في الوقت
في البواسير جرب ان يبخر بوزن دانق كراثا شاميا فانه يسكن في الوقت وان عمل حبا ويطرح فيه وزن
دانق منه كان ابلغ منه ويسكن الوجع في الوقت **في النواصير جرب** ان يذر عليه التوتيا الاخضر فانه يقلع البتة
على المكان **في الجراحات العتيقة جرب** ان لم يسكن منه المدة سنة واكثر يوخذ من سمن البقر العتيق الذي
يعمل فتيلة من القطن ويغمس فيه ويوضع في القعر فانه يقطع المدة في الوقت ويكون التحام الجرح ثلثة ايام
بعد العلاج **الجراحات الطرية** ان يوضع عليه صمغ البلوط وبليلج كابلي مسحوقا مثل الكحل بالخل او ماء كافور
ثم يمسه دهن او عسل فانه يسكن في الوقت **مما يذهب الوجع من الاعضاء** من ضربة او سقطة **جرب**
يوخذ اقاقيا وصبر وحاشا ومغاث وطين ارمني يدق الجميع ويبل بماء الآس ويطليه بريشة فانه يسكن في
الوقت ويذهب بالجمرة التي تولدت منه **في حرق النار** يعرض من حرق النار وجع شديد وكرب عظيم **جرب**
ان ياخذ مرداسنج اصفهاني وسعد ونورة ودردي وحنا منكه جرب بلل القرحة بدهن ورد خالص ثم يذر عليه
فانه يسكن في الوقت ويكون تمام البرء اقل من ثلثة ايام **في خروج المقعدة جرب** ذلك ان ياخذ ظلف
شاة وقرن ايل فيحرق ذلك ويدق وينخل ويخلط معه جفت بلوط وجلنار وشب وعفص وقشور مطحون
وقشور الرمان واس طب مكدخ بطبخ بماء قليل حتى يخرج قوته ويقعد فيه الصبي فان خرجت مقعدته
صندته ثم ترده فتثبت على الوقت ولا يخرج منه **في القولنج جرب** ان ياخذ من المعجون الملوكي فانه يسهل
في الوقت او ياخذ حنظلة فيستخرج شحمها ويعمل منه فتيلة ويامر العليل ان يتحمل فانه يحلل في الوقت

من غیر ان یحدث مغص فی الجوف **فی المغص** ح ذلک ان یاخذ کف کزبرة وقلیل کمون وکرویا وکف شعیر وانجدان وکف حبة الرمان یطبخ جیداً و یوخذ من مائه نصف رطل ویصب علیه اوقیة مری ویضرب ویشرب فانه یسکن فی الوقت **فی الخلفة** ینتفع منه بان یضمد البطن بصندل وکافور وماء السفرجل وسورنجان ویطلی الیه ویطلی اقراص الکندر الذی ذکرناه فی المنصوری فی باب الخلفة **زحیر الصبیان** ح یاخذ حب الرشاد مثقالا یطرح علیه ثلثة مثقال کمون کرمانی ویدق وینخل ویعجن بسمن بقر عتیق ویسقی بلبن امه فانه یسکن فی الوقت **خلفة الصبیان** ح یسقی الانفحة الجدی بلبن امه فان یسکن فی الوقت **فی عرق النسا** هذه علة عظیمة کثیرة الخطر تلیف فیه الخلق لقلة معرفتهم بها ویکون ذلک من جانب الوحشی من طرف العصعص الی القدم ولقد کان الاجود ان یکون القول بلیغا غیر انه یجب ان لا یتجاوز عرض کتابنا هذا فعلنا ما فیه بالایجاز ح ان یاخذ صبر سقوطری ومثله بلیلج اصفر ومثله سورنجان یدق وینخل ویعمل حبا ویتناول فانه یسهل خمسة الی ستة مجالس ویبرأ فی الوقت ولقد عالجت بهذا الدواء شیخا بقی علیه العلة ستة لم یمکنه النهوض منه ولا التقلب من جانب الی جانب فبرأ فی الوقت وخرج باذن الله تعالی **فی الاعیاء والتعب** قد یکون الرجل یمشی فراسخ نحو عشرة او اکثر فینا له من ذلک تعب وجمود فی المفاصل لا یمکنه النهوض ح ان یدهن اظفاره بای دهن فانه یسکن فی الوقت ویمکن ان یمشی باذن الله تعالی وینتفع منه ان یغوص الرجل فی الماء البارد ان کان صیفا وان کان شتاء کفی الماء الحار ویکن الی الرکبة ولا یصب علی بدنه یذهب الاعیاء فی وقته **فی حکة الاطراف** اذا عرض حکة فی الشتاء اذ هو یغسل بالماء البارد ح ان یوخذ ماء شدید الحرارة فیطرح فیه کف ملح ویضع الاطراف فیه ساعة فانه یسکن فی الوقت هذا وقد اتینا ما قصدنا الیه فنقول

لا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم والحمد لله

رب العالمین وصلی الله

علی سیدنا محمد وآله

اجمعین

ان الموت الذي تفرون منه فانه ملاقيكم

هذه ترجمة كتاب البقراط في بيان دلائل الموت

بسم الله الرحمن الرحيم

ترجمة كتاب البقراط من لسان اليونانية الى العربية لبطريق الرومي **قال** موسى بن خالد هذا كتاب وصية البقراط
الذي وجد كان يقال انه لما حضرت للبقراط الوفات امر ان يجعل هذه الوصايا المكتوبة في هذه الكتاب وهي
خمسة وعشرون قضية كانت مكتوبة عنده في درج عاج ويوضع معه في قبره لئلا يطلع عليه احد من الناس
ففعل ذلك فمكث قبر البقراط الى زمان قيصر فسأل قيصر موضع قبر البقراط واحب النظر اليه فذكر له موضعه
فاتاه فنظر اليه فاذا هو قبر ذليل فامر قيصر بتجديده وبنائه بيتا ينبانها وامرهم ان وجدوا كلاما
عليا توبه فلما حفروا القبر وجدوا فيه هذا الدرج العاج وهذه الوصايا القوى فيها فاتوبه قيصر فنظر فيها
ودفعها الى سندروس الحكيم جليسه واميننه وهذا هو ابتداء القوى ابتداء البقراط **قال** اذا كان
في وجه المريض ورم لا يوجد له حس وكانت يده اليسرى موضوعة على صدره فاعلم انه يموت الى ثلثة عشرين
ليلة انشاء الله تعالى ولا سيما اذ كان في اول مرضه تعب مستحريه **قال** اذا كان في ركبتي المريض كليهما
ورام ابيض شديد عظيم فاعلم انه يموت الى ثمانية ايام ولا سيما اذا كان في اول مرضه يعرق عرقا كثيرا **قال**
اذا كان على العرق الذي في الرقبة الذي يولد النوم بثرة صغيرة وعليها كهيئة الغبرة فاعلم ان ذلك
المريض يموت الى اثنين وخمسين يوما من مرضه وآية ذلك انه يعطش في اول مرضه عطشا شديدا

حزو ارنا

بحر ینک

٦

قال اذا كانت على اللسان بثرة كعين البقرة وهي ذباب الذي يدعى ذباب الكلب وكبته الحز ورع
فاعلم ان صاحبها يموت من يومه وآية ذلك ان يشتهي في ابتداء مرضه الاشياء الحارة في طبايعها
وكيفياتها قال اذا كان في اصبع الوسطى من الرجل اليمنى بثرة صغيرة سوداء شبيهة بالكرسنة فاجعت
فاعلم ان صاحبها يموت الى يومين من مرضه وآية ذلك انه يكون في ابتداء مرضه ثقل البدن قال
اذا كان على ابهام اليد اليسرى او ابهام الرجل اليسرى بثرة صغيرة صفرة جاثية شبيه الباقلى كمدة
اللون لا يوجع فاعلم ان المريض يموت لستة ايام من مرضه وآية ذلك انه يكون في مدة مرضه يخلط
وانما يختلف اختلافا كثيرا قال اذا كان في الاصبع الكبرى اي الوسطى من الرجل اليمنى بثرة لونها
لون جلد الضفادع فاعلم ان صاحبها يموت في اثني عشر يوما من اول مرضه وآية ذلك ان يشتهي في
بدو مرضه الاشياء الحريفة شهوة شديدة قال اذا كانت اظفار الاصابع كمدة اللون وفي الجبهة
بثرة وموتية فاعلم ان صاحبها يموت في اربع ايام من بدو مرضه وآية ذلك انه يكون كثير العطاس
في مرضه كثير التثاوب قال اذا كانت في ابهام الرجلين حكة شديدة وكان لون الرقبة كمدة
جدا فاعلم ان صاحبها يموت في يوم الخامس من مرضه قبل غروب الشمس وآية ذلك انه يبول في اول مرضه
بولا كثيرا غزيرا قال اذا كانت على جفون المريض ثلثة بثرات احدهن سوداء والاخرى كمدة اللون
والاخرى مائلة الى الحمرة يضرب الى الشقرة فاعلم ان صاحبها يموت الى سبع وعشرين يوما من اول
مرضه وآية ذلك انه يكون في بدو مرضه كثير البصاق او في الابهام من الرجلين حكة شديدة وعلى الصدر
ثلثة بثرات احدهن سوداء والباقي اشقر فاعلم ان صاحبها يموت الى سبعة عشر يوما من اول مرضه وآية
ذلك انه يعطش في اول مرضه عطشا شديدا او يكون كثير البصاق في بدو مرضه قال اذا كانت
في جفن العين بثرة كالجلغوزة كمدة اللون فاعلم ان صاحبها يموت الى يومين من مرضه وآية ذلك
ان يكون في اول مرضه نيام نوما كثيرا ثقيلا + قال اذا كان من منخري المريض
دم يضرب الى الصفرة وعلى ظهر المنخر اليمين بثرة بيض لا يوجع وظهر بيده اليمنى بثرة ابيض
لا يوجع فاعلم ان صاحبها يموت في ثلثة ايام من اول مرضه وآية ذلك انه يكون في
بدو مرضه لا يشتهي الطعام واذا كان على جفن احدى عينيه بثرة كالجوزلية كمدة اللون

اذا كانت في الاصابع بثرة

يفصل

كلي الضفادع

سبعة ايام

كالجلغوزة

شقرة

فاعلم ان صاحبها یموت الی یومین من مرضه وآیته ذلک انه یکون فی اول مرضه ینام نوما کثیرا

قال اذا ظهر بالفخذ الیسری من المریض حمرة شدیدة لا یوجع وطولها ثلثة اصابع فاعلم ان صاحبها یموت الی خمس وعشرین یوما من اول مرضه وآیته ذلک ان یحک حکة شدیدة فی اول مرضه ویشتهی اکل البقول ✣ **قال** ✣ اذا کان خلف الاذن الیسری بثرة سوداء فاعلم ان صاحبها یموت الی اربع وعشرین یوما من اول مرضه من تلک الساعة التی ظهرت فیها البثرة وآیته ذلک انه یبول فی اول مرضه بولا کثیرا ویسقی مارا بارداکثیرا واذا کان خلف الاذن الیمنی بثرة حمراء حادة یشبه حرق النار مثل الباقلی فاعلم ان صاحبها یموت الی سبعة ایام من اول مرضه وآیته ذلک انه یتقیأ قیئا کثیرا ✣ **قال** اذا کانت تحت اللحیة بثرة خضراء فی عظم الباقلی فاعلم ان صاحبها یموت الی اثنین وخمسین یوما من بدو مرضه وآیته ذلک انه ینفث فی اول مرضه بلغما کثیرا وقد یعرض لبعض الناس وجع شدید فی الحشفة فاذا عرض ذلک لاحد ثم ظهر به فی المرفق بثرة کمدة اللون فاعلم ان صاحبها یموت فی تسعة ایام من ظهورها قبل طلوع الشمس وآیته ذلک انه یشتهی فی بدو مرضه شرب الشراب ✣ **قال** ✣ اذا کانت علی الجانب الیمنی بثرة کحب القطن یوجع بحیث لا طاقة له علی المس فاعلم ان صاحبها یموت من خمسة ایام من ظهورها وآیته ذلک انه یشتهی الشیاء احریفة من بدو مرضه اشتهاء مفرطا وان کانت علی الجانب الایمن بشره لا توجع کمدة اللون فاعلم ان صاحبها یموت من تسعة ایام من مرضه قبل طلوع الشمس وآیته ذلک انه یکون فی بدو مرضه کثیر التثاوب

قال ✣ اذا کانت فی الابط الیسری بثرة معنبهرة سوداء لا یوجع فاعلم ان صاحبها یموت الی التسعة عشر یوما من ظهورها قبل طلوع الشمس وآیته ذلک انه یکون النعاس فی بدو مرضه وکثیر التثاوب وان کانت علی الابط الیسری بثرة کمدة اللون فاعلم ان صاحبها یموت فی خمس عشر یوما من مرضه وآیته ذلک انه یعرض فی بدو مرضه نوم ثقیل کثیرا

قال اذا کانت علی الرکبة بثرة کبیرة سوداء فاعلم ان صاحبها یموت الی ثمانیة وعشرین یوما من ظهورها

بثرة جانبه شبیهة بالحمصة فاعلم

قال اذا كانت على الرقبة بثرة كبيرة سوداء فاعلم ان صاحبها يموت الى ثمانية وعشرين يوما من ظهورها

قال اذا كانت فى الكف بثرة كبيرة سوداء فاعلم ان صاحبها يموت الى سبعة وعشرين يوما من اول مرضه وآية ذلك انه يميل الى برد الهواء والاطعمة الباردة ميلا عظيما قال اذا كانت على الصدغ الايسر بثرة تشقرا فاعلم ان صاحبها يموت الى اربعة ايام وآية ذلك انه يعرض له فى اول مرضه حكة شديدة فى بينه لا يشفى من حكها قال اذا كانت فى وسط الراس ورم كالجلغوزة لين لا توجع فاعلم ان صاحبها يموت الى اربعين يوما من اول مرضه وآية ذلك انه يعرض من اول مرضه سبات شديد قال اذا كان فى الصدر ورم كالبيضة فاعلم ان صاحبه يموت الى ثلثة اشهر من اول مرضه وآية ذلك انه يعرض له فى اول مرضه شهوة البطيخ وادرار البول

قال اذا كانت تحت الرقبة بثرة وفى الجفن الاسفل من العين اليسرى بثرة بيضاء فاعلم صاحبها يموت لاحد وعشرين يوما من اول مرضه وآية ذلك انه يشتهى الحلو فى اول مرضه هذه اربع وعشرين وصية

من وصايا البقراط والعلم عند الله فحمها
ان وفقت تدبيره بتقديره
الله تعالى فهى الصواب
والا ففيه العذاب والله اعلم
واليه المآب

قد طبعت فى المطبع الاحمدى الواقع الدهلى باهتمام ظفر على عفى عنه